

VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR

I

STRATEGJSË KOMBËTARE PËR ZHVILLIMIN E SEKTORIT MINERAR 2026–2040

RAPORTI PARAPRAK

PËRMBAJTJA

1	KAPITULLI I: HYRJE	9
1.1	ÇFARË ËSHTË VSM.....	9
1.2	KUADRI LIGJOR I VSM	9
1.3	FAZAT KYÇE TË VSM-ës.....	10
1.4	QËLLIMI DHE OBJEKTIVAT KRYESORE.....	13
1.5	Objektivat Synimet e VSM-ës	15
1.6	Kërkesat për VSM dhe ekipi i saj.....	16
1.7	METODOLOGJIA E STUDIMIT	18
1.8	KUADRI LIGJOR DHE RREGULLATOR.....	18
1.9	KUADRI LIGJOR.....	18
1.9.1	Rregulloret e Bashkimit Evropian	20
1.9.2	Konventat ndërkombëtare	22
1.10	LIDHJA ME POLITIKAT DHE DOKUMENTE TË TJERË.....	24
2	KAPITULLI II: KONTEKSTI I STRATEGJISË MINERARE	27
2.1	STRATEGJIA MINERARE	27
2.2	KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL QË PREK STRATEGJIA MINERARE	28
2.2.1	Korniza ligjore	28
2.2.2	Harmonizimi me acquis të BE-së	29
2.3	TË DHËNA DHE KOMPONENTË TË STRATEGJISË MINERARE.....	31
2.3.1	Institucionet kryesore.....	31
2.4	ANALIZA, NISMA, PROGRAME ZBATIMI ETJ... ..	33
3	KAPITULLI III: PËRSHKRIMI I GJËNDJES AKTUALE	34
3.1	Toka.....	34
3.1.1	Morfologjia	34
3.1.2	Karakteristikat e tokës.....	36
3.1.3	Erozioni i tokës	38
3.1.4	Sizmiciteti	39
3.2	Ajri	40
3.2.1	Shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit.....	40
3.3	Faktorët Klimatikë.....	41
3.3.1	Përmbytjet.....	42
3.4	UJI.....	43
3.4.1	Burimet e Ujit	43
3.4.2	Cilësia e burimeve ujore	44
3.4.3	Përdorimi i ujit	44
3.5	BIODIVERSITETI.....	45
3.6	MBETJET	46
3.6.1	Menaxhimi I ujrave të perdorur	46
3.6.2	Menaxhimi i mbetjeve të ngurta	47

3.6.3	Menaxhimi i mbetjeve bashkiake	48
3.6.4	Zhurma	48
3.7	PEISAZHI	49
4	KAPITULLI V.	51
	TENDENCAT E MUNDSHME NË TË ARDHMEN PA MIRATIMIN E STRATEGJISË	51
4.1	TOKA	51
4.2	AJRI	51
4.3	FAKTORET KLIMATIKE	52
4.3.1	Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike	52
4.3.2	Masat zbutës ndaj ndryshimeve klimatike	52
4.3.3	Uji	53
4.3.4	Biodiversiteti natyror	53
4.3.5	Mbetjet	53
4.3.6	Zhurma	54
4.3.7	Popullsia dhe asetet materiale	54
4.3.8	Trashëgimia Kulturore	54
4.3.9	Pisazhi	55
5	KAPITULLI V.	56
	VLERËSIM I EFEKTEVE TË PRITSHME MJEDISORË TË PLANIT TË PROPOZUAR DHE MASAT PËR PARANDALIMIN/ZBUTJEN E TYRE	56
5.1	BAZA PËR PËRGATITJEN E VELRËSIMIT MJEDISOR	56
5.1.1	Përcaktimi i Objektivave Mjedisor	56
5.1.2	Detyrimet e Specifikuara në Konventat e Ratifikuara dhe në Direktivat Respektive të BE-së, si dhe në Dokumentat Strategjike të Shqipërisë.	57
5.1.3	Identifikimi i ndikimeve mjedisore	68
5.1.4	Metodika e Vlerësimit të ndikimit në mjedis	69
5.1.5	Vlerësimi i Impakteve Kumulative të Projekteve Strategjike	69
6	KAPITULLI VI.	71
	VLERËSIMI I PËRPUTHSHMËRISË SË OBJEKTIVAVE	71
6.1	Vlerësimi i perputhshmërisë së objektivave dhe politikave të Strategjisë Kombëtare Minerare me objektivat mjedisore	72
6.2	MATRICAT DHE MASAT KRYESORE PËR ARRITJEN E QËLLIMEVE STRATEGJIKE JANË:	77
6.3	ANALIZA E PERPUTHSHMERISE SE DREJTIMEVE PRIORITARE TE STRATEGJISE ME OBJEKTIVAT MJEDISORE TE VSM	82
7	KAPITULLI 7. VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE	83
7.1	VLERESIMI I PASOJAVE NGA ZBATIMI I PLANIT DHE NDIKIMET E PASOJAVE TE ZBATIMIT TE PLANIT PER REALIZIMIN E OBJEKTIVAVE MJEDISORE TE PLANIT	83
7.1.1	Toka	83

7.1.2	Ajri	85
7.1.3	Faktoret klimatike	88
7.1.4	Uji	90
7.1.5	Natyra.....	91
7.1.6	Mbetjet	93
7.1.7	Ndotja prej zhurmes	95
7.1.8	Popullatat dhe asetet materiale.....	96
7.1.9	Trashegimia kulturore	98
7.1.10	Peisazhi	99
7.2	KONKLuzion MBI VLERESIMIN.....	99
8	KAPITULLI 9. UDHËZIME DHE MASAT ZBUTËSE.....	101
8.1	TOKA.....	101
8.2	AJRI	102
8.3	FAKTORET KLIMATIKE.....	104
8.3.1	Masat zbutese ndaj ndryshimeve klimaterike	104
8.3.2	Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike	105
8.4	UJI	106
8.5	MJEDISI NATYROR	108
8.6	MBETJET	110
8.7	ZHURMAT	111
8.8	POPULLSIA DHE ASETET MATERIALE	114
8.9	TRASHEGIMIA KULTURORE	114
8.10	PEISAZHI	115
8.11	STRATEGJIA E PEIZAZHIT	115
8.12	MASAT E PERGJITSHME ZBUTESE NDAJ PEIZAZHIT.....	116
9	KAPITULLI 10. MONITORIMI I NDIKIMEVE NË MJEDIS	117
10	KAPITULLI 11. KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME	122

LISTA TABELAVE

Tabela Nr.1, Hapat e hartimit të VSM dhe përshkrime të shkurtëra të punës në to.	10
Tabela Nr.2, Ligjet dhe Dokumentet e Politikave Kombëtare	16
Tabela Nr.3, Ligjet dhe Dokumentet e Politikave Kombëtare	17
Tabela Nr.4, Lista e direktivave të BE-së	19
Tabela Nr.5, Lista e konventave të BE-së	20
Tabela Nr.6, Identifikimeve të mundshme mjedisore:	64
Tabela Nr.7, Simblet e Vlerësimit të Impakteve:	66
Tabela Nr.8, Grafiku i Vlerësimit të Nivelit të përputhshmërisë mes objektivave:	67
Tabela Nr.9, Vlerësimi i përputhshmërisë së politikave të Strategjisë me Objektivat	70
Tabela Nr.10. Forcimi i vlerësimit dhe nxjerrjes së burimeve minerare	73
Tabela Nr. 11. Modernizimi, riciklimi dhe diversifikimi i zinxhirit të plotë të vlerës në sektorin minerar	75
Tabela Nr. 12. Përqëndrimet në vlerë limit të lejuar sipas ligjeve në Shqipëri, EU, USA dhe OBSH.	82
Tabela Nr. 13. Monitorimi i ndikimeve në mjedis prej zbatimit të Strategjisë	115

LISTA FIGURAVE

Figura Nr.1, Harta Gjeologjike e Shqipërisë	15
Figura Nr.2, Harta Satelitore e Shqipërisë	32
Figura Nr. 3, Harta e Resurseve të Shqipërisë	33
Figura Nr. 4, Harta e re Sizmike e Shqipërisë	36
Figura Nr. 5, Harta e matëse së ndotjes së Ajrit në Shqipëri	83

LISTA SHKURTIMEVE

MIE	MINISTRIA E INFRASTRUKTURËS DHE ENERGJISË
MTKS	MINISTRIA E TURIZMIT, KULTURËS DHE SPORTIT
MM	MINISTRIA E MJEDISIT
AKBN	AGJENCIA KOMBËTARE E BURIMEVE NATYRORE
AKSEM	AUTORITETI KOMBETAR PER SIGURINE DHE EMERGJENCAT NE MINIERA
SHGJSH	SHËRBIMI GJEOLGJIK SHQIPTAR
RIC ALBANIA	REGIONAL INNOVATION CENTER IN ALBANIA
BB	BANKA BOTËRORE
ALL	LEKË SHQIPTAR (MONEDHË)
BE	BASHKIM EUROPIAN
KE	KËSHILLI I EUROPËS
NJQV	NJËSIA E QEVERISJES VENDORE
VKM	VENDIM I KËSHILLIT TË MINISTRAVE
AKM	AGJENCIA KOMBËTARE E MJEDISIT
ASIG	AUTORITETI SHTETËROR PËR INFORMACIONIN GJEOPHAPËSINOR
OM	OBJEKTIV MJEDISOR
OS	OBJEKTIV SPECIFIK
VSM	VLERËSIM STRATEGJIK MJEDISOR
VNM	VLERËSIM I NDIKIMIT NË MJEDIS
UNFC	KONVENTA KUADER E KOMBEVE TE BASHKUARA PER NDRYSHIMET KLIMATIKE
UNECE	UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE

PARATHËNIE

Një ndër prioritet me të rëndësishme në kontekstin e zhvillimit të vendit është Industria Minerare në Republikën e Shqipërisë.

Industria Minerare sot mund mos të jetë një nga degët më të mëdha por ka qënë pjesë e rëndësishme e zhvillimit të vendit.

Zhvillimi i aktivitetit minerar është i rëndësishëm për të rritur konkurueshmërinë e industrisë kombëtare duke vlerësuar qëllimin dhe diversitetin e burimeve potenciale ekzistuese për të siguruar burimet, drejtimit kryesore dhe transformimin e këtyre potencialeve ekzistuese dhe zhvillimet e burimeve të tjera të reja.

Vlerësimi Strategjik Mjedisor (VSM) është një nga instrumentet kyçe për integrimin e çështjeve mjedisore dhe parimeve të zhvillimit të qëndrueshëm në planifikimin strategjik dhe vendimmarrjen.

VSM-së i nënshtrohet hartimi i të gjithë planeve dhe programeve për bujqësinë, pyjet, peshkimin, energjinë, **industrinë minerare**, transportin, menaxhimin e mbetjeve, menaxhimin e ujrave, telekomunikacionin, turizmin, planet kombëtare e vendore të planifikimit të territorit urban e rural përfshirë mbrojtjen e pisazhit dhe të përdorimit të tokës, të cilat vendosin nëse projektet do të miratohen më tej.

Vizioni

Zhvillimi i Sektorit Minerar të Republikës së Shqipërisë në mënyrë të qëndrueshme, efikase dhe konkurruese, duke siguruar menaxhimin racional të Burimeve Natyrore dhe kontribut të qëndrueshëm në zhvillimin ekonomik kombëtar e lokal.

Misioni

Të sigurohet një sektor mineral modern dhe i qëndrueshëm, i cili:

- Ruhet mjedisin dhe shfrytëzon burimet në mënyrë të përgjegjshme,
- Rrit vlerën e shtuar për ekonominë përmes përpunimit vendor,
- Siguron siguri, transparencë dhe përfitime për komunitetet lokale.

Qëllimet Strategjike

1. Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve natyrore
 - Hartimi i një regjistri kombëtar të burimeve minerare.
 - Përdorimi i teknologjive moderne për kërkimin dhe shfrytëzimin.
 - Vendosja e standardeve mjedisore dhe sociale për çdo fazë të aktivitetit mineral.
2. Zhvillimi ekonomik dhe industrial
 - Nxitja e investimeve vendase dhe të huaja në industrinë minerare.
 - Krijimi i kapaciteteve të përpunimit brenda vendit për të shtuar vlerën.
 - Rritja e eksportit të produkteve minerare të përpunuara.
3. Korniza ligjore dhe institucionale efektive
 - Përmirësimi i ligjit mineral dhe forcimi i monitorimit.
 - Rritja e transparencës në dhënien dhe administrimin e licencave.
 - Forcimi i kapaciteteve profesionale të institucioneve publike.
4. Mbrojtja e mjedisit dhe zhvillimi i qëndrueshëm
 - Rivendosja e ekuilibrit ekologjik pas shfrytëzimit.
 - Integrimi i parimeve të ekonomisë qarkulluese në sektor.
 - Zbatimi i standardeve të BE-së për mbrojtjen e mjedisit dhe rehabilitimin e zonave minerare.
5. Zhvillimi social dhe përfshirja e komuniteteve vendore
 - Sigurimi i përfitimeve ekonomike dhe sociale për zonat ku zhvillohet aktiviteti mineral.
 - Krijimi i vendeve të reja të punës të qëndrueshme dhe të sigurta.
 - Promovimi i bashkëpunimit ndërmjet komuniteteve, bizneseve dhe institucioneve.

1 KAPITULLI I: HYRJE

1.1 ÇFARË ËSHTË VSM

Vlerësimi Strategjik Mjedisor - VSM është një proces i identifikimit paraprak dhe shqyrtimit të ndikimeve të mundshme negative në mjedis dhe shëndetin e njeriut të shkaktuara nga zbatimi i ndonjë plani, programi ose dokumenti tjetër strategjik. Vlerësimi Strategjik Mjedisor mund të kuptohet si *“një proces sistematik i cili parashikon dhe vlerëson efektet e mundshme mjedisore gjatë hartimit të një plani apo programi, me qëllim adresimin e këtyre efekteve në mënyrë të përshtatshme që në fazat me të hershme të vendimarrjes”*.

Qellimi i VSM-se mund të përkufizohet si garantimi që konsideratat mjedisore informojnë dhe integrohen në vendim-marrjen strategjike në mbështetje të një zhvillimi të qëndrueshem dhe të shëndetshëm nga këndvështrimi mjedisor. Me konkretisht, procesi i VSM-se mbështet autoritetet përgjegjëse për planet dhe programet, si dhe vendim-marrësit, në mënyrë që ata të marrin në konsideratë:

- Tendencat kyç mjedisore, potencialet dhe shqetësimet që mund të prekin apo mund të preken nga plani apo programi;
- Objektivat dhe indikatorët mjedisore që janë në përputhje me planin apo programin;
- Efektet e mundshme dhe të konsiderueshme mjedisore të opsioneve të propozuara dhe të zbatimit të planit apo programit;
- Masat për të shmangur, zvogeluar apo zbutur efektet negative dhe ato për të rritur e përforcuar efektet pozitive;
- Pikëpamje, sygjerime dhe informacion nga autoritetet përkatëse, publiku dhe – sipas rastit – vendet fqinje që preken nga zbatimi i planit apo programit.

Në përgjithësi, VSM-ja aplikohet për plane, programe, politika dhe dokumente të tjerë me natyrë strategjike (përfshirë mundësisht edhe dokumentet ligjore).

1.2 KUADRI LIGJOR I VSM-së

Kuadri ligjor i VSM-së bazohet në Ligjin Shqiptar për VSM-në dhe kuadri ligjor Europian dhe Ndërkombëtar sipas referencave më poshtë:

Ligji nr. 91/2013 “Per vlerësimin Strategjik Mjedisor”, i cili ka për qëllim të sigurojë mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, përmes përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit, miratimit, rishikimit, ndryshimit ose modifikimit të planeve a programeve me pasoja të mundshme negative në mjedis. Ligji përcakton institucionet dhe autoritete përkatëse, detyrat dhe përgjegjësitë e tyre, si dhe rregullat e procedurës për kryerjen e Vlerësimit Strategjik Mjedisor. Ligji është përafruar me Direktivën 2001/42/KE, datë 27 qershor 2001.

Direktiva 2001/42/EC e Komisionit Evropian mbi vlerësimin e efekteve në mjedis prej planeve apo programeve të caktuara (Direktiva e VSM-së)².

Protokolli i VSM-së i hartuar dhe miratuar në Konventën e Espoo (UNECE)³.

1.3 FAZAT KYÇE TË VSM-ës

Fazat për zhvillimin e procesit të VSM detajohen, veç në Ligjin “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”, në Vendimin “Për përcaktimin e rregullave të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor” si më poshtë:

Tabela Nr.1, Hapat e hartimit të VSM dhe përshkrime të shkurtëra të punës në to.

FAZAT	PËRSHKRIME
Nevojshmëria	
Përfshirja/qëllimi i VSM	Identifikimi i çështjeve që do të përfshihen në studimin e VSM-së do të orientojnë vlerësimin e gjendjes baze të mjedisit, vlerësimin aktual të ndikimeve të pritshme dhe konsideratat për opsione të mundshme alternative. VSM-ja merr në konsiderate përfshirjen e aspekteve me të gjera mjedisore apo sociale në zonë dhe konservimin e të gjitha aseteve më rëndësi kombëtare dhe ndërkombëtare.
Analiza e gjendjes ekzistuese	Analiza e gjendjes ekzistuese do të përbejë bazën për vlerësimin e ndikimeve dhe përpilimin e skemës së monitorimit, për VSM-ne është e rëndësishme që të konsiderohen tendencat e mundshme të zhvillimit në të ardhmen. vlerësimi i ndikimeve të pritshme mund të behet vetëm duke kuptuar gjendjen ekzistuese të çështjeve kyç të identifikuar në studimin e shtrirjes/qëllimit të VSM-se. Qëllimi i analizes se gjendjes ekzistuese është që të orientojë drejt një specifikimi me të mire të çështjeve kyç, dhe një identifikimi me të mire të problemeve kryesore që lidhen me planet, programet apo projektet perkatese.

Analiza e ndikimeve dhe formulimi i masave zbutese	VSM-ja analizon efektet e konsiderueshme negative si dhe ato pozitive të planeve të propozuara. një nga perfitimet kryesore prej VSM-së është se ai mundeson identifikimin e efekteve mjedisore të Planit, dhe si i tillë ai do të adresojë efektet e pritshme kumulative, të cilat mund të rezultojnë prej aktiviteteve ose Planeve të tjera në afersi të zonës. VSM-ja do të analizojë specifikisht masat adekuate përmirësuese që do të rezultojnë nga Plani. Duke konsideruar, bashkerisht, ndikimet dhe raporin benefit/cost të veprimit ose mos veprimit do të analizohen opsionet dhe perzgjidhet ai që rezulton më i mirin ë planin ekonomik dhe mjedisor.
Hartimi i raportit të VSM-së	Raporti i VSM-se permbledh të gjitha gjetjet dhe konkluzionet e nxjerra gjate gjithë procesit të VSM-se dhe sherben si baze për konsultimet me autoritetet perkatese dhe grupet e tjera të interesit. Qellimi i kesaj faze eshte pergatitja e një raporti të shkruar mire dhe të kuptueshem, i cili paraqet të gjithë informacionin dhe të dhenat e rëndësishme, konkluzionet dhe rekomandimet në një mënyrë të qarte, dhe keshtu do të mundesojë konsultime efektive me autoritetet perkatese dhe grupet e tjera te interesit.
Adoptimi	Jepet informacion mbi përputhshmërinë e objektivave mjedisore me elementët kyç të Planit, të identifikuar paraprakisht. Mos përputhshmëritë e objektivave mjedisore me Planin nevojiten që të rishikohen dhe propozohen ndryshime të mundëshme në Plan.
Monitorimi	Monitorimi i efekteve të konsiderueshme mjedisore dhe realizimi i veprimeve të duhura korrigjuese / zbutese për çdo efekte mjedisor te konsiderueshem të paparashikuar në këtë studim

1.4 METODOLOGJIA PËR HARTIMIN E RAPORTIT TË VSM

Shtimi i popullsisë, rritja e konsumit, prodhimi i mbetjeve urbane, inerte, ujerave të zeza, nevojat për urbanizim dhe shumë faktore të tjere, ushtrojnë presion ndaj përberësve të mjedisit, ujërave, tokës, ajrit duke rritur rreziqet mjedisore dhe dëmtimin e mjedisit. Gjatë procesit të planifikimit, përcaktimit të projekteve dhe Strategjisë së zhvillimit, nëse nuk do t'i nënshtrohen procesit të VSM-së atëhere gabimet dhe impaktet mjedisore do të ishin në rritje. Bazuar në parimin mjedisor të *“parandalimit”*, sipas të cilit çdo ndërhyrje e planifikuar duhet të provojë paraprakisht, që nuk do të ketë pasoja negative në mjedis, të gjitha vendet me legjislacion mjedisor bashkëkohor kryejnë atë që quhet Vlerësim Strategjik Mjedisor (VSM) për çdo ndërhyrje, projekt apo investim konkret. Pra si çdo aktivitet tjetër dhe aktiviteti minerar do të ketë efektet e veta negative në mjedis ku kërkohet një angazhim për monitorimin e tij.

Për të kryer një analize mjedisore dhe për të identifikuar problemet kryesore të ndikimeve në mjedis, rendësi të veçantë ka shtrirja në problematikat me të rëndësishme të sektorit të menaxhimit të mbetjeve dhe grumbullimi i tyre, problematika të cilat janë evidentuar në dokumentin e Strategjisë dhe përshkruhen shkurtimisht edhe në Raportin të VSM.

Analiza mjedisore përfshin:

- ✓ Te dhena mbi biodiversitetin dhe zonat e mbrojtura, peizazhi, toka bujqesore, pyjet;
- ✓ Ndryshimet klimatike;
- ✓ Ndikimet mjedisore;
- ✓ Hidrologjine, te dhena klimatike dhe burimet ujore;
- ✓ Kushtet sizmike e tektonike;
- ✓ Historia, monumentet e kultures, arkeologjia;
- ✓ Popullsia;
- ✓ Profili ekonomik dhe punesimi.

Metodologjia për hartimin e raportit të VSM është në përputhje me ligjin nr.91/2013 “Per VSM” i cili është i përafruar plotësisht me Direktiven e BE: 2001/42/EC “Mbi Vlerësimin e Efekteve të disa Planeve dhe Programeve në Mjedis”.

Mbeshtetur ne Ligjin nr. 91/2013, raporti i VSM duhet të përfshijë pikat e mëposhtme:

- a) Përmbledhje të qëllimit dhe objektivave kryesore të planit ose programit dhe përputhjes së tij me planet dhe programet e tjera që kanë lidhje me të si dhe me ligjet dhe politikat kombëtare dhe ndërkombëtare;

- b) Permbledhje të metodikës së ndjekur për hartimin e raportit të VSM-së si dhe burimet e informacionit që u përdoren për qëllim hartimin e raportit;
 - c) Permbledhje të aspekteve të gjendjes aktuale të mjedisit si edhe zhvillimin e pritshëm të tij në rast se nuk zbatohet plani ose programi;
 - d) Permbledhje të karakteristikave mjedisore të zonës që ka të ngjarë të ndikohen në mënyrë të konsiderueshme nga plani ose programi;
 - e) Permbledhje të problemeve ekzistuese mjedisore të cilat kanë lidhje me planin ose programin;
 - f) Permbledhje të objektivave për mbrojtjen e mjedisit të përcaktuara në nivel kombëtar dhe/ose ndërkombëtar, të cilat kanë të bëjnë me planin dhe programin si dhe menyrat në të cilat këto objektiva janë marrë parasysh gjatë përgatitjes së raportit;
 - g) Permbledhje të ndikimeve të mundshme dhe të konsiderueshme në mjedis duke përfshirë shëndetin publik, florën, faunën, biodiversitetin, tokën, klimën, ajrin, ujën, mbetjet urbane dhe të rrezikshme, burimet natyrore, peizazhin, trashëgiminë kulturore si dhe ndërveprimin ndërmjet këtyre faktoreve;
 - h) Permbledhje të pasojave të mundshme negative në mjedisin ndërkufitar, në rast se ka;
 - i) Permbledhje të masave të parashikuara për të parandaluar, reduktuar ose lehtësuar ndikimet negative në mjedis gjatë zbatimit të planit ose programit.
 - j) Një permbledhje për për zgjedhjen e alternativave të shqyrtuara, duke përfshirë vështirësitë e ndryshme ose mungesën e të dhënave që hasen gjatë përpilimit të raportit.
 - k) Përshkrimin e masave të parashikuara për monitorimin e ndikimeve. Duke u mbështetur në sa më sipër VSM përfshin pikat e mëposhtme:
- Një permbledhje të informacionit për vlerësimin strategjik mjedisor;
 - Përshkrim të objektivave kryesore të Strategjisë;
 - Vlerësim të përputhshmërisë së objektivave të strategjisë me objektivat mjedisore;
 - Vlerësim të projekteve të propozuara në MP;

1.5 QËLLIMI DHE OBJEKTIVAT KRYESORE

Vlerësimi Strategjik Mjedisor - VSM është një proces i identifikimit paraprak dhe shqyrtimit të ndikimeve të mundshme negative në mjedis dhe shëndetin e njeriut të shkaktuara nga zbatimi i ndonjë plani, programi ose dokumenti tjetër strategjik. Qëllimi i VSM-së është përmirësimi i planit ose programit në mënyrë për të minimizuar ndikimin e tij të mundshëm negativ në mjedis dhe për të maksimizuar ndikimet pozitive, dhe po ashtu të sigurojë që ndikimet e mundshme negative, që nuk mund të shmangen, të menaxhohen si duhet dhe të kompensohen gjatë zbatimit

të planit ose programi. Me fjalë të tjera, qëllimi i VSM së është të sigurojë që zhvilluesit të optimizojnë planet dhe programet e tyre dhe t'i bëjnë ato më të miqësore për mjedisin dhe shëndetin e njeriut. Për të siguruar efektivitetin e procesit të VSM së, është thelbësore që Dokumentet Strategjike të marrin në konsideratë disa opsione alternative për arritjen e qëllimeve të identifikuara. Në këtë rast se VSM lejon vendimmarrësit të marrin në konsideratë opsionin më miqësor ndaj mjedisit. Një aspekt tjetër i rëndësishëm është se VSM është një proces transparent i bazuar në pjesëmarrjen e publikut. Personat, kushtet e jetesës dhe shëndeti i të cilëve mund të ndikohen nga zbatimi i planit dhe programit, do të kenë të drejtë të shprehin interesat e tyre dhe ato duhet të merren parasysh përkatësisht në procesin e vendimmarrjes. Përveç kësaj, shoqëria është burim i pashtershëm i ideve jo vetëm për autoritetet publike, por edhe për ekspertët. Planifikuesit dhe ekspertët e VSM-së mund të përfitojnë nga propozimet e ofruara nga qytetarët e interesuar. Ligji për VSM-në (2013) përcakton domsodoshmërinë e përgatitjes së saj në rastet e:

- Planeve strategjike që pasqyrojnë çështjet e zhvillimit të territorit, të cilat zakonisht referohen si plane master të planeve të përdorimit të tokës për zhvillimin e ardhshëm dhe planet e përgjithshme të zhvillimit (lokal ose kombëtar); dhe
- Dokumentave strategjike që pasqyrojnë qëllimet e zhvillimit të veçantë të sektorit, të cilat zakonisht referohen si zhvillime sektoriale ose programe të synuara.

Sipas specifikimeve të përcaktuara në Ligjin Nr. 91/2013 për "Për Vlerësimim Strategjik Mjedisor". Ligji Nr. 91/2013 është përafruar plotësisht me direktivën 2001/42/KE të Parlamentit dhe të Këshillit Europian⁴, datë 27 qershor 2001 "Për vlerësimin e pasojave në mjedis të planeve dhe programeve të caktuara", e njohur ndryshe si "Direktiva VSM", e cila kërkon që planet dhe programet duhet t'i nënshtrohen një procesi vlerësimi mjedisor në nivel strategjik. Qëllimet e përgjithshme të këtij procesi janë për integrimin e vlerësimeve mjedisore në përgatitjen e planit dhe vendim-marrjeve, për të përmirësuar planet dhe për të përmirësuar mbrojtjen e mjedisit si dhe për të rritur pjesëmarrjen publike në vendim marrjen mjedisore. Ky dokument është Raporti Mjedisor i përgatitur për të vlerësuar efektet mjedisore dhe ato mbi shëndetin publik të ***Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040***. Hartimi i tij bazohet në Ligjin VSM-së (2013) në nënin 10 të të cilit kërkohet:

- a) përshkrimin e qëllimit dhe objektivave kryesore të planit ose programit dhe të përputhjes se tij me plane ose programe të tjera që lidhen me të, fazën e vendimmarrjes dhe sqarimet nëse disa çështje janë vlerësuar ose do të vlerësohen në nivele dhe procese të tjera planifikimi;
- b) përshkrimin e metodikës së zbatuar për hartimin e raportit të VSM-së, përfshirë vështirësitë e hasura gjatë përgatitjes së tij, dhe burimet e informacionit ekzistues, që përdoren për qëllim të hartimit të raportit;
- c) përshkrimin e alternativave të konsideruara gjatë hartimit, rishikimit, ndryshimit apo modifikimit të planit ose programit të propozuar, përfshi edhe alternativën e mosplanifikimit (alternativa zero), si dhe arsyetimet përkatëse;

- c) objektivat për mbrojtjen e mjedisit, të përcaktuara në shkallë ndërkombëtare, nivel kombëtar, rajonal apo lokal, të cilat lidhen me planin ose programin dhe mënyra në të cilën këta objektiva janë marrë në konsideratë në propozim;
- d) përshkrimin e përbërësve të mjedisit në zonën e shtrirjes të planit ose programit të propozuar;
- dh) përshkrimin e cilësisë së elementeve të mjedisit në zonën ku propozohet plani apo programi, të cilat mund të ndikohen nga zbatimi i planit ose programit të propozuar;
- e) ndërveprimet e mundshme me mjedisin të planit ose programit të propozuar, duke përfshirë në veçanti problemet që lidhen me zona të një rëndësie të veçantë mjedisore, si zonat e mbrojtura;
- ë) pasojat e mundshme negative në mjedis, duke përfshirë ndikimet në biodiversitet, në shëndetin e njerëzve, në tokë, në ujë, në ajër, faktorët klimaterikë, trashëgiminë kulturore dhe arkeologjike, peizazhin apo dhe ndërveprimin ndërmjet këtyre faktorëve;
- f) pasojat e mundshme negative në mjedisin ndërkufitar, në rast të zbatimit të nënit 17 të këtij ligji;
- g) masat e parashikuara për të shmangur apo zbutur sa më shumë të jetë e mundur pasojat e ndikimeve në mjedis, gjatë zbatimit të planit ose programit;
- h) përshkrimin e masave të parashikuara për monitorimin e pasojave në mjedis gjatë zbatimit të propozimit;
- i) përmbledhjen në gjuhë joteknike të raportit paraprak të VSM-së.

1.6 Objektivat Synimet e VSM-ës

VSM synon që të analizojë komponëntët thelbësorë të mjedisit dhe të ballafaqojë përputhshmërinë e *Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040* në raport me ta si dhe me strategjitë, Legjislacionin dhe rregulloret të cilave u nënshtrohet mjedis në të cilin zhvillohet kjo Strategji VSM-ja në planifikimin hapësinor duhet të paraqesë informacion mbi këto ndikime mjedisore, ekzistenca dhe pasojat e të cilit nuk janë definuar në mënyrë specifike. Në këtë mënyrë VSM-ja në planifikimin hapësinor mund të kontribuojë në përmirësimin e procesit të planifikimit dhe vendimmarrjen, pasi ai është një vlerësim gjithëpërfshirës, sistematik dhe transparent i aspekteve mjedisore, sociale dhe ekonomike, si dhe implikimet në planifikim. VSM-ja ka funksionin e identifikimit dhe zbutjen e pasojave negative të Strategjisë. Detyra është që të kontribuojë për një planifikim të tillë që, nga pikëpamja e mjedisit dhe e shëndetit publik është jo vetëm i tolerueshëm, por edhe optimal, ndërsa kërkon alternativa të ndryshme duke marrë parasysh efektet mjedisore, sociale dhe ekonomike. Gjatë procesit të VSM-së, fushat e rëndësisë mjedisore dhe ato prioritare do të identifikohen duke u bërë një kriter planifikimi për të shpëtuar ata nga dëmtimet e pakthyeshme dhe të plota. Në planin teknik VSM, në pjesën e parë të tij, do të konsiderojë gjëndjen dhe zhvillimet social ekonomike të Rajonit, ballafaqimet me gjëndjen mjedisore, ndikimet potenciale të tyre të shoqëruara me masat për menjanimin/reduktimin dhe nivelin e përputhshmërisë së ndikimeve negative me Legjislacionin dhe Strategjitë, të përgjithësuar si më poshtë:

- Zhvillimi social dhe ekonomik;
- Gjendja mjedisore e territorit;

- Perspektiva të zhvillimit dhe çështjet më të rëndësishme mjedisore;
- Ndikimet potenciale në mjedis të zhvillimit (në fokusin e zhvillimit të qëndrueshëm)
- Masa për eliminimin dhe/ose reduktimin e tyre.

Në pjesën e dytë do të trajtohen: Strategjia duke u ballafaquar me ndikimin në Mjedis që këto zhvillime shkatojnë potencialisht në terma afat mesem/afat gjatë dhe oponënca përkundrejt këtyre propozimeve në planin e mbrojtjes së mjedisit dhe zhvillimit të qëndrueshëm.

1.7 Kërkesat për VSM dhe ekipi i saj

Vlerësimi Strategjik Mjedisor është kërkesë për plotësimin e dokumentacionit të Strategjisë Minerare, pjesë e paketës së Strategjive të Ministrisë së Infrastrukturës dhe Energjisë e cili harton dhe aprovon Strategjitë për fushat e caktuara.

Paralelisht me Strategjinë ose fill pas përfundimit të tij, nevojitet VSM respektive.

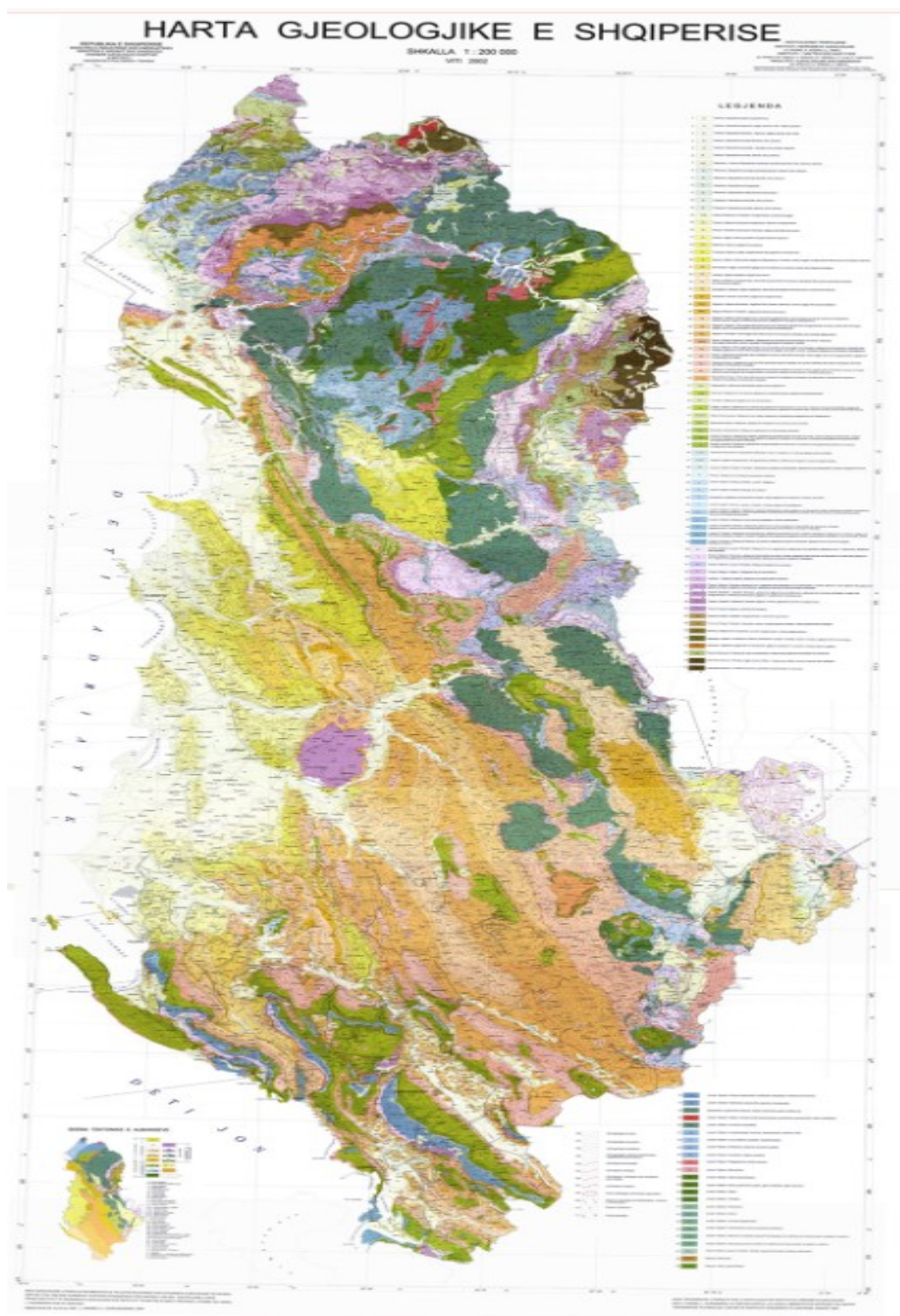

Figura Nr.1, Harta Gjeologjike e Shqipërisë

1.8 METODOLOGJIA E STUDIMIT

Metodologjia për përgatitjen e këtij Raporti Mjedisor mbështetet në metodologji, kritere dhe detyrime sipas ligjit Nr.91/2013, Legjislacioni shqiptar për sektorin minerar bazohet në Ligjin Nr. 10304, datë 15.07.2010 “Për Sektorin Minerar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar dhe aktet nënligjore përkatëse. Në vitet e fundit janë ndërmarrë hapa për të forcuar transparencën, sistemin e licencimit dhe menaxhimin e burimeve natyrore. ***Për nevojat e zhvillimit të Aktivitetit Minerar konform rregullave dhe direktivave të BE dhe nje zhvillim të qëndrueshëm, lind nevojat pas miratimit të Strategjisë dhe Rishikimi i Ligjit dhe akteve nënligjore të tij dhe përfarimi me BE.***

Ligji Nr. 10304, datë 15.07.2010, i ndryshuar, është përafuar me Direktivën 2006/21/KE të Parlamentit dhe Këshillit Evropian, datë 15 mars 2006, “Për menaxhimin e mbetjeve nga industrinë nxjerrëse”, Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian, L 102, datë 11.04.2006, fq. 15–34.

Ky vlerësim është hartuar duke përdorur “gjykimin e ekspertizës” në fushën e mjedisit reth qartësimin të procesit të zhvillimit të Strategjisë Minerare, kundrejt ndikimit të dukshëm dhe atij të pritshëm social dhe mjedisor. Për këtë qëllim studimi është formuluar sipas komponentëve të mëposhtëm: (i) analiza e gjendjes aktuale, (ii) analiza e përputhshmërisë së Strategjisë Minerare me nevojat e ruajtjes së larmisë biologjike dhe (iii) identifikimi i ndikimeve të mundshme nga zbatimi i Strategjisë Minerare.

1.9 KUADRI LIGJOR DHE RREGULLATOR

1.10 KUADRI LIGJOR

Ky seksion ofron një përmbledhje të legjislacionit ndërkombëtar, rajonal dhe atij kombëtar dhe dokumenteve të politikave për hartimin e VSM-së.

Tabela Nr.2, Ligjet dhe Dokumentet e Politikave Kombëtare

Nr	Ligjet Rajonale dhe Dokumentet e Politikave
1	Direktiva 2001/42/KE, mbi vlerësimin e efekteve të planeve dhe programeve të caktuara në mjedis
2	Direktiva 92/43/KË për ruajtjen e habitateve natyrore dhe faunës dhe florës së egër
3	Direktiva 2009/147/KE për ruajtjen e zogjve të egër
4	Direktiva 2008/50/KE “Për cilësinë e ajrit të mjedisit dhe ajrit më të pastër për Evropën” Direktiva CAFÉ
5	Direktiva e BE-së për Zhurmën e Mjedisit 2002/49 KE
6	Direktiva Kuadër e BE-së për Mbetjet 2008/98/KE
7	Rregullorja Nr. 1907/2006/KE mbi Kimikatet

8	Direktiva 91/271/KË për Trajtimin e Ujërave të Ndotura Urbane
9	Direktiva Kornizë e Ujit të BE-së 2000/60/KE
10	Direktiva 2002/49/KE në lidhje me vlerësimin dhe menaxhimin e zhurmës mjedisore

Tabela Nr.3, Ligjet dhe Dokumentet e Politikave Kombëtare

Nr	Ligjet Kombëtare dhe Dokumentet e Politikave
Legjislacioni horizontal	Ligji Nr. 93/2015 “Për turizmin”, i ndryshuar
	Ligjin Nr.107/2014 “Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit”, i ndryshuar
	Ligji Nr. 91, datë 27.07.2013 “Për vlerësimin strategjik mjedisor”
	Ligji Nr. 10431, datë 9.6.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit”, i ndryshuar
	VKM Nr. 219, datë 11.3.2015 “Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik”
Mbrojtja e natyrës	Ligji Nr. 57/2020 “Për Pyjet” I ndryshuar
	Ligji Nr. 9693/2007 “Peer fondin kullosor” I ndryshuar
	VKM Nr. 888/2022 “Peer rastet e dheenies nee perdorim dhe peer ndryshimin e kategorisee see peerdorimit, procedura dhe dokumentacioni peerkatees peer ndryshimet e sipeerfaqeve dhe pakesimin ne volum nga fondi pyjor kombetar apo zgjeirmin e tyre”.
	Ligji Nr. 81/2017, datë 04.05.2017 “Për Zonat e Mbrojtura”
	Ligji Nr. 9587, datë 20.07.2006 “Për mbrojtjen e biodiversitetit”, i ndryshuar
	Ligji Nr. 10006, datë 23.10.2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”
	VKM Nr.680, datë 22.10.2004 “Për shpalljen e sistemit ligatinor Vjosë-Nartë peizazh ujor/tokësor i mbrojtur”
	VKM Nr. 676, datë 20.12.2002 “Për shpalljen zonë e mbrojtur të monumenteve të natyrës Shqiptare”
	Urdhër Nr. 1280, datë 20.11.2013 “Për miratimin e listës së kuqe të florës dhe faunës së egër”
Menaxhimi i ujit	Ligji 111/ 2012, datë 15.11.2012 “Për menaxhimin e integruar të burimeve ujore”, i ndryshuar
	Ligj Nr.9115, date 24.7.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujerave të ndotura”, i ndryshuar
	VKM Nr. 379, datë 25.5.2016 “Për miratimin e rregullores “Cilësia e ujit të pijshëm”
	VKM Nr. 246, datë 30.4.2014 “Për përcaktimin e normave të cilësisë së mjedisit për ujërat sipërfaqësore”
	VKM Nr. 177, datë 31.03.2005 “Për normat e lejuara të shkarkimeve të lengëta dhe kriteret e zonimit të mjedisve ujore pritëse”
Toka	Ligji Nr. 8752 Nr.8752, datë 26.3.2001 “Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës”, i ndryshuar
	Ligji Nr.9244, date 17.6.2004 “Për mbrojtjen e tokës bujqësore”, i ndryshuar.
Ajri	Ligji Nr. 162, datë 04.12.2014, “Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit të ambientit”
	VKM Nr. 803, datë 04.12.2003 “Për miratimin e normave të cilësisë së ajrit”
	VKM Nr. 248, datë 24.04.2003 “Për miratimin e normave të përkohshme të shkarkimeve në ajër dhe zbatimin e tyre”

Menaxhimi i zhurmave	Ligji Nr. 9774, datë 12.07.2007 “Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis”, i ndryshuar
	VKM Nr. 123, datë 17.02.2011 “Për miratimin e planit kombëtar të veprimit për menaxhimin e zhurmave në mjedis”
	VKM Nr. 587, datë 07.07.2010 “Për monitorimin dhe kontrollin e niveleve të zhurmës në zonat urbane dhe turistike”
	VKM Nr.613, datë 7.9.2011 “Për miratimin e rregullit teknik “Për kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit të pajisjeve në mjedise të hapura në lidhje me emetimin e zhurmave”
	Udhëzimi i Përbashkët i Ministrit të Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave dhe i Ministrit të Shëndetësisë Nr.8 datë 27.11.2007 “Për nivelet kufi të zhurmave në mjedise të caktuara”
	Urdhër Nr. 11 262, datë 27.11.2014 Për miratimin e Rregullores “Për mbrojtjen e mjedisit nga zhurmat nga aviacioni civil”
Mbetjet	Ligji Nr. 10463, datë 22.09.2011 “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”, i ndryshuar
	VKM Nr. 229, datë 23.04.2014 “Për miratimin e rregullave për transferimin e mbeturinave jo të rrezikshme dhe informacionin që duhet të përfshihet në shënimin e transferimit”
	VKM Nr. 418, datë 25.06.2014 “Për grumbullimin e mbetjeve të ndara në burim”
	VKM Nr. 99, datë 18.02.2005 “Për miratimin e katalogut shqiptar të klasifikimit të mbetjeve”, i ndryshuar
	VKM Nr. 452, datë 11.07.2012 “Për landfillin e mbetjeve”
Siguria	Ligji Nr. 10237/2010, datë 18/02/2010 “Për sigurinë dhe shëndetin në punë”.
	VKM Nr. 562/2013, datë 03/07/2013 “Për miratimin e kërkesave të sigurisë dhe shëndetit në vëndin e punës”
TK	Ligji Nr. 27/2018, datë 17.05.2018 “Për Trashëgiminë Kulturore dhe Muzetë”

1.10.1 Rregulloret e Bashkimit Evropian

Shqipëria aplikoi për anëtarësim në BE në 28 Prill 2009 dhe mori statusin e kandidatit të BE në 2014. Bisedimet e pranimit filluan kohët e fundit, në Mars 2020. Periudha që nga viti 2011 është karakterizuar nga përpjekje intensive për të njehësuar legjislacionin mjedisor të BE-së në legjislacionin kombëtar. Qeverisë i është dhënë ndihma për hartimin e pjesëve të reja të kornizës ligjore dhe të politikave mbi mjedisin kryesisht përmes projekteve të financuara nga BE-ja si Forcimi i Zbatimit të Ligjit Mjedisor në Shqipëri (FZLMSH, 2012–2014) dhe Ndërtimi i Institucioneve për Zbatimin e Legjislacionit Mjedisor dhe Klimatik (NIZLMK, 2015–2017). Sidoqoftë, kohët e fundit është rritur numri i akteve të njehësuar në fushën mjedisore. Statusi i përafrimit të legjislacionit shqiptar me legjislacionin e BE-së është si më poshtë:

- Për cilësinë e ujit, niveli i shtrirjes mbetet i pjesshëm. Është krijuar një Agjenci Kombëtare e Ujësjellës Kanalizimeve dhe janë vendosur kontrata të bazuara mbi performancën midis bashkive dhe ndërmarrjeve të ujit;
- Shtrirja në fushën e mbrojtjes së natyrës është e mirë avancuar;
- Legjislacioni për cilësinë e ajrit ende nuk është përafruar plotësisht;
- Kuadri ligjor për menaxhimin e mbetjeve është pjesërisht i harmonizuar;

- Harmonizimi me legjislacionin e BE-së për ndotjen industriale dhe menaxhimin e rrezikut është ende në një fazë të hershme;
- Për kimikatet, plani kombëtar i Shqipërisë për të zvogëluar dhe eliminuar ndotësit organikë të qëndrueshëm është duke u rishikuar; dhe
- Ndryshimet klimatike, ku Shqipëria ka arritur një nivel të përgatitjes, por shtrirja është ende e kufizuar.

Direktivat e BE-së mbulojnë vlerësimin e mjedisit, parandalimin dhe kontrollin e ndotjes, shkarkimet industriale, cilësinë e ajrit, ruajtjen e dioksidit të karbonit, çlirimet e gazrave me efekt serrë, ujin, ruajtjen e habitatit natyror dhe biodiversitetin, materiale të rrezikshme dhe zhurmë. Një përshkrim i shkurtër i direktivave të BE-së është dhënë më poshtë.

Tabela Nr.4, Lista e direktivave të BE-së

Direktiva 2001/42/BE	Direktiva synon të sigurojë një nivel të lartë të mbrojtjes së mjedisit dhe të kontribuojë në integrimin e konsideratave mjedisore gjatë hartimit dhe miratimit të planeve dhe programeve për të promovuar zhvillimin e qëndrueshëm, duke siguruar që, në përputhje me këtë Direktivë, të kryhet vlerësimi mjedisor i planeve dhe programeve të caktuara që mund të kenë efekte të konsiderueshme në mjedis.
Direktiva 2010/75/BE	Mbi çlirimet industriale (parandalimi dhe kontrolli i integruar i ndotjes) përcaktojnë rregulla për parandalimin e integruar dhe kontrollin e ndotjes që vijnë nga aktivitetet industriale. Gjithashtu, përmban rregulla të krijuara për të parandaluar ose, kur nuk është e zbatueshme, për të zvogëluar çlirimet në ajër, ujë dhe tokë dhe për të parandaluar gjenerimin e mbetjeve.
Direktiva 2003/87/KE	Krijon një skemë për tregtimin e çlirimeve të gazrave me efekt serrë brenda Komunitetit, në mënyrë që të promovojë zvogëlimin e çlirimeve të gazrave me efekt serrë në një mënyrë ekonomike të efektshme.
Direktiva 2000/60/KE	Kornizë për veprimin e Komunitetit në fushën e politikës së ujit (Direktiva Kuadër Ujit, DKU). Ajo përcakton strategjit kundër ndotjes së ujit dhe synon të sigurojë që të gjithë ekosistemet ujorë, ekosistemet tokësore dhe ligatinat të plotësojnë gjëndjen e "statusit të mirë" (siç përcaktohet në dokument) deri në 2015.
Direktiva 2008/105/KE	Vendosja e standareve për cilësinë mjedisore në fushën e politikave të ujit (duke ndryshuar dhe shfuqizuar më pas Direktivat e Këshillit 82/176/KË, 83/513/KË, 84/156/KË, 84/491/KE, 86/280/KË dhe duke ndryshuar Direktivën 2000/60/KE) vendos, ndër të tjera: kufijtë e përqendrimeve në ujërat sipërfaqësorë të 33 substancave me përparësi dhe 8 ndotësve të tjerë (Shtojca I).
Direktiva 2006/11/KE	Përcakton rregullat për mbrojtjen dhe parandalimin e ndotjes që vijnë nga shkarkimi i disa substancave në mjedisin ujor të Komunitetit.

Direktiva 2006/118/KE	Vendosja e një regjimi i cili përcakton standardet e cilësisë së ujërave nëntokësore dhe prezanton masa për të parandaluar ose kufizuar hyrjet e ndotësve në ujërat nëntokësore.
Direktiva 2012/18/BE	Vendosja e kontrollit të rreziqeve të aksidenteve të mëdha që përfshijnë substanca të rrezikshme (duke ndryshuar dhe shfuqizuar më pas Direktivën e Këshillit 96/82/KE), detyron Shtetet Anëtare të sigurojnë që operatorët të kenë një politikë në funksion për të parandaluar aksidente të mëdha.
Direktiva 2002/49/KE	Përcakton një qasje të përbashkët që synon të shmangë, parandalojë ose zvogëlojë në bazë të përparësive të efekteve të dëmshme, për shkak të ekspozimit ndaj zhurmës mjedisore, duke përfshirë, ndër të tjera, metodat e vlerësimit për treguesit e zhurmës.
Direktiva 2000/14/KE	Sygjeron përafrimin e ligjeve të Shteteve Anëtare në lidhje me zhurmën për pajisjet për përdorim në ambient të jashtëm, të listuara në Shtojcën I të kësaj Direktive.
Direktiva 92/43/KË	Synon të kontribuojë në ruajtjen e biodiversitetit përmes ruajtjes së habitateve natyrore, faunës dhe florës së egër në territorin e Shteteve Anëtare.
Direktiva 2009/147/KE	Rritja e masave për ruajtjen e të gjitha llojeve të shpendëve që ndodhen në mënyrë natyrore në gjendje të egër në territorin e Shteteve Anëtare.

1.10.2 Konventat ndërkombëtare

Vendi ynë është nënshkrues i një numri të konventave dhe marrëveshjeve ndërkombëtare që lidhen me menaxhimin e mjedisit. Në raste të caktuara, këto konventa dhe marrëveshje kanë ndikuar në politikën e vendit, udhëzimet dhe rregulloret dhe duhet të respektohen gjatë planifikimit, ndërtimit dhe funksionimit të Projektit. Marrëveshjet dhe konventat kryesore ndërkombëtare janë renditur në Tabelën e mëposhtme.

Tabela Nr.5, Lista e konventave të BE-së

Konventa/Marrëveshja	Përmbledhje	Ratifikuar
Konventa e Aarhus për Aksesin në Informacion, Pjesëmarrjen e Publikut në Vendimarrje dhe Aksesin në Drejtësi në Çështjet e Mjedisit (1998) ⁶	Konventa vendos një numër të drejtash të publikut në lidhje me mjedisin; përfshirë aksesin në informacionin mjedisor; pjesëmarrja e publikut në vendimarrjen mjedisore dhe aksesin në drejtësi.	26 Tetor 2000
Konventa Kuadër e KB për Ndryshimet Klimatike (KKKBNK)	Konventa Kuadër e Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike (KKKBNK) ka qenë vendimtare në adresimin e ndryshimeve klimatike	01 Dhjetor 1994

(1992) hyri në fuqi në 1994	dhe nevojës për një ulje të çlirimeve të gazrave me efekt serrë. Qëllimi përfundimtar i Konventës është të stabilizojë përqendrimet e gazrave me efekt serrë (GES) në atmosferë në një nivel që do të parandalonte ndërhyrjen e rrezikshme të njeriut në sistemin e klimës.	
Marrëveshja e Parisit në COP21 në Paris më 12 Dhjetor 2015, hyri në fuqi më 4 Nëntor 2016	Marrëveshja e Parisit bazohet në Konventën e Ndryshimeve Klimatike për të luftuar ndryshimet klimatike.	
Protokolli i Kyoto ⁸	Protokolli i Kyotos është një marrëveshje ndërkombëtare e lidhur me Konventën Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike; nënshkruesit angazhohen të vendosin objektiva ndërkombëtarisht të detyrueshëm të zvogëlimit të emetimeve.	21 Shtator 2016
Konventa për Mbrojtjen dhe Përdorimin e Rrjedhave Ujore Ndërkufitare dhe Liqeneve Ndërkombëtare (1992)	Shmang ose minimizon efektet negative në burimet ujore dhe cilësinë e ujit.	01 Prill 2005
Konventa për Diversitetin Biologjik (KDB) (1992)	Shmang ose minimizon efektet negative në habitatet dhe speciet e rëndësishme, vendet e caktuara ndërkombëtare dhe natyrore të mbrojtjes së natyrës; ruajtja, përdorimi i qëndrueshëm dhe i barabartë i biodiversitetit.	05 Prill 1994
Konventa për Mbrojtjen e Florës dhe Faunës së Egër dhe Habiteteve Natyrore në Europë (Konventa e Bernës) (1976) ⁹	Konventa synon të sigurojë ruajtjen e llojeve të florës dhe faunës së egër dhe habitatet e tyre. Vëmendje e veçantë i kushtohet specieve të rrezikuara dhe vulnerabël, përfshirë speciet migratore të rrezikuara dhe vulnerabël; për të shmangur ose minimizuar efektet negative mbi habitatet dhe speciet e rëndësishme, vendet e caktuara ndërkombëtare dhe natyrore të mbrojtjes së natyrës.	02 Mars 1998
Konventa për Ruajtjen e Llojeve Migratore të Kafshëve të Egra (Konventa e Bonit)	Shmang ose minimizon efektet negative mbi speciet migratore.	01 Shtator 2001

(1979)		
Marrëveshja për Ruajtjen e Shpendëve Ujorë Migratorë Afrikano Euroaziatikë (1995) ¹⁰	Marrëveshja e Shpendëve Migratorë Ujorë Afrikano-Euroaziatikë përfshin 254 lloje shpendësh të varur ekologjikisht nga ligatinat për të paktën një pjesë të ciklit të tyre vjetor. Të gjitha këto speciet kalojnë kufijtë ndërkombëtarë gjatë migrimeve të tyre dhe kërkojnë habitat me cilësi të mirë për mbarështim, si dhe një rrjet vendesh të përshtatshme për të mbështetur udhëtimet e tyre vjetore. Shmang ose minimizon efektet negative mbi speciet migratore të shpendëve të ujit.	01 Shtator 2001
Konventa për Tregtinë Ndërkombëtare në Llojet e Rrezikuara të Faunës dhe Florës së egër (1975) ¹¹	Konventa për Tregtinë Ndërkombëtare në Llojet e Rrezikuara të Faunës dhe Florës së egër është një marrëveshje ndërkombëtare midis qeverive. Qëllimi i saj është të sigurojë që tregtia ndërkombëtare e ekzemplarëve të kafshëve dhe bimëve të egra nuk kërcënon mbijetesën e tyre.	10 Korrik 1989

1.11 LIDHJA ME POLITIKAT DHE DOKUMENTE TË TJERË

Strategjia synon të sigurojë që burimet natyrore të vendit të shfrytëzohen në mënyrë racionale, transparente dhe me përfitim afatgjatë për ekonominë, mjedisin dhe shoqërinë.

Në vijimësi të Strategjisë Minerare 2010–2025, strategjia e re ndërtohet mbi arritjet dhe mësimet e dekadës së kaluar, duke reflektuar gjithashtu nevojën për një qasje të re, të përshtatur me sfidat dhe mundësitë e epokës së tranzicionit të gjelbër dhe digjital, si dhe me zhvillimet e fundit ekonomike, mjedisore dhe gjeopolitike që po ndikojnë në mënyrën e menaxhimit të burimeve natyrore në nivel evropian dhe global.

Në këtë kuadër, ajo synon të pozicionojë Shqipërinë në hartën evropiane të burimeve natyrore, si një vend me potencial të rëndësishëm për lëndët e para kritike dhe strategjike (CRM/SRM) – si kromi, kobalti, nikeli, bakri, titani, boksiti, mangani, fosforiti dhe mineralet e rralla – të cilat janë thelbësore për industrinë e gjelbër, energjinë e pastër, teknologjitë digjitale dhe mbrojtjen kombëtare.

Strategjia forcon lidhjen midis politikave minerare dhe zhvillimit të qëndrueshëm, synon të integrojë dhe harmonizojë dimensionin ekonomik me atë social dhe mjedisor, me qëllimin e krijimit të një ekuilibri racional dhe të qëndrueshëm të zhvillimit industrial dhe ruajtjes së ekosistemeve natyrore, në përputhje me objektivat kombëtare dhe direktivat e Bashkimit Evropian për mbrojtjen e mjedisit, riciklimin dhe ekonominë qarkulluese.

Strategjia, si dokument themelor për zhvillimin e mëtejshëm të industrisë minerare në vend, përfaqëson një sintezë të analizës SWOT të periudhës që nga miratimi i ligjit minerar deri më sot, ndërsa suksesi i saj do të varet nga menaxhimi efikas i burimeve minerale ekzistuese dhe

atyre të reja, shfrytëzimi racional i rezervave dhe bashkërendimi efektiv i të gjithë faktorëve ndërveprues në këtë fushë.

Hartimi i Strategjisë Kombëtare të Sektorit Minerar mbështetet në kornizën kombëtare të politikave të zhvillimit dhe dokumenteve strategjike që orientojnë integrimin ekonomik, institucional dhe ligjor të Shqipërisë në Bashkimin Evropian. Procesi i përafrimit me *acquis communautaire* është tashmë në zhvillim dhe përfshin harmonizimin me direktivat kryesore të BE-së për sigurinë dhe shëndetin në punë, mbrojtjen e mjedisit, menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve minerare, transparencën dhe ekonominë qarkulluese.

Strategjia Kombëtare Minerare është ndërtuar në përputhje me tre dokumente themelore kombëtarë dhe evropianë, duke garantuar që prioritetet kombëtare të jenë në linjë me objektivat e zhvillimit të qëndrueshëm dhe standardet e Bashkimit Evropian:

- **Strategjia Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim Evropian (SKZHIE 2030)**, miratuar me VKM nr. 88, datë 22.03.2023, që përcakton vizionin afatgjatë për zhvillim të qëndrueshëm ekonomik, forcim të kapitalit njerëzor dhe modernizim institucional.
- **Rregullorja (BE) 2024/1252**, miratuar më 11 prill 2024, “Për Lëndët e Para Kritike (Critical Raw Materials Act – CRMA)”, që vendos objektiva për sigurimin e furnizimit të qëndrueshëm, të sigurt dhe konkurrues të lëndëve të para kritike brenda BE-së.
- **Strategjia Kombëtare e Specializimit Inteligjent (S3) 2025–2030**, miratuar me VKM nr. 824, datë 26.12.2024, që orienton ekonominë drejt njohurisë dhe teknologjisë, duke nxitur inovacionin, digjitalizimin dhe përmirësimin e qëndrueshmërisë së industrive nxjerrëse.

Prioritetet kryesore për sektorin minerar sipas SKZHIE 2030 dhe S3 janë:

- **Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve minerare:** Përdorimi efikas i burimeve natyrore në funksion të zhvillimit ekonomik dhe reduktimit të varësisë nga importet.
- **Rritja e përpunimit dhe vlerës së shtuar:** Përpunimi dhe rafinimi i mineraleve në territorin shqiptar për rritjen e të ardhurave, uljen e ndotjes dhe zhvillimin e aktiviteteve me vlerë të shtuar.
- **Përmirësimi i efikasitetit dhe teknologjisë:** Përdorimi i teknologjive moderne, sistemeve digjitale dhe sensorëve gjeologjikë për monitorim në kohë reale dhe reduktim të mbetjeve.
- **Zhvillimi i kapaciteteve njerëzore dhe kërkimore:** Forcimi i infrastrukturës kërkimore dhe laboratorike, bashkëpunimi ndërmjet universiteteve, institucioneve shkencore dhe industrisë minerare, dhe përgatitja e profesionistëve në gjeoshkencë, inxhinieri minerare dhe menaxhimin e mjedisit.
- **Integrimi në zinxhirin e furnizimit të BE-së:** Përshtatja e kuadrit strategjik dhe ligjor të Shqipërisë me standardet e Rregullores (BE) 2024/1252 dhe pozicionimi si furnizues i besueshëm i lëndëve të para kritike si kromi, nikeli, bakri, boksiti, titani, fosforiti, magneziti dhe mangani.

- **Promovimi i inovacionit dhe digjitalizimit:** Zhvillimi i teknologjive të avancuara dhe të qëndrueshme, përmirësimi i efikasitetit energjetik dhe forcimi i qëndrueshmërisë së industrive nxjerrëse sipas parimeve të ekonomisë qarkulluese.

Në këtë mënyrë, Strategjia Kombëtare Minerare harmonizon zhvillimin e sektorit me vizionin e zhvillimit të qëndrueshëm, inovativ dhe teknologjik të Shqipërisë, duke e pozicionuar industrinë nxjerrëse si një shtyllë të rëndësishme të rritjes ekonomike, integrimit në tregun e BE-së dhe zhvillimit të një zinxhiri kombëtar të vlerës me qëndrueshmëri dhe efikasitet maksimal.

2 KAPITULLI II: KONTEKSTI I STRATEGJISË MINERARE

2.1 STRATEGJIA MINERARE

Qëllimi i strategjisë është të zhvillojë një sektor minerar konkurrues, efikas dhe të qëndrueshëm në Shqipëri, duke krijuar një kornizë të qartë, të integruar dhe të koordinuar për menaxhimin, zhvillimin dhe përdorimin e përgjegjshëm të burimeve minerare kombëtare. Strategjia synon të sigurojë që burimet natyrore të vendit të shfrytëzohen në mënyrë racionale, transparente dhe me përfitim afatgjatë për ekonominë, mjedisin dhe shoqërinë.

Sektori minerar ka qenë historikisht një nga shtyllat kryesore të zhvillimit ekonomik të Shqipërisë, duke kontribuar ndjeshëm në punësim, të ardhura fiskale, eksporte dhe Prodhimin e Brendshëm Bruto (PBB) të vendit. Gjatë periudhës së tranzicionit si dhe pas reformimit të industrisë në tërësi kushtet e ekonomisë së tregut, sektori ka ruajtur një rol të qëndrueshëm ekonomik, duke kontribuar në mënyrë direkte në PBB kombëtar, dhe njëherësh me një ndikim të konsiderueshëm, përmes industrisë përpunuese, transportit dhe shërbimeve mbështetëse.

Shqipëria zotëron rezerva të konsiderueshme të kromit, bakrit, nikelit, titanit, boksitit dhe fosforitit, të cilat janë thelbësore për zinxhirin e furnizimit të vendit dhe të Bashkimit Evropian në energjinë e rinovueshme, elektromobilitet, elektronikë dhe mbrojtje. Në këtë kontekst duke vlerësuar kërkesën gjithnjë në rritje për mineralet, qasjen e re të BE dhe globalisht në vlerësimin e rolit të produkteve minerare dhe në transformimin e gjelbër dhe dixhital, konceptit jo thjesht si produkte por si në një forcë strategjike për produktet tona minerare fokusimi **TANI** në sektorin minerar mund të jap efekte pozitive në drejtim të rritjes ekonomike për vitet në vazhdim.

Liberalizimi i tregut ju ka dhënë subjekteve private privilegjin e realizimit 100% të prodhimit minerar. Ata operojnë mbi bazën e të drejtave minerare konkurruese dhe të dhëna në përputhje me ligjin që rregullon në tërësi aktivitetin minerar, duke përfshirë detyrimin për leje mjedisore paraprake. Modeli i aplikuar garanton konkurrencë të hapur, përmirësim të standardeve të operimit dhe përgjegjësi mjedisore në përputhje me kërkesat e Bashkimit Evropian.

Aktiviteti minerar zhvillohet në disa grupe kryesore mineralesh:

Mineralet metalore: Kromi, bakri, hekur-nikeli, nikeli silikat, kobati, titanomagnetiti, boksitet (alumini), mangani, mineralet e grupit të platinit, ari, argjendi, plumbi, zinku, litiumi, uranumi, mineralet e tokave të rralla, vanadiumi, etj.

Mineralet dhe shkëmbinjte industriale: Fosforitet, dolomit, magnezitet, fluoriti, kaolinat, squfuri, albitofiret, olivinitet, bariti, bentonitet, rërat kuarcore, xhami vullkanik, talku dhe gurët e talkut, pirofiliti, trepelet, grafiti, materialet ndertimore (gëlqerorë, gurët dekorativë, argjilat, gipsi dhe anhidriti, ranorët), etj.

Lëndët e para energjetike: bitumet, pirobitumet, rërat bituminoze, qymyret, torfat.

Sektori minerar kontribuon drejtpërdrejt dhe tërthortë në ekonominë kombëtare.

Renta minerare, e llogaritur si përqindje mbi vlerën e shitjes së prodhimit, është një nga burimet kryesore të të ardhurave publike, duke reflektuar ndikimin ekonomik të burimeve natyrore. Niveli i rentës minerare për mineralet metalore të papërpunuara është rritur gradualisht sipas Ligjit nr. 9975, datë 28.07.2008, “Për Taksat kombëtare në RSH”, i ndryshuar, nga 6% deri

në 9%, duke siguruar një menaxhim më të përgjegjshëm dhe shpërndarje më të drejtë të përfitimeve.

Eksportet minerare përbëjnë një burim të rëndësishëm të valutës së huaj, duke përfaqësuar, në disa vite, deri në 10–12% të eksporteve totale. Në kontekstin e tranzicionit të gjelbër dhe kërkesës së rritur për lëndë të para kritike, sektori minerar shqiptar, në përputhje me Aktin Evropian për Lëndët e Para Kritike (Reg. 2024/1252) dhe Strategjinë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrim Evropian 2022–2030, ka marrë një dimension të ri strategjik dhe ka potencialin të bëhet partner i rëndësishëm dhe i besueshëm për industrinë evropiane.

2.2 KUADRI LIGJOR DHE INSTITUCIONAL QË PREK STRATEGJIA MINERARE

2.2.1 Korniza ligjore

Legjislacioni shqiptar për sektorin minerar bazohet në Ligjin Nr. 10304, datë 15.07.2010 “Për Sektorin Minerar në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar dhe aktet nënligjore përkatëse. Në vitet e fundit janë ndërmarrë hapa për të forcuar transparencën, sistemin e licencimit dhe menaxhimin e burimeve natyrore.

Ligji Nr. 10304, datë 15.07.2010, i ndryshuar, është përafshuar me Direktivën 2006/21/KE të Parlamentit dhe Këshillit Evropian, datë 15 mars 2006, “Për menaxhimin e mbetjeve nga industritë nxjerrëse”, Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian, L 102, datë 11.04.2006, fq. 15–34.

Aktet e tjera ligjore për sektorin minerar përfshijnë:

- Ligji nr. 111/2015 “Për Shërbimin Gjeologjik Shqiptar”;
- Ligji nr. 135/2016 “Për sigurinë dhe shëndetin në punë, emergjencat dhe shpëtimin në veprimtarinë minerare dhe në punimet nëntokësore në veprat hidroenergjetike”;
- Ligji nr. 9975, datë 28.07.2008 “Për taksat kombëtare”, i ndryshuar;
- VKM nr. 320, datë 21.04.2011 “Për miratimin e procedurave dhe të kritereve të konkurrimit dhe të afateve të shqyrtimit të kërkesave për marrjen e lejeve minerare në zonat konkurruese”, i ndryshuar;
- VKM nr. 347, datë 29.04.2011 “Për miratimin e programit të veprimit 3-vjeçar për zbatimin e strategjisë minerare”;
- VKM nr. 726, datë 02.09.2015 “Për miratimin e programit të veprimit 3-vjeçar 2016–2018, për zhvillimin e aktivitetit minerar dhe përcaktimin e zonave minerare të rrezikshme”;
- VKM nr. 664, datë 10.10.2019 “Për miratimin e programit të veprimit 3-vjeçar për vitet 2019–2021, në zbatim të strategjisë minerare”;
- VKM nr. 380, datë 01.06.2022 “Për miratimin e programit të veprimit 3-vjeçar për vitet 2022–2024, në zbatim të strategjisë minerare”;
- VKM nr. 233, datë 23.03.2011 “Për miratimin e formës së raporteve, të mënyrës së publikimit të të dhënave për pagesat e taksave vendore dhe kombëtare në sektorin minerar si dhe të nivelit të konfidencialitetit në kuadër të Nismës për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse”;

- VKM nr. 364, datë 04.05.2011 “Për përcaktimin e kritereve, vlerës minimale të sipërfaqes së zonës së lejuar minerare, vlerës minimale të investimit dhe të prodhimit për një leje minerare”;
- VKM nr. 820, datë 21.10.2020 “Për miratimin e procedurës, të kategorive, të kushteve, të kërkesave të kualifikimit dhe të eksperiencës profesionale për personin, të cilit i lëshohet çertifikata në veprimtarinë studimore projektuese në fushën minerare”;
- VKM nr. 442, datë 06.06.2011 “Për miratimin e kushteve, të dokumenteve vërtetuese, të afateve të vlefshmërisë dhe të procedurave të shqyrtimit të kërkesave për autorizimin e tregtimit të mineraleve të çmuara dhe gjysmë të çmuara”;
- VKM nr. 741, datë 09.09.2015 “Për miratimin e formës, rasteve të kthimit dhe mënyrës së llogaritjes të garancive financiare për rehabilitimin e mjedisit, për realizimin e programit minimal të punës dhe realizimin e investimit në veprimtarinë minerare”, i ndryshuar;
- VKM nr. 969, datë 02.12.2015 “Për miratimin e rregullores ‘Për kërkesat minimale për mbrojtjen e sigurisë dhe të shëndetit të punëmarrësve në industrinë minerare nxjerrëse, sipërfaqësore dhe nëntokësore’”;
- VKM nr. 942, datë 17.11.2010 “Për miratimin e procedurave dhe dokumentacionit për marrjen e lejeve minerare në zonat e hapura”;
- VKM nr. 232, datë 23.03.2011 “Për miratimin e funksioneve të strukturave përgjegjëse në sektorin minerar në Republikën e Shqipërisë”.

2.2.2 Harmonizimi me *acquis* të BE-së

Procesi i përafrimit të legjislacionit shqiptar, me *acquis*-in e Bashkimit Evropian në fushën minerare, përbën një nga shtyllat themelore të integritimit Evropian të vendit, si dhe të përgatitjes së tij për pjesëmarrje në tregun e përbashkët të lëndëve të para. Qëllimi kryesor i këtij procesi është krijimi i një kuadri ligjor, institucional dhe teknik të përputhshëm me standardet e BE-së, që garanton zhvillim të qëndrueshëm, konkurrueshmëri industriale dhe mbrojtje të mjedisit në përputhje me parimet e ekonomisë qarkulluese dhe tranzicionit të gjelbër.

Në këtë proces, harmonizimi mbështetet në disa kapituj kyç të *acquis*-it, të cilët mbulojnë fusha ndërsektoriale që lidhen drejtpërdrejt me zhvillimin dhe modernizimin e sektorit minerar.

Ky proces përfshin disa kapituj të rëndësishëm të politikave dhe legjislacionit për sektorin minerar:

- **Kapitulli 3 – E drejta e vendosjes dhe liria për të ofruar shërbime:** lidhet me mundësinë që kompanitë minerare të vendosen dhe të ofrojnë shërbime brenda tregut të përbashkët Evropian në kushte konkurruese dhe pa barriera të panevojshme.
- **Kapitulli 19 – Politika Sociale dhe Punësimi:** ka të bëjë me sigurimin e kushteve të sigurta dhe të drejta pune për punëtorët në industrinë minerare, përfshirë shëndetin dhe sigurinë në vendin e punës.

- **Kapitulli 20 – Ndërmarrjet dhe Politika Industriale:** lidhet me mbështetjen e zhvillimit të qëndrueshëm dhe konkurrues të ndërmarrjeve minerare, duke nxitur inovacionin dhe modernizimin teknologjik të sektorit.
- **Kapitulli 25 – Shkenca dhe Kërkimi:** kontribuon në përmirësimin e praktikave minerare përmes kërkimit shkencor, zhvillimit të teknologjive të pastra dhe rritjes së efikasitetit në përdorimin e burimeve natyrore.
- **Kapitulli 27 – Mjedi dhe Ndryshimet Klimatike:** ka rol kyç në mbrojtjen e mjedisit nga ndikimet e veprimtarive minerare, në menaxhimin e qëndrueshëm të mbetjeve dhe në reduktimin e ndotjes dhe emetimeve.

Kjo qasje siguron që zhvillimi i sektorit minerar të jetë i harmonizuar me standardet kombëtare dhe evropiane, duke përfshirë aspektet ligjore, sociale, industriale, energjetike dhe mjedisore.

Në këtë kuadër, Shqipëria po përafron kuadrin ligjor kombëtar me direktivat dhe rregulloret kryesore të BE-së që mbulojnë sigurinë në punë, mbrojtjen e mjedisit, menaxhimin e mbetjeve minerare, transparencën e industrisë nxjerrëse dhe promovimin e ekonomisë qarkulluese. Ky proces siguron që zhvillimi i sektorit minerar të bazohet në standarde të përbashkëta evropiane të qëndrueshmërisë, efikasitetit dhe përgjegjësisë mjedisore.

Shqipëria ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm në përafrimin e me direktivat e BE-së, që mbulojnë sigurinë, mjedisin, mbetjet dhe transparencën. Deri më tani, legjislacioni kombëtar ka përafruar:

- Direktivën 92/91/KË dhe 92/104/KË për sigurinë dhe shëndetin në punë në industrinë nxjerrëse;
- Direktivën 2006/21/KE për menaxhimin e mbetjeve minerare;
- Direktivën 2004/35/KE për përgjegjësinë mjedisore;
- Direktivën 2011/92/BE (me ndryshimin 2014/52/BE) për vlerësimin e ndikimit në mjedis;
- Direktivën 2013/34/BE për raportimin financiar dhe transparencën në industrinë nxjerrëse;
- Direktivën 2012/18/BE (Seveso III) për menaxhimin e rreziqeve industriale;
- Direktivën 2008/98/BE për mbetjet dhe ekonominë qarkulluese.

Një element thelbësor në këtë përafrim është Rregullorja (BE) 2024/1252 “Për Lëndët e Para Kritike”, e cila vendos kuadrin për sigurimin e furnizimit të qëndrueshëm dhe konkurrues me lëndë të para strategjike brenda Bashkimit Evropian. Ky akt i ri shërben si pikë referimi për Shqipërinë në procesin e harmonizimit, duke e pozicionuar vendin si një partner të besueshëm dhe të rëndësishëm në zinxhirin Evropian të furnizimit me minerale kritike.

Rregullorja vendos objektiva të qarta për vitin 2030; të paktën 10% e konsumit të BE-së të mbulohet nga burime të brendshme; të paktën 40% e përpunimit të kryhet brenda BE-së; dhe 25% e nevojave të plotësohen përmes riciklimit.

Shqipëria ka potencial të bëhet një partner i besueshëm dhe furnizues rajonal për minerale kritike si kromi, nikeli, bakri, boksiti, titani, fosforiti, magneziti dhe mangani. Për ta arritur këtë, kërkohet modernizimi i politikave minerare, përmirësimi i sistemit të lejeve dhe vlerësimeve

mjedisore, dhe zhvillimi i një zinxhiri kombëtar të vlerës që përfshin kërkimin, përpunimin dhe riciklimin në mënyrë të qëndrueshme.

Zbatimi i kësaj rregulloreje do të forcojë pozicionin gjeostrategjik të Shqipërisë në tregun Evropian të lëndëve të para, duke e integruar atë në mënyrë të plotë në ekonominë e gjelbër dhe digjitale të Bashkimit Evropian.

2.3 TË DHËNA DHE KOMPONENTË TË STRATEGJISË MINERARE

Territori i këtij studimi është Republika e Shqipërisë referuar kufijve territorial. Në këtë pjesë synohet që të jepet konteksti i politikave dhe dokumenteve të tjerë brenda së cilave funksionon Plani dhe ku është bazuar hartimi i VSM-se. për këto qëllim janë konsultuar dhe përdorur një sërë dokumentesh, përfshirë konventat nderkombetare, Direktivat e BE-se dhe politikat në nivelin kombëtar, Direktiva të sipërcituara më sipër.

2.3.1 Institucionet kryesore

Zbatimi i Strategjisë Kombëtare të Sektorit Minerar mbështetet në një sistem të integruar institucional, që përfshin organet qendrore të politikbërjes, agjencitë teknike, strukturat e sigurisë dhe institucionet e inovacionit e transparencës. Ky bashkërendim siguron që menaxhimi i burimeve natyrore të bazohet në parimet e qëndrueshmërisë, transparencës, inovacionit dhe sigurisë, në përputhje me standardet e Bashkimit Evropian dhe praktikatat më të mira ndërkombëtare.

Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë (MIE)

MIE është institucioni politik përgjegjës për hartimin, koordinimin dhe zbatimin e politikave shtetërore në fushën e burimeve minerare. Ajo udhëheq hartimin dhe zbatimin e Strategjisë Kombëtare Minerare, përgatit dhe miraton aktet ligjore dhe nënligjore, zhvillon programet e investimeve dhe mbikëqyr forcimin e instrumentave ligjorë dhe institucionalë për zbulimin, shfrytëzimin, përpunimin dhe rehabilitimin e zonave minerare. MIE koordinon gjithashtu përafrimin e politikave minerare me acquis të BE-së, duke siguruar përputhshmërinë me:

- Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit dhe Integritimit Evropian 2030;
- Rregulloren (BE) 2024/1252 për Lëndët e Para Kritike;
- Strategjinë e Specializimit Inteligent (S3) 2025–2030.

Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore (AKBN)

AKBN, një agjenci teknike në varësi të MIE, është përgjegjëse për administrimin, vlerësimin dhe monitorimin e burimeve natyrore, përfshirë minerale, hidrokarbure dhe burime të tjera nëntokësore. Ajo ka kompetenca për:

- Përcaktimin e zonave minerare në përputhje me strategjinë minerare dhe planet trevjeçare/vjetore;
- Shqyrtimin dhe miratimin e kushteve teknike dhe financiare për marrjen e lejeve minerare;
- Mbikëqyrjen e shfrytëzimit racional të rezervave minerare;

- Monitorimin e procesit të licencimit dhe të aktiviteteve minerare (kerkim - zbulim, shfrytëzim);
- Mbledhjen, përpunimin dhe publikimin e të dhënave minerare;
- Sigurimin dhe zbatimit të kushteve ligjore, teknike dhe të rehabilitimit mjedisor;
- Monitorimin post minerar të minierar të mbyllura dhe zonave minerare të ndikuara nga aktiviteti minerar.

AKB siguron cilësinë, integritetin dhe sigurinë e informacionit minerar kombëtar dhe mbetet shtylla teknike e rëndësishme e aktivitetit minerar të shfrytëzimit dhe përpunimit të mineraleve klasike dhe atyre kritike (CMR).

Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH)

SHGJSH është Institucion këshillimor, teknik dhe shkencor kombëtar për kërkimin, vlerësimin dhe studimin e burimeve minerale. Detyrat kryesore përfshijnë:

- Kryerjen e studimeve përgjithësuese dhe të detajuara mbi gjendjen dhe perspektivën e pasurive minerale;
- Vlerësimin e rivlerësimin e burimeve minerale dhe rezervave minerale sipas standardeve ndërkombëtare (UNFC.JORC, etj);
- Përcaktimin e zonave minerare të kërkim-zbulimit në përputhje me strategjinë minerare dhe planet trevjeçare/vjetore;
- Monitorimin dhe mbikqyrjen e veprimtarisë minerare të kërkim-zbulimit;
- Bashkëpunimin me agjenci kërkimore dhe universitete për përdorimin e teknologjive të reja (AI, sensorë gjeologjikë, GIS).

SHGJSH siguron cilësinë, integritetin dhe sigurinë e informacionit gjeologjik kombëtar dhe mbetet shtylla tekniko-shkencore e sektorit.

Autoriteti Kombëtar për Sigurinë dhe Emergjencat në Miniera (AKSEM)

AKSEM është përgjegjëse për kontrollin teknik, sigurinë industriale dhe menaxhimin e rreziqeve në aktivitetet minerare. Detyrat e saj përfshijnë:

- Inspektimin e kushteve të sigurisë në miniera dhe impiante përpunimi;
- Monitorimin e masave të mbrojtjes në punë dhe trajnimet e specializuara;
- Hetimin e aksidenteve minerare dhe raportimin e shkaqeve;
- Koordinimin me strukturat e emergjencave civile, në përputhje me Direktivat 92/91/KË dhe 92/104/KË.

AKSEM ka për detyrë të garantojë standardet më të larta të sigurisë dhe mbrojtjes së jetës njerëzore, duke reduktuar incidencën e aksidenteve në sektor.

Qendra Rajonale e Inovacionit të Institutit Evropian të Teknologjisë dhe Inovacionit për Lëndët e Para

Qendra Rajonale e Inovacionit në Elbasan koordinon zhvillimin e inovacionit, kërkimit shkencor dhe bashkëpunimit me rrjetin Evropian të industrisë së lëndëve të para. Roli i saj përfshin:

- Zhvillimin e teknologjive të reja për kërkim, përpunim dhe riciklim të mineraleve;
- Trajnimin e ekspertëve dhe ndërtimin e kapaciteteve teknike;
- Integrimin e inovacionit digjital dhe inteligjencës artificiale në procese industriale.

RIC Albania kontribuon në integrimin e Shqipërisë në ekosistemin Evropian të inovacionit për lëndët e para kritike (CRM), duke zbatuar objektivat e Strategjisë së Specializimit Inteligent (S3).

Iniciativa për Transparencë në Industrinë Nxjerrëse (EITI Albania)

EITI Albania është mekanizëm ndërkombëtar i transparencës dhe përgjegjshmërisë publike, ku Shqipëria është anëtare që nga viti 2009. Në kuadër të Strategjisë Kombëtare Minerare, EITI luan rol thelbësor në:

- Monitorimin e flukseve financiare dhe fiskale ndërmjet qeverisë dhe kompanive minerare;
- Publikimin e të dhënave të hapura mbi taksat, rentën minerare dhe koncesionet;
- Forcimin e besimit publik dhe klimës së investimeve përmes transparencës;
- Sigurimin e përputhjes me standardet ndërkombëtare të raportimit (EITI Standard 2023).

Përmes EITI Albania, Shqipëria demonstroi angazhim të plotë ndaj qeverisjes së mirë dhe përafrimit me Direktivën 2013/34/BE për transparencën financiare në industrinë nxjerrëse.

2.4 ANALIZA, NISMA, PROGRAME ZBATIMI ETJ...

Në zbatim të Ligjit Minerar Nr.10304 datë 15.07.2010 “Për Sektorin Minerar në Republikën e Shqipërisë” të ndryshuar dhe akteve nënligjore të tij hartohet Strategjia Minerare. Në vijimësi të Strategjisë Minerare 2010–2025, strategjia e re ndërtohet mbi arritjet dhe mësimet e dekadës së kaluar, duke reflektuar gjithashtu nevojën për një qasje të re, të përshtatur me sfidat dhe mundësitë e epokës së tranzicionit të gjelbër dhe digjital, si dhe me zhvillimet e fundit ekonomike, mjedisore dhe gjeopolitike që po ndikojnë në mënyrën e menaxhimit të burimeve natyrore në nivel evropian dhe global. Strategjia Minerare 2016-2030 duhet të ishte miratuar pasi këto vonesa pengojnë zhvillimin e industrisë minerare dhe hartimin e planeve për avancimin dhe miratimin e tyre, por mund të shkaktojë dhe dëm ekonomik për vendin dhe industrinë minerare në veçanti.

Zhvillimi i industrisë minerare mund të sjellë një dëmtim të peisazheve natyrore në rang vendi pasi peisazhi është një element shumë i rëndësishëm që një Strategji duhet të marrë në konsideratë.

Natyrisht mund të themi që hartimi i një strategjie vlerësohet dhe diskutohet në një nivel më “makro”, por është e nevojshme që të detajohen dhe të hartohen plane në afate 3 vjeçare si pjesë e Strategjisë Minerare ku meren në konsideratë situata aktuale dhe masat për një zhvillim të qëndrueshëm dhe miqësor me mjedisin të aktivitetit minerar. Për hartimin e planit minerar për zonat minerare shfrytëzimi Struktura përgjegjëse AKBN mer në shqyrtim dhe studion;

- Projekt studimet dhe materialet që ndodhen në arkivën e AKBN-së;
- Zonat minerare të dhëna me leje minerare, por tashmë të revokuara, mbyllura apo abandonuara;
- Kërkesat e subjekteve të interesuar, qofshin këto privatë, pushtet qëndror apo pushtet vendor;

3 KAPITULLI III: PËRSHKRIMI I GJËNDJES AKTUALE

3.1 Toka

3.1.1 Morfologjia

Relievi i Shqiperise eshte kryesisht malor. Vargmalet e para alpine u formuan nga mbarimi i jurasikut, ndërsa gjate erës kenozoike u shpejtua procesi malformues në terësinë e Albanideve, që tani perbëjnë tokën e nëntokën e Shqipërise. Lartesia mesatare e relievit eshte 708 metra, ose 2 here me e larte se mesatarja e Evropes. Lartesite me te medha gjenden ne Alpet shqiptare dhe ne malet e Lindjes (Korabi 2751 metra mbi nivelin e detit, perben edhe majen me te larte te Shqiperise). Territori i Shqiperise ndahet ne 4 rajone te medha natyrore (fiziko-gjeografike):

- Rajoni Verior dhe Verilindor
- Rajon Malor Qendror
- Rajoni i Maleve Jugore
- Ultesira Perendimore

Fushat zene kryesisht pjesen perendimore, pergjate bregdetit Adriatik, por ka edhe ne pjese te tjera te vendit. Fushat me te larta jane ato te pellgut te Korces, mbi 800 metra mbi nivelin e detit. Fushat gjenden kryesisht pergjate lumenjve kryesore si: Vjose, Devoll, Osum, Shkumbin, Erzen, Mat e Drin, ku gjenden, gjithashtu, edhe tokat bujqesore e qendra te medha banimi, si dhe pershkohen nga rruge te rendesishme lidhjesh. Nga Krahina Malore Veriore vlen te vecohen Alpet Shqiptare qe shquhen per kontrast te madh midis maleve te larta dhe luginave te thella. Rreth 30 maja malesh ndodhen mbi 2 500 m mbi nivelin e detit. Nder luginat dallohen sidomos lugina e Valbones dhe ajo e Thethit. Krahina Malore Qendrore nuk eshte aq kompakte sa ajo Veriore, por e ndare ne disa masive malore, si: Vargu i Korabit, Malet e Lures, Malet e Skenderbeut etj. Keto male nderpriten nga lugina te ndryshme. Krahina Malore Jugore arrin deri ne detin Jon ne jug dhe eshte e copetuar ne disa vargje malore dhe lugina lumore. Vend te vecante ne te ze riviera shqiptare, e cila shtrihet nga Gjiri i Vlores deri ne Butrint ne jug. Pergjate bregdetit Adriatik, ne perendim te vendit shtrihet Ultesira Perendimore e Shqiperise me gjatesi nga veriu ne jug rreth 200 km dhe me gjeresi nga perendimi ne lindje, deri ne 50 km. Kjo ultesire perben ultesiren me te madhe ne pjesen perendimore te Ballkanit dhe eshte rajoni me i zhvilluar ekonomik i Shqiperise. Relievi i tokave shqiptare shtrihet nga niveli i detit deri ne lartesine 2751m (mali i Korabit). I gjithe ky ndryshim i lartesisë ndikon ne ndryshimet e medha klimaterike, ne bimesi, si dhe ne dendesine e vendosjes se qendrave te banuara ne drejtim vertikal. Ne relievin e tyre mbizoterojne kodrat dhe malet. Duke u nisur nga lartesia mbi nivelin e detit, dallohen: relievi i ulet, i mesem dhe i larte. Relievi i ulet shtrihet nga niveli i detit, deri ne 200 m mbi kete nivel. Ai perfshin fushat dhe kodrat e uleta prane brigjeve detare te Adriatikut e Jonit dhe pergjate sektoreve te mesem te luginave lumore. Relievi i mesem shtrihet nga 200 deri ne 1000m mbi nivelin e detit. Ai ka shtrirjen me te madhe dhe perfshin: kodrat, gropat, fushegropat dhe luginat kryesore. Relievi i larte shtrihet 1000 m mbi nivelin e detit dhe perfshin

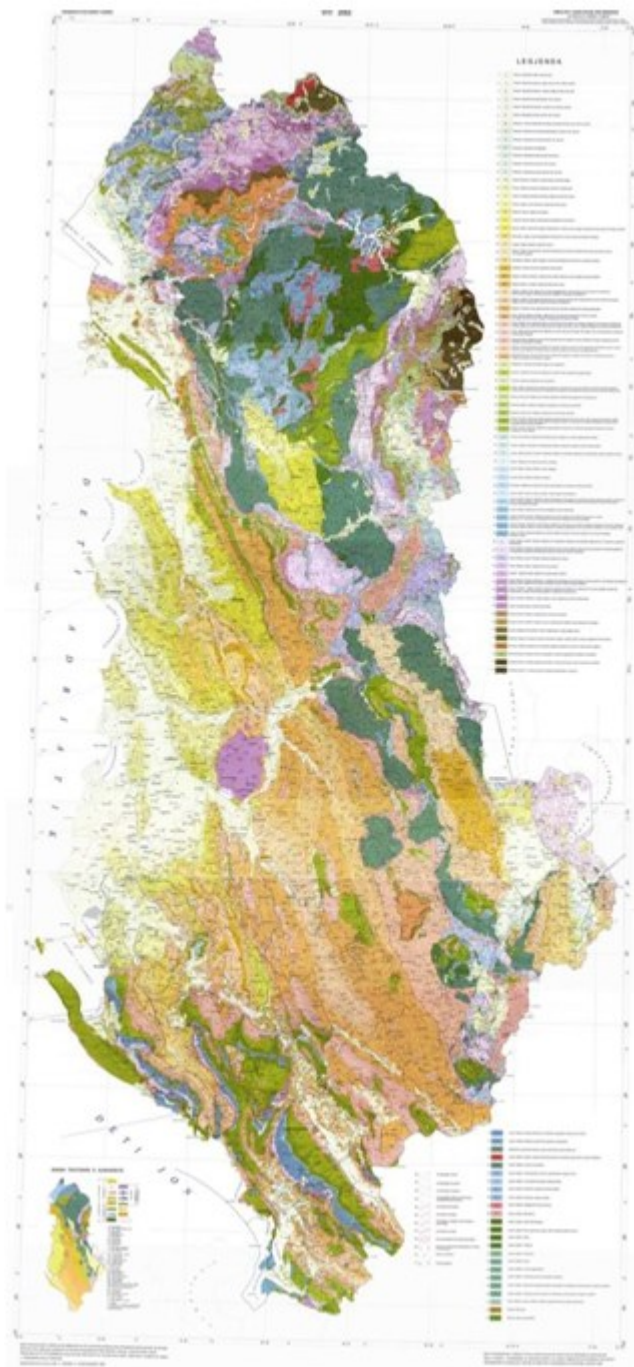
malet dhe sistemet malore. Pjesa me e madhe e ketyre maleve ka lartesi deri ne 2000 m. Malet me lartesi me te madhe se 2000 m kane shtrirje te kufizuar.

Figura Nr.2, Harta Satelitore e Shqipërise

3.1.2 Karakteristikat e tokës

Në Shqipëri, sipas hartës së mëposhtme, verëjme këto zona kryesore: Sedimentet Miocenike dhe Neogjene, zona me Depozitime të Kuaternarit, Zona e brendshme e Shqipërisë (me formacione Paleozoike), zona periferike (jonike, dinarike etj) dhe Ofilitet Konglo.

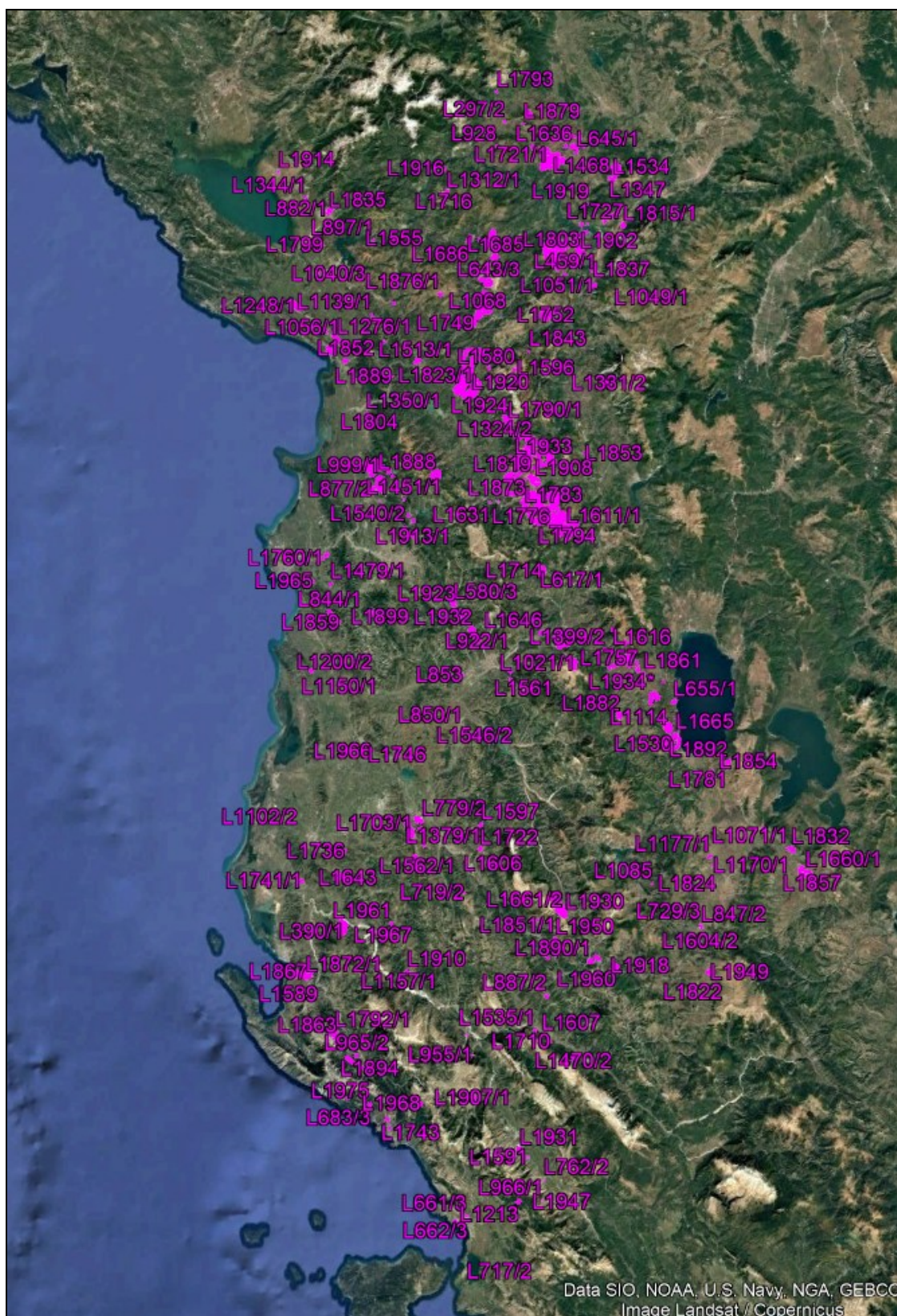

Figura Nr. 3, Harta e Resurseve dhe lejeve minerare të Shqipërisë

Tokat e Shqipërisë variojnë për të krijuar kështu zona të vecanta në varesi të klimes, flores, relievit etj. Toka grupohet në katër zona sipas lartësive:

- Tokat Gri - Kafe gjenden në lartësi deri me 600m. Ato përfshijnë zonën e ulët bregdetare dhe kodrinore që përben rreth 15% të territorit të vendit. Nga këto toka, rreth 70% janë toka bujqësore të mbjella. Zonat e ulëta përfshijnë rreth 84,000 ha toka aluvionale dhe 15,000 ha toka të kripur.(saline)
- Toka kafe e maleve gjendet në brendësi të vendit në lartësi nga 600m - 1000m. Ato përbejnë rreth 38 % të sipërfaqes totale dhe rreth 40% të tokës së punueshme.
- Tokat pyjore gri të cilat ndeshen në lartësi nga 1000m - 1800m dhe përbejnë rreth 15% të sipërfaqes totale prej të cilave 10% është kultivuar.
- Tokat e lëndinave malore të cilat ndeshen në lartësi 1600m - 2600m dhe përbejnë rreth 10% të sipërfaqes së vendit.

3.1.3 Erozioni i tokës

Erozioni është një fenomen natyror që ka të bëjë me gërryerjen, ç'vendosjen dhe transportin e lëndëve të ngurta ose materialit tokësor kryesisht nën forcën e veprimit të ujit, akullit ose erës. Erozioni vepron në kundërshtim me ekuilibrin natyror të ekosistemeve. Nevojitet një kohë shumë e gjatë për të kompensuar humbjen e lëndës të shkaktuar nga erozioni për një kohë fare të shkurtër. Erozioni ngelet një rrezik serioz për tokën në Shqipëri. Ndryshimet klimaterike shpesh shfaqen me rrëgjullime në sasinë dhe intensitetin e reshjeve duke kontribuar në shkallën e erodimit të tokës. Parandalimi dhe kufizimi i erozionit është i lidhur direkt me përmirësimin e kushteve të mjedisit dhe në afatgjatë ndikon drejtpërdrejtë cilësinë e jetesës. Faktoret që përcaktojnë erozionin renditen si më poshtë:

- ✓ Faktoret klimatike: reshjet dhe temperaturat që të konvertohen në Indeksin Fourier dhe Indeksin Bagnouls - Gaussen, japin potencialin e klimes për të stimuluar erozionin e tokës në një rajon të caktuar.
- ✓ Faktoret tokësore: tekstura, thellesia e tokës dhe përmbajtja e gureve, që përcaktojnë erodibilitetin e tokës ose aftësinë e saj për të shkeputur, transportuar dhe depozituar gjatë procesit të erozionit.
- ✓ Relievi/pjerrësia: konfigurimi i terrenit dhe pjerrësia janë një faktor bazë në përcaktimin e rrezikut potencial të erozionit.
- ✓ Vegjetacioni: vlerësimi i shkallës së mbulesës bimëre si faktor frenues mbi erozionin që njëkohësisht ben lidhjen midis rrezikut potencial dhe erozionit
- ✓ Faktoret Humane: duhet përmendur që ky faktor mund të ndikojë potencialisht në të dy drejtimet, për mirë apo për keq. Fatkeqësisht ndërhyrjet njerëzore përgjithësisht kanë rënduar situatën e erozionit në vend.

Vlerat e këtyre faktoreve e në kushtet e territorit Shqiptar favorizojnë potencialisht nivelin e lartë të erozionit të tokës.

Të dhënat teorike tregojnë se në rreth 176. 545 ha ose 26% të tokave bujqesore rreziku potencial është mesatar ndërsa në rreth 412. 100 ha ose 74% të tokave rreziku është i lartë. Nisur nga përberja grimcometrike (tekstura) tokat me të predisposuara ndaj erozionit janë ato të Vithkuqit dhe Radhimes dhe me pak të predispozuara janë ato të Lezhës dhe Librazhdit. Faktori bimor është marrë në nivele të ndryshme i pa mbrojtur nga bimesia (tokë ugar), bime prashitese, me mbrojtje mesatare (bime të lashta), dhe me mbrojtje të lartë (bime livadhore). Teorikisht, tokat e rajoneve të Beratit, Pogradecit, Skraparit, Gramshit, Mirditës, Elbasanit, Korçës, Permetit dhe Kolonjes janë të rrezikuara potencialisht nga rreziqet e shkarjeve dhe shembjeve. Gjithashtu dukuria e shkarjeve dhe shembjeve të tokës ka filluar të shfaqet dhe të veproje në zonat e pjerrta në afërsi të zonave urbane të qyteteve Tiranë, Durrës, Lezhë, Sarandë. Siperfaqet e tokës që rrezikohen nga këto shkarje dhe shembje vlerësohet të jenë rreth 155- 165 mijë ha në të gjithë territorin e Shqipërisë.

Për shkak të reshjeve dhe mungesës së menaxhimit të ujërave sipërfaqesore dhe nëntokesore rrishtet rreziku i shkarjeve të tokës në nivelin e lartë.

Vija bregdetare e vendit është një zonë aktive nën efektin e erozionit të vazhdueshëm si pasojë e gërryerjes nga lumenjtë.

3.1.4 Sizmiciteti

Në vendin tonë janë përcaktuar zonat e burimeve sizmike që janë terrene që kanë një aktivitet sizmik të dallueshëm. Shqipëria është një ndër vendet me sizmicitet në Evropë. Sizmiciteti i Shqipërisë karakterizohet nga një mikroaktivitet sizmik intensiv ($1.0 < M < 7$) dhe shumë rrallë nga tërmete të forta ($M > 7.0$). Shumica e tërmeteve të forta ndodhin në 3 breza sizmike më të përcaktuara, si vijon:

- ✓ Brezi tërmetor Joniko-Adriatik, në buzën lindore të mikroplakës së Adriatikut me shtrirje veriperëndim – juglindje
- ✓ Brezi tërmetor Peshkopi – Korçë, me shtrirje veri-jug,
- ✓ Brezi tërmetor Elbasan – Diber, me shtrirje verilindore.

Harta e mëposhtme përcakton zonat me rrezik sizmik më të lartë, ku kanë ndodhur edhe tërmetet më të mëdha në rajon. Zonat me të rrezikuara për nga veprimtaria e tërmeteve janë Durrësi, Vlora, Saranda, Lezha, Shkodra, Korça, Kukësi, Dibra, Lushnja etj. Qytetet si; Durrësi, Vlora, Shkodra, Pogradeci, Korça, Elbasani, Peshkopia, etj...

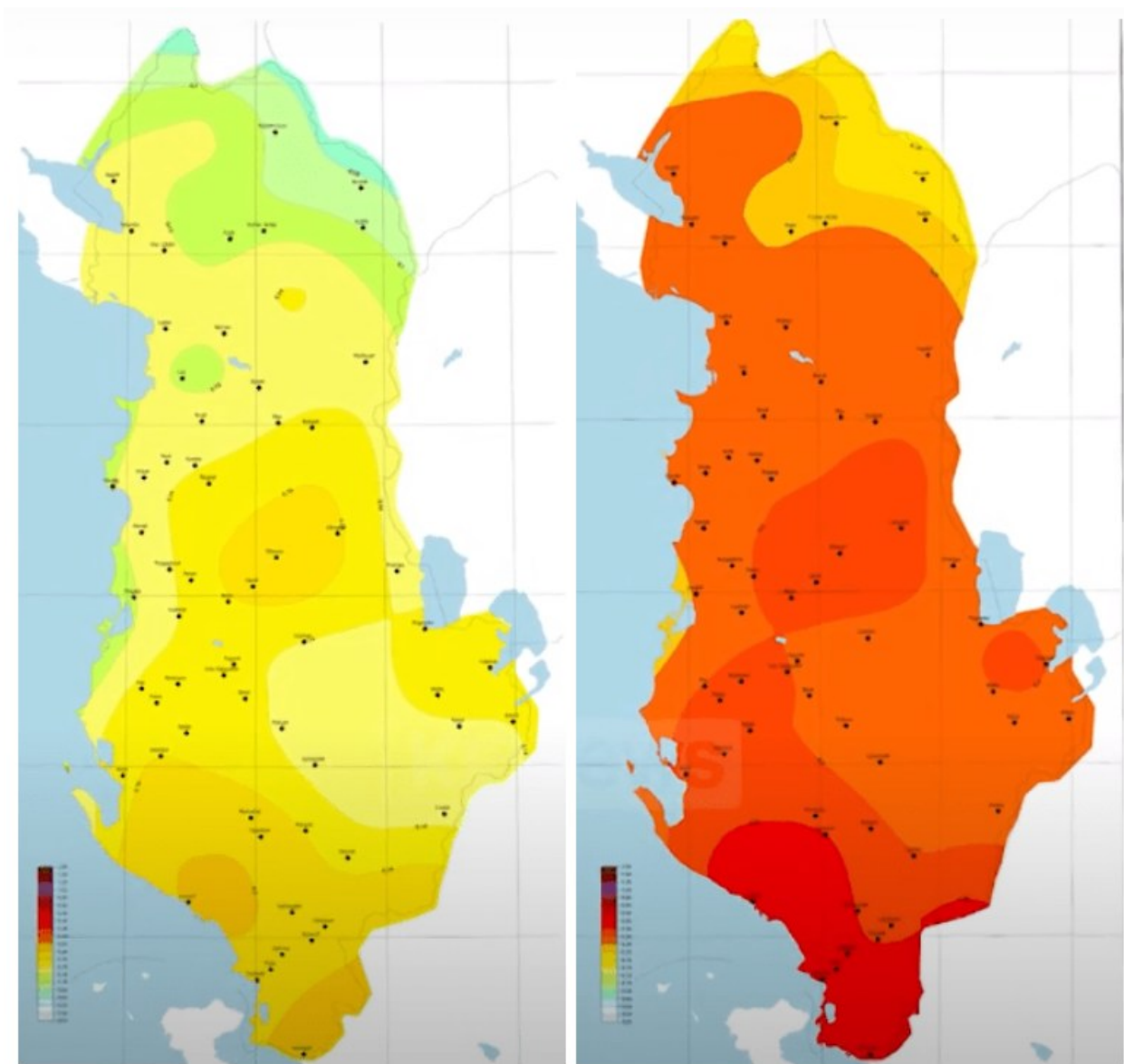

Figura Nr. 4, Harta e re Sizmike e Shqipërisë

3.2 Ajri

3.2.1 Shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit.

Ne përgjithësi shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit janë:

- ✚ aktivitetet industriale;
- ✚ mjetet automobilistike dhe sasia e trafikut në përgjithësi;
- ✚ pajisjet e ngrohjes nëpër ndërtesa.

Specifikisht në vendin tonë, shkaqet kryesore të ndotjes kanë qënë historikisht industritë e përfshira në shkrirjen e kromit, bakrit, hekurit dhe celikut, metalurgji, dhe gjenerimin e energjisë

termoelektrike. Sot shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit janë djegja e pakontrolluar e mbetjeve, nxjerrja dhe rafinimi i naftes, prodhimi i cimentos dhe trafiku. Faktoret kryesor që ndikojnë në ndotjen e ajrit janë sektori i transportit, i cili mbetet një nga burimet kryesore të ndotjes së ajrit urban. Kjo lidhet me numrin e madh të automjeteve që nuk plotësojnë standartet e shkarkimeve në ajër, cilësia e lëndës djegëse që përdorin, viti i prodhimit të tyre, si dhe përdorimi i automjeteve me motor pa konvertor katalitik duke favorizuar rritjen e përmbajtjes së pluhurit si dhe shkarkimet e gazta gjatë djegjes së karburantit. Gjithashtu mungesa e sipërfaqeve të gjelbërta dhe zbatimi pa kriter të ndërtimeve kanë ndikimin e tyre në ndotjen e cilësive të ajrit sidomos në shkarkimin e pluhurave. Por industria minerare duket qartë që luan rol të rëndësishëm për sa i përket impaktit negativ të Ajrit.

Teknologjitë e reja të vedosura në furrat e metalurgjikut dhe mekanizimi deri diku i industrisë mund të reduktojnë ndotjen e ajrit në këtë industri.

3.3 Faktorët Klimatikë

Shqipëria ka përparuar në procesin e Komunikimit të Tretë Kombëtar.

Vlerësimi i ndryshimit dhe adaptimit

Qëllimi i vlerësimit përfshin si modelimin klimaterik ashtu dhe vlerësimin e integruar të ndikimeve të ndryshimeve klimaterike në sektoret kryesore në zonat bregdetare të Shqipërisë. Këta sektore kryesore janë: bujqësia, shëndetësia, burimet ujore, fatkeqesitë natyrore, turizmi dhe biodiversiteti. Vëmendje e vecante i është kushtuar vlerësimit të fatkeqësive natyrore të lidhura me ndryshimet klimaterike dhe menaxhimin e tyre. Fokusi në këta sektore në zonën bregdetare është përcaktuar me anë të konsultimeve me palet e interesuara, i cili theksoi rolin e rëndësishëm që zona bregdetare ka në prioritetet kombëtare të zhvillimit në Shqipëri. Shkalla e vlerësimit është në nivel kombëtar, pra përgjatë gjithë bregdetit. Do të zhvillohet një plan i përshtatjes për zonën bregdetare (i përbërë nga një portofol i projekteve për zbatim), duke pasur si pikënisje rezultatet e projektit "Identifikimi dhe zbatimi i adoptimit të masave reaguese në deltat e lumenjve Drin - Mat".

Ndryshimet e parashikuara në regjimin e temperaturës

Për shkak të ndryshimit të mundshëm të regjimit të temperaturës, zona bregdetare shqiptare ka të ngjarë të ngrohet më tej. Të gjitha skenaret tregojnë një rritje të mundshme të temperaturave vjetore për të gjitha horizontet kohore, lidhur me vitin 1990.

Ndryshimet e parashikuara në regjimin e reshjeve

Të gjithë skenaret tregojnë një ulje të reshjeve vjetore për të gjitha horizontet kohore, lidhur me vitin 1990. Duke u bazuar në rezultatet e tyre arrihet në përfundimin se ekziston mundësia e zvogelimit të reshjeve vjetore me -8,5 % (nga -56,0 % deri në 47,4 %) në vitin 2050; dhe me -18,1 % (nga -89,7 % deri në 94,0 %) në vitin 2100.

Emetimet direkte nga gazrat serre

Në vitin 2009 emetimi total i drejtperdrejtë i gazit serre (GHG) në Shqipëri ishte 7,834 kilo-ton (kt) të ekuivalentit CO₂, ekuivalent me nivelet e vitit 1990 (Burimi: FNC dhe KNS) 8,308 kt i ekuivalentit të CO₂ në vitin 2005 dhe 8,425 kt i ekuivalentit të CO₂ (Burimi: drafti TNC).

Sektori kryesor që kontribuon në GHGs është energjia (57,29 % e totalit) nepermjet transportit, e ndjekur nga bujqesia (16.85 %), proceset industriale (14.67 %), ndryshimet e përdorimit të tokës dhe pyjeve (8.88 %) dhe mbeturinat (2.31 %). Është e rëndësishme të theksohet se deri në 2008-2009 Shqipëria e kishte transformuar vetveten (sektori LUCF) nga një "emetues GHG" në një "lavaman GHG " (Burimi: drafti TNC). Emetimet aktuale për frymë në Shqipëri janë rreth 2.8 ton për banor (në krahasim me emetimet në 27 vendet e BE-së që janë 9.9 ton/banor). Emetimet për njësi të PBB-së janë rreth 0.6 ton CO₂ për 1000 USD (në krahasim me emetimet në 27 vendet e BE-së që janë 0.4 kt CO₂ për Euro të PBB-së) . Shqipëria ka emetime relativisht të ulëta për njëri, por emetime disi të larta për njësi PBB-je për shkak të nivelit të ulët të PBB-së. Prandaj mund të pritet që emetimet të rriten në të ardhmen ndërkohë që ekonomia zhvillohet, por në të njëjtën kohë ka një potencial të madh për rritjen e efikasitetit në këto procese.

3.3.1 Përmblytjet

Shqipëria sipas statistikave është goditur mesatarisht nga një fatkeqesi natyrore mëdhe në vit. Në 30 vjet, midis 1980 dhe 2010, janë regjistruar 23 fatkeqesi të tilla. Prej tyre nëntë fatkeqesi kanë qenë përmbytje, katër termete dhe tre goditje nga temperatura ekstreme. Gjate kësaj periudhe, për shkak të këtyre fatkeqësive kemi pastur dhe humbje të mëdha ndërsa rreth 4 milionë u preken në një masë apo në një tjetër. Prej 25 Dhjetorit të 2009 deri më sot Shqipëria ka pësuar përmbytje të vazhdueshme për shkak të temperaturave të luhatura dhe bores së shkrirë heret në zonat malore, kryesisht në basenin e lumit Drin. Kjo solli përmbytje nga lumi Buna. Shumë lumenjë shkarkojnë ujrat në lumin Buna, njëri prej të cilëve është dhe lumi Drin janë ndërtuar edhe hidrocentralet me të rëndësishme të vendit. Shkarkimi në hidrocentralin e Vaut të Dejes ka arritur nivelin dhe 2,500 m³/sek. Kjo, kombinuar edhe me prurjet masive të lumenjve Drin, Gjader dhe Kir cuan në rritjen e nivelit të liqenit të Shkodrës dhe përmbytje në fshatrat nga të dyja anët e Bunës.

Më herët Qeveria Shqiptare ka deklaruar "katastrofë natyrore" në 2010, kur përmbytjet detyruan mijra njerëz të zhvendoseshin. Gjithashtu situatë të tilla problematike nga përmbytjet dhe temperatura shumë të ulëta patëm dhe aktualisht në Janar 2026. Qarku i Shkodrës arriti një gjendje kritike, pasi niveli i ujit në rruget kryesore të rajonit arriti deri në një metër, dhe dy metra në fshatin Berdica. Përmbytjet e izoluan rajonin nga pjesa tjetër e vendit duke bllokuar aksesin nga rruget kombëtare. Përmbytjet ndodhën nga një kombinim faktorësh:

- Moti: i rënduar, me reshje të zgjatura, shkrirje e akujve nga temperaturat e larta jashtë normales.
- Ndryshimet në menaxhimin e tokës dhe përdorimin e saj: transformimi i tokës bujqësore në tokë ndërtimi, problemet me erozionin nga menaxhimi i keq i pyjeve, ndërtimi në zona të ndaluara në anët e lumenjve, digave, rezervuareve, shfrytëzimi pa kriter i shtratit të lumenjve, ndërtimet në toka kenetore, mosfunksionimi i duhur i sistemeve hidrike dhe problemet në menaxhimin e tyre

- Hidrologjia dhe menaxhimi i ujit: Shume lumenj derdhen ne lumin Buna. Nje prej tyre eshte lumi Drin ku jane ndertuar tre nga hidrocentralet me te medhenj te vendit. Gjate diteve te permbytjes, rreshjet cuan ne ngritjen kritike te nivelit te ujit.

Permbytjet e fundit ndodhen me Janar 2026, ku pervec demeve te medha ekonomike pati edhe humbje jete njerezish. Këto permbytje u vune re kryesisht në shumë zona në rang vendi si në Veri në Shqipërinë e Mesme dhe zonën perendimeore të vendit. Rajonet me te prekur jane ato te: Durrësit, Tiranës, Fierit, Vlores, Lezhës, Beratit, Skraparit, Lushnjës, Gjirokastrës etj...

3.4 UJI

3.4.1 Burimet e Ujit

Shqipëria zotëron burime të bollshme të ujit. Sasite jane te mjaftueshme per nevojat aktuale, cilesia e tyre shpesh është problem për shkak të ndotjes së tanishme dhe historike, sidomos në zonat e ulëta fushore ku jeton pjesa më e madhe e popullsisë dhe ku zhvillohen pjesa më e madhe e aktiviteteve industriale dhe bujqesore. Problem tjetër mbetet shpërndarja jo e njëtrajtshme e burimeve ujore ne vend. Burimet e pergjithshme, te ripërteritshme, te ujit ne Shqiperi perdoren per qellime urbane, industriale dhe bujqesore si edhe per sigurimin e prodhimit te energjise elektrike nga hidrocentralet. Ujrat siperfaqesore dhe ato nentokesore jane te lidhur dhe varen nga njeri tjetri, por konsiderohen burime te ndara. Ka gjashte basene kryesore lumenjsh (Drin, Mat, Ishem - Erzen, Shkumbin, Seman dhe Vjose), që dalin nga kufinjtë e shteteve fqinje dhe përshkojnë Shqipërinë.

Topografia malore do te thote se ushqimi kryesor i ketyre lumenjve jane rrekete,ndersa me pas shpejtesia zvogelohet kur ata kalojne ne fusha dhe ne fund shperndahen ne ligatinat dhe lagunat ne bregdet. Burimet nentokesore jane te shperndara ne te gjithe vendin dhe nxirren nga pusët ne luginat dhe fusha, dhe burimet ne rajonet malore. Burimet nentokesore jane burimi kryesor i ujit te pijshem. Rreth 70% e qyteteve kryesore te Shqiperise jane te furnizuara nga pusët nentokesore. Ata jane gjithashtu burimi kryesor per ujitje dhe bujqesi ne zonat e Shkodres dhe Vlores.

Lumenjtë më të mëdhenjë në vendin tonë:

- Drini 285 km
- Mati 115 km
- Shkumbini 181 km
- Semani 281 km
- Vjosa 272 km

Topografia malore do te thote se ushqimi kryesor i ketyre lumenjve jane rrekete,ndersa me pas shpejtesia zvogelohet kur ata kalojne ne fusha dhe ne fund shperndahen ne ligatinat dhe lagunat ne bregdet. Burimet nentokesore jane te shperndara ne te gjithe vendin dhe nxirren nga pusët ne luginat dhe fusha, dhe burimet ne rajonet malore. Burimet nentokesore jane burimi kryesor i ujit te pijshem. Rreth 70% e qyteteve kryesore te Shqiperise jane te furnizuara nga pusët

nentokesore. Ata janë gjithashtu burimi kryesor për ujë dhe bujqësi në zonat e Shkodrës dhe Vlores.

Territori përfshin katër liqene kryesore nderkufitare (Oher, Shkoder, Prespe) si dhe 247 liqene të tjera me të vogla që zënë rreth 4% të sipërfaqes totale të vendit. Ujrat sipërfaqësorë shfrytëzohen kryesisht për: energji elektrike, bujqësi dhe furnizimin me ujë Shqipëria është e pasur edhe me ujë të nentokesorë. Në kuadër të menaxhimit të burimeve ujore po kryhen veprime për përmirësimin e kanalizimeve urbane dhe rurale. Si dhe janë ndërtuar dhe janë në ndërtim e sipër disa impjante të trajtimit të ujerave të mbetura urbane.

3.4.2 Cilësia e burimeve ujore

Në lumenjtë kryesorë të vendit Drin, Buna, Mat, Ishëm, Erzen, Seman dhe Vjosa monitorimi realizohet nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit (AKM), në 34 stacione duke përfaqësuar gjithë gjatësinë e lumit në rrjedhjen e sipërme, në rrjedhjen e mesme dhe në rrjedhjen e poshtme. Monitorimi i liqeneve Oher, Shkoder, Prespe është realizuar në 6 stacione dhe 1 stacion në lagunen e Butrintit, kurse monitorimi i cilësive të ujerave bregdetare të ndikuar nga shkarkimet urbane në 10 stacione në qytetet Durrës, Vlorë dhe Sarandë.

Problemi më kritik aktual është ndotja e ujerave sipërfaqësorë që shkaktohet nga shkarkimi i ujerave të mbetura të patrajtuara. Rezultatet e monitorimit në vite tregojnë për një ndikim të dukshëm dhe të qëndrueshëm të shkarkimeve urbane në cilësinë e ujërave të lumenjeve dhe liqeneve. Mbi shfrytëzimin e burimeve në zonat bregdetare dhe ndotja e shtresave të cekta ujore, njihen si dy dukuri që hasen në një sërë zonash. Gjatë viteve të fundit janë hartuar politika për një mirë menaxhim të burimeve ujore nepermjet vendosjes së një kuadri monitorimi dhe kontrolli, për të reduktuar ndotjen e ujerave nentokesorë dhe sipërfaqësorë nga aktivitetet e veprimtarive industriale.

Burimet e përgjithshme të ujit në Shqipëri përdoren kryesisht për qëllime urbane industriale dhe bujqësore, si edhe për sigurimin e prodhimit të energjisë elektrike nga hidrocentralet. Ujërat sipërfaqësorë dhe ato nentokesorë janë të lidhur dhe varen nga njëri tjetri, por konsiderohen burime të ndara. Të dhënat që kemi në dispozicion flasin për një ndotje serioze të ujerave sipërfaqësorë në mënyrë të vecantë të atyre që ndodhen në afërsi të burimeve të mëdha të ndotjes si: qyteteve, zonave industriale ekzistuese, komplekseve të dukshme industriale dhe atyre të nxjerrjes dhe përpunimit të mineraleve.

3.4.3 Përdorimi i ujit

Të dhënat tregojnë se mbi 92 milion m³ ose 33% e ujit të prodhuar shitet për të gjeneruar të ardhura nga sektori. Si pasojë 181 milion m³ ose 67% e ujit të prodhuar rezulton në humbjen e të ardhurave. *Studim i marre nga Web.*

Uji për natyren është një komponent kyç i mjedisit dhe vendi ka pesuar ndryshime të pakthyeshme në shtratet e lumenjve. Shqetësimet aktuale janë: (1) strategjia për menaxhimin e burimeve ujore është e vjetruar (1997) dhe nuk pasqyron realitetin aktual (një strategji e re është në përgatitje e siper); (2) mungesa e menaxhimit të basenit lumor; (3) mungesa e inventari të burimeve ujore bazuar në basenet e lumenjve; (4) nxjerrja e paligjshme dhe e pakontrolluar e zhavorrit të lumit; (5) nxjerrjen e paligjshme dhe e pakontrolluar e ujit; dhe (6) kapacitetet e dobëta institucionale në nivel lokal.

Uji për industrinë Prodhimi dhe shitja e energjisë hidro-elektrike është një nga burimet kryesore të të ardhurave të qeverisë dhe për këtë arsye ka një ndikim direkt mbi stabilitetin fiskal. Pavarësisht rëndësise së tij ekonomike, zhvillimi i përshtatëm për industrinë është penguar nga mungesa e inventareve të ujërave mbitokesore dhe nëntokesore (veçanërisht për burimet e ujit që mund të përdoren për prodhimin e energjisë elektrike) dhe boshllëqet ligjore në përgjegjësi të autoriteteve për basenin e lumenjve.

3.5 BIODIVERSITETI

Shqipëria është e mirënjohur për ekosistemet dhe habitatet me shumë larmi. Brenda territorit të saj ka ekosisteme detare, zona bregdetare, liqene, lumenjë, gjelberim të përjetshëm dhe shkurre, pyje gjethegjere, pyjet me pish, kullota alpine e nën-alpine, livadhe dhe ekosisteme të larta malore. Sipërfaqja totale e tokës në Shqipëri është e ndarë në tre zona kryesore ekologjike (zona bregdetare thjeshtë, zona kodrinore nën-malore tranzicionit dhe zona malore) dhe 13 nën-zona, të cilat kontribuojnë në biodiversitetin e pasur të vendit.

Pyjet

Shqipëria është e pasur në burime pyjeve dhe të kullotave. Ka 4 zona fitoklimatike në Shqipëri si rezultat i disa faktoreve si toka, klima, dhe bimesia të quajtura: zona e pyjore dhe e shkurreve mesdhetare, zona me pemë lisi, zona me pemë ah dhe halorë, dhe kullotat alpine. Pyjet mbulojnë 1,030,000 ha ose 36 % të territorit të vendit dhe kullotat rreth 400,000 ha ose 15% . Përafërsisht 60 % (244,000 ha) e kullotave janë kullota alpine, nën-alpine dhe livadhet.

Biodiversiteti

Duke marrë parasysh informacionin ekzistues, Shqipëria ka një diversitet të pasur të flores dhe faunes me rreth 3.200 lloje të bimeve vaskulare, 2.350 lloje të bimeve jo vaskulare dhe 15.600 specie invertebroresh dhe vertebroresh. Shqipëria është një rrugë e rëndësishme migrimi për zogjtë. Në Shqipëri gjenden afërsisht 30% e flores evropiane dhe 42% e gjitarëve evropiane. Relievi ka krijuar kushtet për ekzistencën dhe mbrojtjen e një specimesh endemike dhe nën-endemike. Ka 32 specie bimore me 150 nënspecie që janë endemike në Shqipëri dhe 160 specie të tjera bimore që janë nën-endemike në rajonin e Ballkanit.

Flora

Flora e shumëllojshme e Shqipërisë përben rreth 30% të të gjitha llojeve bimore evropiane në vend ku rreth 3.200 lloje të flores dhe rreth 250 specie kanë vlera mjekësore, si erezat dhe

aromatike. Elementet kryesore të flores shqiptare janë mesdhetare (24%), ballkanike (22%), evropiane (18%) dhe euroaziatike (14%).

Fauna Për sa i përket spektrit faunistik të vendit ai dominohet nga elemente Euroaziatik, Holartik, Mesdhetar dhe Ballkanik. Pyjet e lartë të Shqipërisë mbajnë komunitete gjithëpërfshirë të medhenj si ujku, ariu, rreqebulli, dhia e eger, derri i eger, kaprolli etj. Rreth 756 lloje rruazoresh raportohen deri më sot në Shqipëri dhe prej tyre 70 lloje gjithëpërfshirë, 323 shpende, 36 reptile dhe 15 amfibe. Shumë prej tyre janë lloje të rrezikuara ose të kërcënuara. Terreni malor në brendësi siguron habitat për gjitarët e medhenj si ariu. **Shpendet** Shqipëria ka një klimë të butë mesdhetare që mbështet një grup unik llojesh shpendesh, që përfshin lloje të rralla dhe të rrezikuara si Pelikani kërcënuar. Në Shqipëri gjenden 277 lloje shpendesh të 48 familjeve. Gjithashtu 2 nga 9 llojet endemike evropiane gjenden këtu. **Mbrojtja e llojeve dhe habitateve** Në ndjekje të zbatimit të dispozitave të ligjeve hartohen aktet nënligjore, të cilat plotësojnë bazat ligjore për elemente të vecanta të natyrës. Në mesin e dokumenteve të tilla është lista e flores dhe faunës që janë nën mbrojtje dhe janë materializuar me botimin e Librit të Kuq të Flores shqiptare dhe Librin e Kuq të Faunës Shqiptare. Mbrojtja e llojeve me interes për t'u ruajtur realizohet përmes dispozitave të vecanta të ligjit për biodiversitetin dhe ligjit për mbrojtjen e faunës së eger. Ligji i biodiversitetit në të njëjtën kohë përmban dispozita për speciet pushtuese dhe masat mbrojtëse për ruajtjen e specieve. Arritja e statusit të favorshëm të ruajtjes për speciet synohet nëpërmjet ligjit të biodiversitetit dhe ligjit për zonat e mbrojtura që përmbajnë dispozita për mbrojtjen e biodiversitetit brenda zonave të mbrojtura dhe jashtë tyre. Mbrojtja e habitatit bëhet nëpërmjet

Rendësia e Shqipërisë për llojet globalisht të rrezikuara Shqipëria strehon lloje që janë të kërcënuar në nivel evropian dhe botëror. Ka një numër llojesh globalisht të rrezikuara, me të paktën 73 lloje vertebroresh dhe 18 invertebroresh që kanë pjesë të habitatit dhe popullatave të tyre në vend. Për disa nga ato (Pelecanus crispus, Phalacrocorax pygmeus, Salmo letnica dhe Acipenser sturio), Shqipëria ka një rendësi tepër të madhe, deri në kritike për jetën e tyre. Breshka e detit është gjetur përgjatë bregdetit Jon ku plazhet e ngushta dhe të virgjëra janë të përshatshme për lëshimin e vezëve. Pelikani kërcënuar është një lloj i kërcënuar i cili ka vëndndodhjen e vetme të folezimit në Shqipëri në lagunen e Karavastasë. Foka e detit që është praktikisht e zhdukur në Mesdhe me përjashtim të zonave të vecanta të Egjeut dhe Adriatikut, është parë ndonjëherë edhe në Shqipëri.

Burimi i informacionit -WEB

3.6 MBETJET

3.6.1 Menaxhimi i ujrave të përdorur

Direktiva mbi trajtimin e mbetjeve urbane (Directive 91/271/KE) është një nga mjetet më të rëndësishme të politikave për menaxhimin e ujrave në Evropë. Qëllimi është për të mbrojtur mjedisin nga efektet negative të ujrave të ndotura urbane nga zonat e banimit (qytetet / fshatra) dhe ujrave të zeza industriale të biodegradueshme nga industria ushqimore (p.sh. industria e

perpunimit të qumeshit, industria e mishit, etj)). Direktiva kërkon mbledhjen e duhur të ujërave të zeza dhe rregullon shkarkimet duke specifikuar minimumin e llojin e trajtimit të parashikuar dhe vendos vlerat maksimale apo ndotesit kryesore (ngarkesës organike dhe ushqyesve). Zbatimi i plote i Direktives është parakusht për arritjen e objektivave mjedisore të përcaktuara në Kornizën e Direktives së BE-së (DKM - 2000/60 / EC) dhe Direktivën mbi Strategjinë Detare (Direktiva 2008/56 / EC). Plani i shtatë i propozuar i Veprimit mbi Mjedisin dhe projekti për mbrojtjen e resurseve ujore të Evropës, theksojnë rëndësinë e mbledhjes dhe trajtimit të ujërave të ndotura urbane. Historikisht nuk ka pasur objektete të trajtimit të ujërave të zeza dhe ato janë derdhur direkt në lumenj, ku pastaj rrjedh në det. Kjo praktikë ka rezultuar në kontaminim të gjere dhe të ashpër të lumenjve dhe shtreterve të lumenjve. Shqipëria ka alokuar financimin për të përmirësuar dhe për të ndërtuar urgjent infrastrukturën e nevojshme të trajtimit të ujërave të zeza. Momentalisht trajtimi i ujërave të zeza i shërbejnë rreth 25% të popullsisë së vendit dhe pritet që në vitin 2020, kur këto objekte të jenë plotësisht operative, 45% e popullsisë do të jetë e lidhur me objektet e trajtimit të ujërave të zeza. Tabela e mëposhtme është një përmbledhje e shkurtër për secilin impiant të trajtimit të ujërave të zeza. Ende nuk është konfirmuar se këto impiante janë në të vërtetë duke punuar në kapacitetin e projektuar.

3.6.2 Menaxhimi i mbetjeve të ngurta

Menaxhimi i mbetjeve në vend është akoma në një nivel të ulët. Me sisteme për grumbullimin e mbetjeve të ngurta janë pajisur vetëm qytetet, por jo zonat rurale. Sasia e mbetjeve që riciklohet është 10%. Kryesisht mbetjet asgjësohen në vend grumbullimit të mbetjeve. Përveç landfill-eve të Sharres dhe Bushatit dy venddepozitime të tjera të mëdha po planifikohen të bëhen brenda një afati të shkurtër (2013): një në Korce/ Maliq (mbeshtetur nga KfW) dhe një tjetër në Sarandë/Bajkaj (mbeshtetur nga Banka Botërore). Nuk ka një sistem të sigurtë për administrimin e mbetjeve të rrezikshme (atyre të prodhuara nga industritë dhe ato shtëpiake). Sistemi i menaxhimit të mbetjeve të rrezikshme është shumë i dobët dhe pjesa më e madhe e grumbullimit të mbetjeve kryhet nga sektori privat, gjithashtu edhe impiantet e riciklimit janë në pronësi të sektorit privat. Sigurimi i këtyre aktiviteteve dhe sistemi i menaxhimit janë ende në fillimet e tyre dhe varen nga disponueshmëria e materialeve të riciklueshme me një cilësi të mirë. Në shumicën e rasteve industria e riciklimit varet nga lëndët e para të riciklueshme që importohen në Shqipëri. Ekziston një politikë dominuese dhe e përhapur e hapjes së gropave dhe e grumbullimit të mbetjeve në to. Instrumentet ekonomike për administrimin e mbetjeve janë të pakta dhe me vlerë të pakonsiderueshme. Problemet e administrimit të mbetjeve janë të shumta dhe të ndryshme. Zonat rurale nuk janë të mbuluara akoma nga shërbimet e menaxhimit të mbetjeve. Pjesa më e madhe e mbetjeve të këtyre zonave depozitohen nëpër lumenj ose në anë të rrugëve të cilat pastrohen nga ujërat dhe në këto mënyra zhvendosen në një pjesë tjetër toke dhe në fund në rrjedhjet ujore. Mbetjet bashkiake kanë një përqindje të lartë të mbetjeve organike dhe aktualisht në vendin tone nuk kompostohen këto mbetje me qëllim që të reduktohet sasia e tyre në venddepozitime. Pjesa më e madhe e mbetjeve të krijuara (në peshe) janë të prirura të jenë substanca inerte, në vecanti mbetjet e ndërtimave, por rreziqet me të mëdha janë të lidhura me

vellime te vogla (kryesisht industriale) te mbetjeve te rrezikshme. Mbetjet komunale kane nevojë për një grumbullim të kushtueshem dhe të zgjeruar, transportim dhe rregullim. Kondita të vecanta duhet t'u aplikohen kategorive të ndryshme, si p.sh. mbetjet nga shendetesia. Sektori i mbetjeve paraqet një nga sfidat më të rëndësishme që ndesh Shqipëria. *Aktiviteti minerar krijon mbetje dhe lind nevoja e përpunimit të tyre dhe fokus siç shifet dhe tek Strategjia Minerare do të jetë dhe përpunimi i mbetjeve të gjeneruara nga aktiviteti minerar në Republikën e Shqipërisë.*

3.6.3 Menaxhimi i mbetjeve bashkiake

Ministria e Transportit dhe Infrastruktura menaxhon një program të rëndësishëm investimesh që kontribuon në zhvillimin e infrastrukture, duke përfshirë dhe infrastrukturen e sektorit të mbetjeve. Bazuar në Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve 2010-2025 ka qenë parashikuar që menaxhimi dhe trajtimi i mbetjeve të bëhet në nivel rajonal për 12 qarqe ekzistuese. Objektivi kryesor është mbyllja dhe rehabilitimi i venddepozitimeve ekzistuese, dhe ndërtimi i venddepozitimeve rajonale sipas standarteve të BE. Aktualisht janë të ndërtuara disa landfille në përputhje me standartet europiane. Më poshtë paraqiten landfillet të cilat janë të ndërtuara ose në ndërtim.

1. Venddepozitimi (Landfilli) i Sharres, Tiranë
2. Venddepozitimi (Landfilli) Bushat, Shkoder
3. Venddepozitimi (Landfilli) Bajkaj, Sarandë dhe Stacionit të Transferimit, në Himarë \ Venddepozitim (Landfilli) Rreshen
4. Venddepozitim (Landfilli) Korce

Gjithashtu janë rehabilituar dhe disa venddepozitime:

1. Rehabilitimi i fushës ekzistuese të mbetjeve të ngurta, Durrës;
2. Rehabilitimi i fushës ekzistuese të mbetjeve të ngurta, Shkoder;
3. Rehabilitimi i fushës ekzistuese të mbetjeve të ngurta, Vlorë;
4. Rehabilitimi i fushës ekzistuese të mbetjeve të ngurta, Sarandë.

Në bazë të inspektimeve të kryera nga Ministria e Mjedisit rezulton se venddepozitimet ekzistuese të mbetjeve urbane, të bashkive kryesore të vendit, janë jashtë çdo kushti teknik dhe kriteri mjedisor. Po kështu, përfaqësuesit e këtyre bashkive shprehën, se nuk kanë projekte dhe mundësi financiare për përmirësimin e kësaj situatë. Deri më tani janë bërë shumë studime për këto mbetje dhe projekte për krijimin e landfilleve të pakten në çdo qark po ende diskutohet si situatë problematike.

Pjesa më e madhe e mbetjeve të riciklueshme vjen nga mbetjet urbane, dhe pjesërisht nga sektori industrial. Duhet theksuar se nuk ka impiante të kompostimit të mbetjeve të biodegradueshme dhe të djegies së mbetjeve urbane (të pa riciklueshme) si dhe mbetjeve industriale për shfrytëzimin e energjisë së tyre për industrinë prodhuese.

3.6.4 Zhurma

Niveli i zhurmave urbane (LAeq): është niveli i vazhduar ekuivalent i presionit akustik të ponderuar (A0), të prodhuar nga të gjitha burimet e zhurmave që ekzistojnë në një vend të

caktuar dhe gjate nje kohe te caktuar. Monitorimi tregon se Shqiperia qendron afer vendeve te para ne Evrope me parametra te larte te ndotjes nga zhurma urbane. Si vlerat mesatare te dites ashtu dhe ato te nates e tejkalojne standardin e legjislacionit te BE-se dhe ate shqiptar. Ne vecanti, vlerat mesatare te zhurmes gjate dites dhe nates ne qytetet e monitoruara jane perkatesisht LAeq 63 dB (A) dhe LAeq 49.1 dB (A). Te dy vlerat e tejkalojne standardin legjislacionin te BE-se dhe ate shqiptar (LAeq/Diten 55 dB (A) dhe LAeq/Naten 45 dB (A)).

3.7 PEISAZHI

Shqiperia eshte kryesisht nje vend malor; 28% eshte e perbere prej maleve dhe 47% jane kodra, ndersa fushat perbejne 25% , me nje lartesi deri ne 300 m mbi nivelin e detit. Lartesia mesatare e vendit eshte 708m mbi nivelin e detit , dy here me e madhe sesa lartesia mesatare e Evropes. Peizazhi malor i Shqiperise eshte i mrekullueshem dhe i mahnitshem, me pyje lisi, ahu, pishe dhe pemesh halore, me lumenj me uje te paster dhe te ftohte. Rajonet me te larta, ku majat arrijne rreth 2,700 m ndodhen Alpet dramatike shqiptare ne veri dhe nje sere malesh te pyllezuara, qe shtrihen ne gjatesine e vendit dhe ne kufirin lindor. Malet jane te populluara ne pjesen Qendrore me peme dhe ne jug ka kullota. Bazuar mbi vecantite territoriale dhe strukturat e relievit, dallohen kater rajone natyrore: Alpet e Veriut te Shqiperise; Rajoni malor Qendror; Rajoni malor jugor, Ultësira perendimore.

Alpet e Shqiperise se veriut

Këto male gjenden përgjate anës se djathte te luges ne Drinit. Ne pergjithesi lartesia mesatare eshte 1500 m mbi nivelin e detit, megjithate pjesa me e madhe e tyre eshte mbi 2000 m, dhe maja me e larte eshte Jezerca 2603 m mbi nivelin e detit. Forma e rajonit eshte shume thepisur, me male si piramida me gryka dhe lugina te thella, qe i bejne te duken me te larta se c’jane ne realitet. Lugina e Boges, Thethit dhe Jezerces lene nje pershtypje te jashtezakonshme te vizitoret.

Rajoni malor Qendror

Keto male ndodhen ndermjet luginës se Drinit dhe luginave dhe lumenjve te Devollit te ulet dhe Osumit te siperm. Ato ndryshojne nga rajoni ne Alpet e Veriut sepse ato nuk jane te thepisura. Tre male qe shtrihen veri-perendim deri ne jugperendim jane ne strukturen e pergjithshme te relievit. Maja me e larte e ketij vargmali eshte mali i Korabit 2751 m mbi nivelin e detit. Ka edhe dy ultesira te gjata qe shtrihen ndermjet tyre, Mati dhe Shkumbini i Siperm dhe ultesira e Drinit te Zi. Liqenet e Lures, qe konsiderohen si “perlat e peizazhit shqiptar” jane pjese te mahnitese e rajonit. Ne pjesen fundore te lindjes se rajonit ka nje zone me nje ultesire te madhe ndermjet maleve, qe formon liqenet e mrekullueshme te Ohrit dhe Prespes.

Vargmali jugor

Keto male ndodhet ne jug te rajonit Qendror dhe ofrojne nje strukture tektonike edhe me te rregullt, te karakterizuar nga prania e nje numri malesh me shkembinj gelqeror dhe luginash qe jane paralel me njera-tjetren, nga verilindja ne jugperendim. Shumica e majave te maleve eshte 2000 m mbi nivelin e detit, megjithate ka disa lugina qe zbresin deri ne nivelin e detit. Malet me te lart te rajonit jane Tomorri 2417 m dhe Papingji 2486 m. Malet e rajonit jugor jane kryesisht te zhveshur me pyje te rralla.

Ultësira perëndimore

Ultësira perëndimore ndodhet në pjesën perëndimore të Shqipërisë dhe shtrihet përgjatë linjes bregdetare të detit Adriatik. Ajo përbehet nga rrafshina me lartësi të ulët. Kjo ultësirë shtrihet përgjatë 200 km nga liqeni i Hotit në veri deri në Vlorë në jug. Në lindje shtrihet deri në shpatet perëndimore të Alpeve të Veriut, të vargmalit Qendror dhe vargmalit jugor që penetron deri në 50 km nga brigjet e detit. Një varg kodrash e ndan ultësirën në rrafshnaltat e vecanta. Në teresi rrafshnaltat kanë një pjerrtësi të paperfillshme dhe kryesisht nuk ngrihen më lart se 20 metra mbi nivelin e detit. Ultësira shtrihet nga veriu në jug dhe është depertuar nga lumenj me pellgjeve të mëdha si Shkumbini, Semani dhe Mati. Rrafshnaltat e ultësirës karakterizohen nga një reliev i sheshtë. Disa pjesë të rrafshnaltës në afërsi të zonës bregdetare, si Tale (Lezhë), Velipojë (Shkoder), Fushe -Kuçe (Lac) dhe Divjake - Lushnje ndodhen në nivelin e detit. Përgjatë bregdetit ka shumë laguna dhe pjesë me rërë, këto të fundit formojnë plazhe të shkelqyera për banjot dielli si për shembull në Shëngjini, Velipojë, Durrës, Karavasta, Godullat, Vain, Kenallë, Divjake, etj...

Vlerat argetuese

Shqipëria ka karakteristika unike ekologjike që ofrojnë potencial të konsiderueshëm por të nënshfrytëzuar të turizmit, duke përfshirë zonat bregdetare, terrenin malor, lumenjtë, parqet, zonat e mbrojtura, etj. Industria e turizmit në Shqipëri aktualisht përqendrohet në zonat bregdetare dhe jo në karakteristikat unike që e bëjnë këtë vend të vecantë nga fqinjët e tij. Vecorit natyrore të Shqipërisë kanë potencial për të tërhequr turistë që kërkojnë përvoja ekologjike dhe kulturore. Zhvillimi i menduar mirë dhe i qëndrueshëm i këtyre burimeve mund të përmirësojë jetesën fshatrace dhe komuniteteve rurale në të gjithë Shqipërinë. Vlerat rekreative të larmisë biologjike dhe peizazhore janë një pasuri, e cila mund të përdoret për të nxitur zhvillimin e turizmit. Nëse nuk bëhen investime të shpejta për mbrojtjen dhe ruajtjen e larmisë biologjike dhe peizazhore, ekziston rreziku i humbjes së vlerave rekreative të tyre për të ndihmuar turizmin në nxitjen si një mjet për të promovuar zhvillimin dhe prosperitetin në Shqipëri. Shetitja në natyrë, ecja neper udhe, zhytja, banjot e diellit, ngjitja në male, gjuetia dhe peshkimi dhe aktivitete të tjera në zonat e mbrojtura që janë pjesë e këtij zhvillimi të turizmit, kërkojnë që Shqipëria të marrë masat e duhura për mbrojtjen e mjedisit dhe biodiversitetit saj.

4 KAPITULLI V.

TENDENCAT E MUNDSHME NË TË ARDHMEN PA MIRATIMIN E STRATEGJISË

4.1 TOKA

Përodimi i tokës bujqësore dhe pyjeve

Në qoftë se Strategjia nuk adaptohet, vëllimi i përdorimit aktual të tokës bujqësore dhe pyjeve do të mbetet në nivelin aktual. Industria Minerare përkatëse nuk do të zhvillohet apo ndërtohet mbi bazën e një analize të nevojave dhe mundësive; prandaj krijimi i kësaj strategjie mund të jetë i paplanifikuar, gjë e cila do të ketë një efekt negativ në përdorimin aktual të hapësirës, si dhe në vëllimin e përdorimit aktual të tokës bujqësore dhe pyjeve.

Përdorimi i burimeve natyrore.

Në qoftë se Strategjia nuk adaptohet, Industria Minerare përkatëse nuk do të ndërtohet apo modernizohet në mënyrë të tillë që punimet gërmimet dhe mbetjet nga shfrytëzimi i aktivitetit të trajtohen, në mënyrë që shumica e tyre të ripërdoret në një kantier ndërtimi të infrastrukturës apo të riciklohet në materiale ndërtimi. Punimet minerare të paplanifikuara apo të rastit, pengojnë gjithashtu përdorimin e sasive të mëdha të materialeve të ndërtimit të prodhuara nga riciklimi i këtyre materialeve në industrinë minerare apo nga përpunimi i llojeve të tjera të mbetjeve të cilat përdoren për të prodhuar materiale ndërtimi të cilësisë së njëjtë me materialet e ndërtimit që merren direkt nga burimet natyrore.

4.2 AJRI

Në qoftë se Strategjia nuk adaptohet, duke marrë parasysh rritjen e parashikuar të disa sektorëve specifikë, nuk do të planifikohet dhe rregullohet në mënyrë që të eliminojë punimet e pakontrolluara dhe me barrë ndaj mjedisit apo të eliminojë shkarkimet e pakontrolluara në ajër prej impianteve industriale. Pavaresisht nga fakti se kontributi me i madh në arritjen e objektivit mjedisor në lidhje me tavanin e emetimeve të ndotesve vjen nga sektori i transportit, dhe më konkretisht nga përdorimi i automjeteve me shumë efikasitet energjetike, një industri e menaxhuar rregullon shumë faktorë të ndikimit të ajrit si mekanizimi dhe automatizimi i makinerisë pajisjeve. Pavaresisht automjeteve të përmirësuara teknikisht, punimet pa kriter dhe pa kontroll do të sillnin si pasojë tejkalimin e maksimumit të emetimeve të ndotesve, sidomos të NO_x dhe CO. Përmirësimi i cilësisë së ajrit të ambientit në zonat urbane dhe arritja e standardeve të përkrahura në lidhje me cilësinë e ajrit të ambientit janë objektivat kryesore të cilat bazohen në masat për mbrojtjen e mjedisit në këtë Strategji Minerare. Në qoftë se Strategjia nuk adaptohet, Industria Minerare nuk do të planifikohet dhe rregullohet dhe në këtë mënyrë nuk do të mundësohet ulja e nivelit të emetimit të ndotesve që kontribuojnë në shfaqjen e grimcave

PM10 dhe PM2,5. Kështu që nuk do të realizohet objektivi i përcaktuar mjedisor në lidhje me cilësinë e ajrit të deri në vitin 2020.

4.3 FAKTORET KLIMATIKE

4.3.1 Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike

Në qoftë se Strategjia nuk adaptohet, zbatimi i masave për të reduktuar ndjeshmërinë e industrisë minerare ndaj ndryshimeve klimatike nuk do të trajtohet në mënyrë sistematike gjatë planifikimit dhe rregullimit. Thëksi kryesor është vendosur në reduktimin e ndjeshmërisë ndaj permbytjeve, bores dhe ngricave. Çdo ndërtim i ri apo rikonstruksion i infrastrukturës duhet të analizohet në lidhje me ndjeshmërinë e tij ndaj fenomeneve ekstreme të motit, ndërsa kostot financiare të dëmtimit të mundshëm të infrastrukturës duhet të vlerësohen paraprakisht. Bazuar në analizen e ndjeshmërisë së infrastrukturës ndaj fenomeneve ekstreme të motit, duhet të planifikohen masa të qëndrueshme për të reduktuar efektet negative të ndryshimeve klimatike në infrastrukturë në nivele ekonomikisht dhe shoqërisht të pranueshme. Në mungesë të politikave, investimeve në infrastrukturë mbrojtëse dhe të manaxhimit të fragmentuar të burimeve natyrore në pellgjet ujëmbledhëse, do të kenë efekte negative si: (i) humbje në token bujqësore dhe në disa territore të banuara afër bregdetit/në ultësirë; (ii) rritje e presionit ndaj qendrave urbane për strehim, punësim dhe infrastrukturë; (iii) tendencë për të levizur me në thellesi të hinterland-it malor, por kushtet e vështira gjeografike dhe klimatike, si dhe mungesa e masave institucionale ndaj efekteve të ndryshimit klimatik, do të frenojnë dëshirën që këto zhvendosje të ndodhin në masë dhe të organizuara. Si rezultat, zhvendosjet sporadike do të fragmentojnë me tej territorin duke rrezikuar burimet me të vlerëshme që do të pakesohen gjithnjë e më shumë. Njerezit do të zgjedhin të vendosen në zonat më lehtësisht të arritshme dhe me burime më lehtësisht të vjelshme.

4.3.2 Masat zbutës ndaj ndryshimeve klimatike

Në qoftë se Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar nuk miratohet, zbatimi i masave për të reduktuar ndjeshmërinë e sektorit të industrisë minerare ndaj ndryshimeve klimatike nuk do të trajtohet në mënyrë sistematike gjatë planifikimit dhe rregullimit të sistemit të menaxhimit të integruar të komponenteve të mjedisit dhe jo vetëm. Çdo ndërtim i ri apo rihapje duhet të analizohet në lidhje me ndjeshmërinë e tij ndaj fenomeneve ekstreme të motit, ndërsa kostot financiare të dëmtimit të mundshëm të infrastrukturës duhet të vlerësohen paraprakisht. Bazuar në analizen e ndjeshmërisë së sektorit të industrisë minerare ndaj fenomeneve ekstreme të motit, duhet të planifikohen masa të qëndrueshme për të reduktuar efektet negative të ndryshimeve klimatike në infrastrukturën e industrisë në nivele ekonomikisht dhe shoqërisht të pranueshme.

4.3.3 Uji

Ne qofte se Strategjia Kombetare Kombetare per Zhvillimin e Sektorit Minerar nuk miratohet, sektori i industrise minerare dhe politika perkatese nuk do te planifikohet dhe rregullohet ne menyre gjithepershires. Infrastruktura e menaxhimit per mbrojtjen e komponenteve mjedisore nuk do te rikonstruktohet apo ndertohet mbi bazen e nje analize te nevojave dhe mundesive. Prandaj, ndertimi i projekteve dhe infrastruktures se re per industrine minerare mund te mos marre ne konsiderate karakteristikat ekzistuese natyrore (siperfaqet mbrojtese, pershkueshmerine e tokes dhe ndikimin ne cilesine e ujerave nentokesore, etj).

4.3.4 Biodiversiteti natyror

Me adaptimin e Strategjise Kombetare per Zhvillimin e Sektorit Minerar, infrastruktura perkatese do te planifikohet dhe rregullohet ne menyre gjithepershires. Infrastruktura do te rikonstruktohet apo ndertohet mbi bazen e nje analize te nevojave dhe mundesive. Per shkaqet e siperpermendura, infrastruktura do te planifikohet, qe do te thote gjithashtu me pak nevojë per te kryer nderhyrje te reja infrastrukturore. Si rezultat, hapësira nuk do te fragmentohet ne menyre te panevojshme dhe nuk do te preken rruget migratore te kafsheve te egra. Nese masat e Strategjise nuk zbatohen, vdekshmeria e kafsheve ne rruge dhe lidhjet midis popullatave mund te perkeqesohen, gje e cila mund te ndikojë ne biodiversitetin e zonave perkatese. Masat e parashikuara perfshijne masa per te reduktuar nivelin e zhurmes ne mjedisin natyror, te cilat do te kene nje ndikim lokal pozitiv te perhershëm te kafshet e egra. Nese masat nuk zbatohen, zhurma ne mjedisin natyror do te rritet per shkak te nderhyrjeve infrastrukturore te pakontrolluara dhe te paplanifikuara.

4.3.5 Mbetjet

Sektori i grumbullimit / trajtimit / riciklimit te mbetjeve eshte nje nder sektoret me problematike ne Shqiperi, per vete natyren e tij nderlidhese me nje sere sektoresh te tjere (ajri, toka, uji, shendeti etj). Aktualisht ky sektor ka nje sere problematikash, te cilat kane gjetur reflektim dhe adresim ne Strategjin Kombetare te Zhvillimit te Sektorit Minerar. Keto problematika perfshijne: pranine e zonave te ndotura te njohura si Hot-Spote qe akoma nuk jane sistemuar; vend depozitime te hapura (te ligjshme dhe te paligjshme); kapacitet i pamjaftueshem i landfilleve ekzistues apo mungesa e tyre aty ku duhet; menaxhimi i mbetjeve eshte akoma ne nivele te uleta; mbetjet inerte, mbetjet e rrezikshme, mbetjet spitalore dhe mbetjet e kafsheve nuk trajtohen sipas kerkesave ligjore; mungesa e landfilleve per mbetjet e rrezikshme; ndarja ne burim e mbetjeve / riciklimi akoma nuk praktikohet ne Shqiperi; kuadri ligjor, megjithese i pergjigjet kerkesave te BE-se, nuk mund te ndryshoje realitetin per shkak te mungeses ne investime; etj. Nese Strategjia nuk adoptohet kjo suate jo vetem qe do te vijoje te mbetet problematike, por do te perkeqesohet me tej per shkak te zhvillimeve te pakontrolluara ne te gjithë sektoret perfshire edhe planifikimin hapësinor / urban.

4.3.6 Zhurma

Skenari ‘mos bej asgjë’ nuk përfshin asnjë ndërhyrje infrastrukturore, me përjashtim të ruajtjes së gjendjes ekzistuese. Nëse aktivitetet e parashikuara në Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit të Sektorit Minerar nuk zbatohen apo përfshihen në programet e detajuara të masave për zvogelimin e ndotjes nga zhurma, niveli i zhurmës do të rritet, veçanërisht me shumë për shkak të zhvillimeve të pakontrolluara infrastrukturore. Prandaj, objektivi i arritjes së standardit të BE-së mbi zhurmën (LAeq / ditën në 55dB (A) dhe LAeq / natën në 45 dB (A)) nuk do të realizohet. Politikat dhe aktivitetet infrastrukturore të parashikuara në Strategjinë Kombëtare të Zhvillimit të Sektorit Minerar do të sigurojnë kohezion, efikasitet dhe qëndrueshmëri, dhe rritjen e përfitimeve për përdoruesit e kësaj infrastrukture. Nëse masat e politikave të Strategjisë Kombëtare të Zhvillimit të Sektorit Minerar nuk zbatohen, ekspozimi i banorëve ndaj zhurmës do të rritet. Në përputhje me legjislacionin shqiptar dhe direktivat e BE-së, menaxheret e burimeve individuale të zhurmës duhet të rehabilitojnë zonat me ndotje akustike të tepërta. Megjithatë, përmirësimet e efektshme të mjedisit mund të kryhen vetëm nëpërmjet masave të kombinuara, logjistike dhe organizative.

4.3.7 Popullsia dhe asetet materiale

Pavaresisht nga disa investime të fundit në rrjetin e rrugëve lokale dhe rajonale, cilësia e infrastrukturës së transportit në Shqipëri mbetet e ulët dhe ka dallime të konsiderueshme rajonale në aspektin e qasjes ndaj tregjeve dhe shërbimeve themelore. Cilësia e ofrimit të shërbimeve në zonat rurale është ende e ulët dhe pjesa më pak e pasur e popullatës ka qasje të kufizuara në shërbimet sociale, veçanërisht shëndetësi dhe arsim. Kufizimet e transportit publik dhe kostot e larta ndikojnë në levizshmërinë e njerezve dhe qasjen ndaj mundësive (dmth të punësimit) jashtë fshatrave. Menaxhimi i vazhduar i aseteve, mirëmbajtja rutine e rrugëve, dhe qasja me të besueshme në transportin publik mund të zvogelojë shpenzimet dhe të sjellë përfitime të rëndësishme njesoj si për familjet, fermerët dhe firmat. Edhe pse shkalla e aksidenteve fatale është në rënie (kjo shkallë është pothuajse përgjysmuar gjatë dekadës së fundit), siguria rrugore në Shqipëri është një problem i madh social dhe i shëndetit publik. Qeveria është fokusuar në zbatimin e ligjeve dhe rregulloreve të sigurisë rrugore, në vend që t’i japë vëmendje auditimeve të sigurisë dhe përmirësimit të pikave të errëta, inkorporimit të standardeve të sigurisë në projektimin dhe ndërtimin e infrastrukturës, si dhe rritjes së ndërgjegjësimit të publikut. Në qoftë se Strategjia Kombëtare të Zhvillimit të Sektorit Minerar nuk do të adaptohet dhe masat nuk do të zbatohen, aksesueshmëria do të mbetet një shqetësim i rëndësishëm, dhe çështjet e sigurisë do të vazhdojnë të jenë një problem serioz. Si pasojë nuk priten efekte pozitive në mënyrën dhe kushtet e jetesës në qendrat e banuara.

4.3.8 Trashëgimia Kulturore

Në qoftë se Strategjia Kombëtare të Zhvillimit të Sektorit Minerar nuk adaptohet dhe nuk zbatohen aktivitetet infrastrukturore, integriteti dhe karakteristikat e zonave dhe njesive të trashëgimisë kulturore, sidomos të peizazheve kulturore, peizazheve historike, zonave të

trashegimise urbane dhe zonave te tyre te ndikimit, dhe vendeve arkeologjike, do te ruhen ne nje mase me te madhe. Nga ana tjeter, zhvillimi i infrastruktures dhe politikave perkatese nuk do te planifikohet dhe rregullullohet ne menyre gjithepershires, dhe infrastruktura nuk do te rikonstruktohet apo ndertohet mbi bazen e nje analize te nevojave dhe mundesive. Prandaj zhvillimet e paplanifikuara ne Strategjine Kombetare te Zhvillimit te Sektorit Minerar do te kene nje efekt negativ ne trashegimine kulturore.

4.3.9 Pisazhi

Ne qofte se Strategjia Kombetare te Zhvillimit te Sektorit Minerar nuk adaptohet, dhe aktivitetet infrastrukturore nuk zbatohen, integriteti dhe tiparet e peizazheve te jashtezakonshe dhe zonave te peizazhit me karakteristika te dallueshme ne nivel kombetar, do te ruhen. Imazhi i peisazheve me cilesi te larta i zonave te ruajtura mire dhe me elemente te rendesishem kulturor, do te ruhet. Nga ana tjeter, zhvillimi i infrastruktures dhe politikave perkatese nuk do te planifikohet dhe rregullullohet ne menyre gjithepershires, dhe infrastruktura nuk do te rikonstruktohet apo ndertohet mbi bazen e nje analize te nevojave dhe mundesive. Prandaj zhvillimet e paplanifikuara do te ndikojne ne menyre te konsiderueshme ne degradimin e peizazhit.

5 KAPITULLI V.

VLERËSIM I EFEKTEVE TË PRITSHME MJEDISORË TË PLANIT TË PROPOZUAR DHE MASAT PËR PARANDALIMIN/ZBUTJEN E TYRE

5.1 BAZA PËR PËRGATITJEN E VELRËSIMIT MJEDISOR

5.1.1 Përcaktimi i Objektivave Mjedisor

Bazuar në analizën e detyrimeve të specifikuara në konventat e ratifikuara dhe në direktivat respektive të BE-se, si dhe në dokumentat strategjike të Shqipërië, situatës ekzistuese të mjedisit, dhe ndikimeve potenciale mjedisore që mund të shkaktohen nga aktivitetet e parashikuara në Plan Raporti i VSM-së përcakton komponentet më të rëndësishëm mjedisore dhe objektivat mjedisore si me poshtë:

✚ Toka: Objektiva mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe përdorimit të qendrueshem të tokës dhe mbrojtja e saj.

Objektiva mjedisore 2 (OM 2): Ruajtja e mjedisit fizik dhe tërësisë së elementëve natyrorë të zonës nga erozioni/sedimentim.

✚ Ajri: Objektiva mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes së objektivave afatgjata për sasitë vjetore të shkarkimeve të ndotësve, për të arritur përputhshmërinë me kufijtë maksimale të lejueshem nga BE për shkarkimet e ndotësve atmosferike.

Faktorët klimatike: Objektiva mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastrukturës në përgjigje të ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore të emetimeve të gazeve serë në nivelet e përcaktuara në SKZHI II.

✚ Uji: Objektiva mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore, ujrat e njelmët, ujrat bregdetare dhe burimet e ujit të pijshëm.

Mjedisi natyror dhe biodiversiteti: Objektiva mjedisore 6 (OM 6): Garantimi i kohezionit të popullatave dhe mbrojtjes së biodiversitetit.

Objektiva mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave që kanë një status të veçantë mbrojtjeje, prej aktiviteve me ndikime të konsiderueshme. Ruajtja e biodiversitetit dhe zhvillim i integruar i ekoturizmit në harmoni me zonimin e e zonës së pejzazhit të mbrojtur.

Objektiva mjedisore 8 (OM 8): Ruajtja e popullatave të zogjeve me rëndësi të veçantë kombëtare dhe ndërkombetare nëpërmjet sigurimit të korridoreve komunikues dhe reduktimit të efekteve negative të Strategjisë Minerare mbi to.

✚ Mbetjet: Objektiva mjedisore 9 (OM 9): Zhvillimi dhe aplikimi e skemës së menaxhimit të mbetjeve dhe njëkohësisht reduktim i sasisë së depozitimit të mbetjeve nëpërmjet proceseve të reduktimit dhe rritjes së riciklimit e ripërdorimit.

✚ Zhurma: Objektiva mjedisore 10 (OM 10): Reduktimi i ndotjes së zhurmes/akustike dhe përafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

- ✚ Popullsia dhe ekonomia lokale: Objektiva mjedisore 11 (OM 11): përmirësimi i kohezionit social, sigurisë së jetesës dhe levizshmërisë së qëndrueshme.
- ✚ Trashëgimia Kulturore: Objektiva mjedisore 12 (OM 12): Ruajtja e shtrirjes, përmbajtjes dhe veçorive të zonave dhe strukturave të trashëgimisë kulturore.
- ✚ Peizazhi: Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Garantimi i ruajtjes së peizazheve të veçanta dhe zonave peizazhistike me veçori dalluese në nivel kombëtar dhe krijimi i një imazhi peizazhi me cilësi të lartë. Shpjegimi i përcaktimit të objektivave mjedisore jepet në seksionet në vijë.

5.1.2 Detyrimet e Specifikuara në Konventat e Ratifikuara dhe në Direktivat Respektive të BE-së, si dhe në Dokumentat Strategjike të Shqipërisë.

Për të përcaktuar objektivat e rëndësishme specifike, janë përdorur detyrimet e specifikuara në konventat e ratifikuara dhe në direktivat respektive të BE-së, si dhe në dokumentat strategjike të Shqipërisë. Lidhja mes sektoreve të mjedisit dhe objektivave mjedisore si dhe dokumentat përkatës të planeve, programeve apo politikave mjedisore është paraqitur në Tabelën si më poshtë:

Tabela Nr.5, Lista e direktivave të BE-së:

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

Dokumenti	Qëllimi dhe objektiva	Lidhja me sektorin përkatës mjedisor	Lidhja me objektivin mjedisor
Strategjia tematike për Mbrojtjen e Tokës – COM(2006)231. Referenca ne Shqiperi gjendet në Ligjin nr. 10431 date 9.6.2011 “Per Mbrojtjen e Mjedisit” (nëni 18) Ligji për mbrojtjen e tokës bujqësore 2014/2010.	Duhet marre në konsiderate pozitat mbi të cilat është bazuar hartimi i Direktives që përcakton kuadrin për mbrojtjen e tokës dhe amendon Direktiven 2004/35/EC. Strategjia merr në konsiderate një serë funksionesh, diversitetin dhe kompleksitetin e tokës si dhe njesore procesesh degradimi të cilave ajo (toka) u nënshtrohet. Objektivi strategjik është mbrojtja dhe shfrytëzimi i qendrueshem i tokës, bazuar në parimete mëposhtme udhezuese: - parandalimi i degradimit të metejshem dhe ruajtja e funksioneve të tokës kur tokapërdoret dhe kur funksionet e tokës shfrytëzohen, si dhe kur toka shërben si mjedis prites per efektet e aktivitetit të njeritu apo fenomeneve mjedisore; - Rikthimi i tokës se degraduar në një nivel funksionaliteti konsistent të pakten me ërdorimin aktual apo të synuar, duke pasur parasysh kostot e restaurimit të tokës.	Toka	OM 1
Direktiva 2008/98/EC për mbetjet, përafruar plotësisht në legjislacionin shqipëtar me Ligjin Nr. 10463, datë 22.09.2011 “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”, i ndryshuar dhe VKM nr. 175, date 19.1.2011 “Per miratimin e strategjise kombetare të menaxhimit të mbetjeve dhe të planit kombetar të menaxhimit të mbetjeve”	Qëllimi thelbësor i të gjitha rregulloreve mbi mbetjet është mbrojtja e shendetit të njerezve dhe e mjedisit nga efektet e demshme që shkaktohen nga grumbullimi, transportimi, perpunimi, depozitimi dhe trajtimi i mbetjeve. Direktiva 2008/98/KE (Direktiva Korniz mbi Mbetjet) parashikon një qasje të re mbi administrimin e mbetjeve bazuar në parandalimin e ndikimeve negative të gjenerimit të mbetjeve dhe administrimit mbi shendetin e njeriut dhe mjedisin, si dhe duke synuar kufizimin e prodhimit të mbetjeve, si dhe nxitjen e përdorimit të mbetjeve si burim nga riciklimi dhe rikuperimi. Mbetja është një burim i lendes se parë (dhe jo dicka që duhet shperbere sa me lire që të jetë e mundur), keshtu që duhet të merren masa për të ripërdorur mbetjet sa me shumë të jetë e mundur.	Toka Mbetjet	OM 2 OM 8

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

Direktiva 2008/50/EC mbi cilesine e ajrit dhe për ajër me të paster për Evropën. Direktiva 2004/107/CE lidhur me arsenikun, kadmiumin, merkurin, nikelin dhe hirokarburet aromatike policiklike në ajrin e mjedisit. Shqipëria i ka përfunduar plotësisht keto direktiva përmes: - Ligjit nr. 162/2014, datë 12.04.2014 " për mbrojtjen e cilësisë së ajrit të mjedisit " dhe - VKM nr. 594, datë 10.09.2014 " për miratimin e Strategjisë Kombëtare të cilësisë së Ajrit "	Direktiva 2008/50/EC përcakton masat që synojnë si vijon: 1. Përkufizimin dhe përcaktimin e objektivave për cilësi të ajrit të ambientit hartuar në mënyrë të tillë që shmangin, parandalojnë apo reduktojnë efektet e demshme në shëndetin e njerëzve dhe në mjedisin në teresi; 2. Përllogaritjen e cilësisë së ajrit të ambientit në Vendet Anëtare me baze metoda dhe kritere të përbashkëta; 3. Sigurimin e informacionit mbi cilesine e ajrit të ambientit në mënyrë që të ndihmojë luftën kundër ndotjes dhe shqetësimit të ajrit dhe të monitorojë prirjet dhe përmirësimet që vijnë si rezultat i masave kombëtare dhe të Komunitetit; 4. Garantimin se informacioni i tillë mbi cilesine e ajrit të ambientit do t'i bëhet i disponueshëm publikut; 5. Mirëmbajtjen e cilësisë së ajrit atje ku është e mirë dhe përmirësimin e saj në raste të tjera; 6. Nxitjen e rritjes së bashkëpunimit midis Vendeve Anëtare për reduktimin e ndotjes së ajrit. Objektivat e Direktives 2004/107/CE janë të: (a) të përcaktojnë një vlerë të synuar për përqendrimin e arsenikut , kadmiumit , nikelit dhe benzo (a) pirenit në ajrin e ambientit me qëllim shmangien, parandalimin ose reduktimin e efekteve të demshme të arsenikut, kadmiumit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike në shëndetin e njeriut dhe në mjedis si një i tere; (b) të sigurojnë, në lidhje me arsenikun, kadmiumin, nikelin dhe hidrokarburet policiklike aromatike, që cilësia e ajrit të ambientit është ruajtur atje ku ajo është e mirë dhe është përmirësuar në raste të tjera; (c) të përcaktojnë metodat e përbashkëta dhe kriteret për vlerësimin e përqendrimeve të arsenikut, kadmiumit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike në ajrin e ambientit si dhe për depozitimin e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve	Ajri	OM 3
--	---	-------------	-------------

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

	policiklike aromatike; (d) te siguroje qe informacioni i duhur mbi perqendrimet e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike ne ajrin e ambientit si dhe mbi depozitimet e arsenikut, kadmiumit, merkurit, nikelit dhe hidrokarbureve policiklike aromatike eshte marre dhe te siguroje se ajo eshte vene ne dispozicion te publikut. SKZHI II përcakton objektivat per nivelet e emetimeve ne ajër si me poshte: per NO_x - 40 µ/m³, per PM - 40 µ/m³, per PM - 25 g / m³ dhe 20 g/m³ dhe SO - 125 µ/ m³.		
Strategjia e BE për adaptimin ndaj ndryshimeve klimatike (COM (2013) 216 final).	Objektiva e pergjithshme e Strategjise se BE për adaptimin është të kontribuojë në një Evrope me elastike ndaj klimes. Kjo do të thote rritjen e punes pergatitore dhe të kapacitetit për t'ju pergjigjur ndikimeve nga ndryshimet klimatike në nivel lokal, rajonal dhe kombetar, duke zhvilluar një peraftrim logjik dhe duke përmirësuar koordinimin.	Faktorët klimatike	OM 4
Vendimi 406/2009/EC për perpjekjet e Shteteve Anetare të zvogelojne emetimet e gazeve serë që t'i plotesojne detyrimet e Komunitetit për zvogelimin e gazeve serë deri me 2020	Vendimi 406/2009/EC përcakton kontributin minimal të vendeve anetare për të arritur detyrimin për zvogelimin e emetimit të gazeve 'serë' për periudhen nga 2013 deri në 2020 për emetimet e gazeve 'serë' që mbulohen nga ky vendim si dhe rregullat për arritjen e ketyre kontributeve dhe vlerësimin e tyre. Angazhimi për reduktimin e emetimeve të gazeve 'serë' i referohet: ✚ emetimeve nga përdorimi i lendeve djegese në shtepi dhe në sektorin e sherbimeve; ✚ emetimeve nga përdorimi i lendeve djegese në sektorin e transportit; ✚ emetimeve nga përdorimi i lendeve djegese në ndermarrjet e vogla dhe të mesme dhe në sektorin e energjise; ✚ emetimet që clirohen nga sektori i energjise; ✚ emetimet nga proceset industriale; ✚ përdorimi i tretesve dhe produkteve të tjere; ✚ emetimet nga bujqësia; - emetimet nga administrimi i	Faktorët klimatike	OM 4

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

	mbetjeve.		
Direktiva 2000/60/EC (Direktiva Kuader e Ujit) (transpozuar në legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 “Per përcaktimin e normave të cilësisë se mjedisit për ujërat siperfaqesore”)	Direktiva përcakton masat për arritjen e objektivit strategjik të statusit të mire ekologjik për ujërat në vitin 2015 dhe Strategjine e Ujit ne 2023.	Uji	OM 5
Direktiva 2008/56/EC që vendos kuadrin për veprimin e komunitetit në fushen e politikës mjedisorë të detit (Direktiva Kuader e Strategjise Detare). Shqiperia planifikon ta adoptoje plotesisht këtë strategji gjatë tremujorit të funksit të vitit 2016 permes një VKM-je specifike “Per permbajtjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjise mjedisorë Detare”.	Direktiva përcakton kuadrin brenda se cilit vendet anetare duhet të marrin masat e nevojshme ‘per të arritur apo mbajtur një gjendje të mire mjedisorë në mjedisin detar’ deri në vitin 2020.	Uji	OM 5
Direktiva 2008/105/EC për standartet e cilësisë mjedisorë në fushen e politikave ujore (transpozuar në	Kjo Direktive përcakton standartet e cilësisë mjedisorë për substancat prioritare dhe ndotesit e tjere, sic përcaktohet në Direktiven 2000/60/EC me objektive arritjen e një gjendjeje të mire kimike të ujerave siperfaqesore dhe në perputhje me parashikimet dhe objektivat e Direktives 2000/60/EC mbi parandalimin e	Uji	OM 5

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 “Per përcaktimin e normave të cilësisë se mjedisit për ujërat sipërfaqesore”)	emetimit të substancave në uje, duke ndare ujërat e zeza. VKM-ja që transponon Direktiven 2008/105/EC në legjislacionin shqiptar përcakton normativa të detajuara dhe gjithëpërshirëse për vlerësimin e gjendjes kimike të ujerave sipërfaqesore.		
Direktiva 2006/7/EC për Menaxhimin e cilësisë se Ujit për Larje (transpozuar në legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 “Per përcaktimin e normave të cilësisë se mjedisit për ujërat sipërfaqesore”)	Direktiva e Keshillit 98/83/EC regullon cilesine e ujit që përdoret për konsum nga njerezit. Uji është i shëndetshem dhe i paster nese ai nuk permban mikroorganizma, parazite dhe çdo substance tjeter, të cilat në sasi apo perqendrimet të caktuara perbejne një rrezik potencial për shëndetin e njerezve. Objektiva e kesaj direktive është të mbroje shëndetin e njerezve prej çdo efekti negativ apo ndotjeje të ujit që përdoret për konsum nga njerezit, duke garantuar që uji të jetë i paster dhe i shëndetshem.	Uji	OM 5
Direktiva e Keshillit 98/83/EC në lidhje me cilesine e ujit të caktuar për konsum njerezor (transpozuar në legjislacionin shqiptar permes VKM nr. 246, date 30.04.2014 “Per përcaktimin e normave të cilësisë se mjedisit për ujërat sipërfaqesore”)	Direktiva 2006/118/EC për mbrojtjen e ujerave nëntokesore nga ndotja dhe perkeqesimi përcakton masa specifike për të parandaluar dhe kontrolluar ndotjen e ujerave nëntokesore në perputhje me Direktiven 2000/60/EC.	Uji	OM 5
Direktiva 2019/883/KE për mjediset e pritjes në porte të mbetjeve që gjenerohen	Qellimi i Direktives është të reduktoje shkarkimet në det të mbetjeve që gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej kargove, veçanërisht shkarkimet ilegale. Objektiva: ‘Forcimi i	Uji	OM 5

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

nga anijet dhe tepricat e mbetura prej kargove. Shqipëria ka miratuar një rregullore respektive për këtë qellim.	mbrojtjes së mjedisit detar duke përmirësuar disponibilitetin dhe përdorimin e mjediseve pritese në porte për mbetjet që gjenerohen nga anijet dhe tepricat e mbetura prej kargove'. Zbatimi i rregullores që transponon këtë Direktive në legjislacionin shqiptar kontribuon në arritjen e një gjendjeje të mirë ekologjike për ujërat detare.		
Direktiva 2007/60/EC për vlerësimin dhe menaxhimin e rreziqeve nga permbytjet (Direktiva e Permbyetjeve). Shqipëria e ka përafëruar pjesërisht këtë direktive përmes: - Ligji nr. 9860, datë 21.01.2008 që amendon Ligjin nr. 8518, datë 30.7.1999 "Për Ujitjen dhe Kullimin" - VKM nr. 835, datë 3.12.2004 "Për Planin Kombëtar të Emergjencave Civile" - VKM nr. 267 datë 07.05.2014 "Për miratimin e listës së substancave prioritare në mjediset ujore"	Direktiva ka përcaktuar negociatat ndërkufitare lidhur me menaxhimin e rreziqeve nga permbytjet, dhe përfshin angazhime të rëndësishme për të rritur transparencën dhe integritetin e qytetareve. Objektiva e direktives së menaxhimit të rreziqeve nga permbytjet është të reduktojë rreziqet dhe pasojat negative të permbyetjeve në BE. Përsa i përket Shqipërisë, në fund të 2015, dhe gjatë tremujorit të parë të 2016, është parashikuar miratimi i dy VKM-ve: - VKM "Për kushtet dhe kriteret e nevojshme për krijimin, mbajtjen, menaxhimin dhe përditësimin e Kadastres Kombëtare të Burimeve Ujore" - VKM "Për përmbytjen, zhvillimin dhe zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Ujërat, planet e menaxhimit të baseneve të lumenjve dhe planet e menaxhimit të rrezikut nga permbytjet"	Uji	OM 5
Direktiva 2009/147/EC për mbrojtjen e zogjve të eger. Shqipëria e ka përafëruar pjesërisht këtë direktive, përmes ligjeve: - Ligji nr.	Direktiva ofron një kornizë të plotë për mbrojtjen, menaxhimin dhe kontrollin e të gjithë zogjve të eger që ndodhen në BE. Direktiva udhëzon shtetet anëtare të marrin masa për të mbajtur popullacionin e të gjitha llojeve të zogjve të eger që ndodhen në shtetin e BE-së.	Mjedisi natyror	OM 6

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

68/2014 “Per disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9587, date 20.7.2006, “per mbrojtjen e biodiversitetit”, të ndryshuar” - Ligji nr. 10006, date 23.10.2008; “Per mbrojtjen e faunes se eger” - Ligji nr. 10253, date 11.3.2010 “Per Gjuetine”			
Direktiva e Keshillit 92/43/ËC për ruajtjen e habitateve natyrore dhe të flores e faunes se eger. Shqipëria e ka perafuar pjeserisht këtë direktive permes ligjeve: - Ligji nr. 68/2014 “Per disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 9587, date 20.7.2006, “per mbrojtjen e biodiversitetit”, të ndryshuar”; - Ligji nr.9868, date 4.2.2008. për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr.8906, date. 6.6.2002 "Per zonat e mbrojtura" - Ligji nr. 10006, date 23.10.2008 “Per mbrojtjen e faunes se	Direktiva e habitateve kerkon që Shtetet Anetare duhet të marrin masat e duhura për të menjanuar në zonat e veçanta të ruajtjes shkaterrimin e habitateve natyrore dhe të habitateve të specieve si dhe shqetesimin e specieve për të cilat janë përcaktuar zonat e Natura 2000, në rastet kur ky shqetesim është dukshem i lidhur me objektivat e kesaj Direktive. Kjo dispozite aplikohet për ZVM-te e propozuara, sic përcaktohet në merputhje me procedurat dhe kriteret e direktives se habitateve. SKZHI II përcakton si objektiva strategjike: - një rritje e synuar me 17% e siperfaqes se Zonave të Mbrojtura në gjithë territorin, permes zgjerimir dhe menaxhimit të integruar të zonave të mbrojtura; - Garantimi i statusit të mbrojtur për 5% të specieve dhe habitateve të kercenuara.	Mjedisi natyror	OM 6

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

eger””; and - VKM nr. 866, date 10.12.2014 “Per miratimin e listes se habitateve natyrore, flores, faunes dhe zogjve me interes për komunitetin evropian”			
Konventa e Bernes (Bern, 1979) (ratifikuar nga parlamenti i Shqiperise me Ligjin nr. 8294, date 2.3.1998)	Per ruajtjen e flores dhe faunes se eger dhe mjedisit natyror evropian. Objektiva kryesore është ruajtja e flores dhe faunes se eger dhe habitateve natyrore.	Mjedisi natyror	OM 6
Konventa Ramsar (Ramsar, 1971) (ratifikuar në 29.3.1996)	Shtetet pale kane rene dakort që te: • përcaktojnë ligatinat e territorit të tij të pershtatshme për tu perfshire në listen e ligatinave me rëndësi nderkombetare; - formulojnë dhe zbatojnë plane për promovimin dhe mbrojtjen e ligatinave të perfshira në Liste, si dhe për përdorimin sa me racional të ligatinave në territorin e tyre - promovojne ruajtjen e ligatinave dhe shpendeve ujore duke krijuar rezervate natyrore në ligatina, të perfshira ose jo në Liste, dhe siguron ruajtjen e tyre në menyren me të pershtatshme;	Mjedisi natyror	OM 6
Direktiva 2002/49/EC për vlerësimin dhe administrimin e zhurmes në mjedis. Shqiperia e ka perafuar pjeserisht këtë Direktive permes Ligjit nr. 9774, date 12.07.2007 “Per vlerësimin dhe menaxhimin e zhurmes në	Objektivi kryesor është menaxhimi i qendrueshem i zhurmes me qëllimrespektimin e niveleve të lejuara dhe mbrojtjen e shendetit të njerezve. përcaktojnë kërkesa specifike për zhurmat e gjeneruara nga sektore të tjere, sic është transporti rrugor, ajror, hekurudhor, zhurmat e gjeneruara nga pajisjet dhe makinerite. në tremujorin e fundit të vitit of 2017 është parashikuar miratimi i dy VKM-me: - "Per kriteret, procedurat dhe rregullat për certifikim, pezullimin dhe heqjen e certifikates se ekspertit të zhurmes në mjedis” and - për perberjen dhe organizimin e Komitetit Teknik të Zhurmave	Zhurmat	OM 9

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

mjedis”. Mbrojtja e shëndetit të njeriut dhe mjedisit nga efektet e dëmshme të shkaktuara nga çlirimet e zhurmës në Shqipëri u forcua me miratimin e Vendimit të Këshillit të Ministrave Nr. 587 datë 07.07. 2010 “Për monitorimin dhe kontrollin e nivelit të zhurmave në qendrat urbane dhe turistike”, i ndryshuar.	(KTZH)"Kjo gje do të siguroje perafrimin e plote të kesaj Direktive në legjislacionin shqiptar. Sipas Udhezimit të përbashkët të Ministrit të Mjedisit dhe Ministri i Shëndetësisë Nr.8 datë 27.11.2007 “Për nivelet kufi të zhurmave në mjedise të caktuara”, nivelet kufi të zhurmës të jenë sipas vlerave udhëzuese të OBSH-së.		
Direktiva 2008/96/EC mbi sigurinë e infrastrukturës rrugore (e perafuar plotësisht nepermjet Udhezimit Nr. 9, date 3.07.2012 “Mbi auditimin dhe inspektimin e sigurisë rrugore”	Objektiva e kesaj Direktive është ‘garantimi i infrastrukturës se sigurt rrugore për të gjithë përdoruesit e rruges’.	Popullsia dhe ekonomia lokale	OM 10
Konventa Europiane për Mbrojtjen e Trashëgimisë Arkeologjike – Konventa e Maltes (MEKVAD) (Shqipëria ka aderuar permes miratimit të Ligjit Nr. 9806 datë 17.9.2007).	Konventa i referohet konceptit gjithëpërfshirës të ruajtjes se trashëgimisë arkeologjike. Ajo përcakton lidhjen mes ruajtjes se trashëgimisë arkeologjike dhe planifikimit hapësor.	Trashëgimia kulturore	OM 11
Konventa për Mbrojtjen e	Konventa perforcon konceptin gjithëpërfshirës në ruajtjen e	Trashëgimia kulturore	OM 11

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

Trashegimise Arkitektonike të Europes – Konventa e Granades (Shqiperia ka aderuar permes miratimit të Ligjit nr. 9806 date 17.9.2007)	trashegimise arkitektonike (monumente, njesi arkitektonike, zona apo struktura memoriale).		
Strategjia Kombetare për Zhvillim dhe Integrim, drafti i 2 te, 2022-2030	Strategjia e dyte Kombetare për Zhvillim dhe Integrim (SKZHI-II) paraqet vizionin e Shqiperise për zhvillimin e saj social, demokratik dhe ekonomik për periudhen 2022-2030, si dhe aspiraten për integrimin evropian. SKZHI-II shpjegon se si do të arrihet ky vizion permes politikave dhe strategjiive të qeverise.	Toka Ajri Faktoret klimatike Uji Mjedisi natyror Mbetjet Zhurma POPULLSIA DHE EKONOMIA LOKALE Trashegimia kulturore peizazhi	OM 1 OM 2 OM 3 OM 4 OM 5 OM 6 OM 7 OM 8 OM 9 OM 10 OM 11 OM 12

5.1.3 Identifikimi i ndikimeve mjedisore

Ndikimet mjedisore që mund të shkaktohen nga aktivitetet e parashkuara në Plan janë përvijuar në Tabelën me poshtë:

Tabela Nr.6, Identifikimeve të mundshme mjedisore:

Sektori Mjedisit	Përcaktimi i ndikimeve që mund të vlerësohen në Raportin e VSM-së	Vlerësimi PO/JO
Toka	✓ fragmentimi i zonave me aktivitet të dendur bujqësor apo zona pyjore ✓ përdorimi i burimeve të energjisë së rinovueshme dhe karburanteve ‘bio’ ✓ administrimi i mbetjeve të gjeneruar nga aktivitetet e nderhyrjeve infrastrukturore	PO
Ajri	✓ emetimi i ndotesve në ajër, të cilët kanë ndikime të demshme tek ekosistemet dhe biodiversiteti ✓ emetimi i ndotesve për të cilët janë përcaktuar kufijte e sipërme në nivel kombëtar ✓ ndikimi në shëndet (sistemi respirator) në rastet e një pranie të lartë të ndotesve në ajër	PO
Faktoret Klimatike	✓ ndjeshmeria e rrjeteve dhe strukturave ndaj situatave ekstreme të motit ✓ emetimet e gazrave ‘sere’ që shkaktohen nga djegia e karburanteve	PO
Uji	✓ siguria nga permbytjet ✓ ndikimet e substancave të rrezikshme në cilësinë e ujeve sipërfaqësore dhe nëntokësore, në rast të derdhjeve aksidentale të tyre ✓ ndikimet tek ujësjellesat dhe cilësia e ujit të pijshëm ✓ ndikimet mbi ujërat që përdoren për larje (plazh)	PO
Mjedi natyror (biodiversiteti, habitatet, zonat e mbrojtura)	✓ fragmentimi i habitateve ✓ ndikim në linjat e migrimit të kafshëve ✓ ndikim në integritetin dhe funksionalitetin e zonave të mbrojtura dhe të zonave të Natura 2000 ✓ ndikime mbi tipologjinë dhe cilësitë e vecorive të cmuara natyrore	PO
Mbetjet	✓ ndikimet nga zona të ndotura të njohura si Hot-Spote (mbetje kimike, materiale të rrezikshme) që akoma nuk janë sistemuar ✓ ndikimet nga vend depozitime të hapura (të ligjshme dhe të paligjshme) ✓ kapaciteti i pamjaftueshëm i landfilleve ekzistues / mungesa e tyre ✓ mbetjet inerte, mbetjet e rrezikshme, mbetjet spitalore dhe mbetjet e kafshëve nuk trajtohen sipas kërkesave ligjore	PO

	✓ ndarja ne burim e mbetjeve / riciklimi (kuadri ligjor eshte plotesuar qe prej vitit 2011, por nuk zbatohet ne praktike).	
Zhurma	✓ ndotja akustike qe shkaktohet gjate ndertimit dhe shfrytezimit te infrastruktures perkatese dhe ndikimi tek shendeti i njerezve	PO
Popullsia dhe asetet materiale	✓ ndikime mbi asetet materiale per shkak te nevojës per hapësirë ✓ aksesibiliteti dhe lidhjet mes zonave/rajoneve te ndryshme ✓ ndikimet qe lidhen me sigurine rrugore	PO
Trashëgimia kulturore	✓ ndikime ne elementet e trashëgimise kulturore	PO
Pisazhi	✓ ndryshimi i peisazhit dhe i vecorive pamore te hapësirës	PO

5.1.4 Metodika e Vlerësimit të ndikimit në mjedis

Vlerësimi i paraqitur në Seksionin 9 është përgatitur ne përputhje me kërkesat e Ligjit 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”, ku jepet edhe përvijimi dhe përmbajtja e raportit të VSM-se. Ndikimet e rëndësishme të Strategjisë në mjedis dhe objektivat mjedisore janë analizuar dhe vlerësuar sipas shkallëve të mëposhtme:

A – s’ka ndikim/ndikim pozitiv

B – ndikim i parëndësishëm

C – ndikimi bëhet i parëndësishëm për shkak të zbatimit të masave zbutë

D – ndikim i rëndësishëm

E – ndikim shkatërrues

X – Vlerësimi i ndikimit nuk është i mundur

Vlerësimi i ndikimeve të Strategjisë sipas shkallës A, B dhe C do të thotë që ndikimet e zbatimit të Strategjisë ndaj arritjes së objektivave mjedisore janë të pranueshme. Ndikimet e parëndësishme janë vlerësuar me B, ndërsa ndikimet që bëhen të pranueshme vetëm pas zbatimit të masave zbutëse përkatëse, janë vlerësuar me C. Shkallët D dhe E nënkuptojnë se ndikimet e zbatimit të Strategjisë ndaj arritjes së objektivave mjedisore janë të papranueshme.

5.1.5 Vlerësimi i Impakteve Kumulative të Projekteve Strategjike

Në Seksionin 9 është paraqitur edhe një analizë që lidhet me Vlerësimin e impakteve kumulative të projekteve strategjike të Strategjisë Kombëtare Minerare. Këto projekte janë grupuar sipas natyrës së ngjashme të tyre dhe janë analizuar nën këndvështrimin e elementeve me të rëndësishme dhe me të ndjeshme mjedisore. Nga ana tjetër, Vlerësimi i impakteve është bërë duke i analizuar ato (impaktet) sipas një liste kriteresh, dhe për secilin kriter është paraqitur dhe analizuar edhe statusi i secilit impakt në përputhje me kriterin përkatës. Për ta bërë paraqitjen e kësaj analize më të lehtë për t’u kuptuar dhe me dinamike në këndvështrimin e gjithëpërfshirjes, për secilin kriter dhe statusi brenda kriterit është përdorur një simbolikë specifike. Detajet lidhur me këtë jepen në Tabelën më poshtë.

Tabela Nr.7, Simblet e Vlerësimit të Impakteve:

Kriteri i Vlerësimit	Simboli	Shpjegimi
Probabiliteti	!! ! 0	Shumë I larte I lartë S'ka Probabilitet
Shkalla	-- - 0 + ++	Impakt negative I lartë Impakt negative I ulët S'ka impact Impakt ozitiv I ulët Impakt pozitiv I lartë
Frekuenca/Kohëzgjatja	>> > 0	Impakt i shpeshte deri i perhershëm apo afatgjate deri i perhershëm Impakt rastësor / afatshkurter S'ka impakt
Reversibiliteti	IR R 0	I pakthyeshem I kthyeshem S'ka ndikim
Dimensioni Ndërkufitar	? 0	Ndikim i mundshëm nderkufitar S'ka ndikim
Pasiguria	P S O	Ndikimi i mundshëm varet vetem nga mareveshjet e zbatimit S'ka ndikim
Sekuenca	I C SY O	Impakt primar Impakt sekondar S'ka ndikim
Nderveprimet	I C SY o	S'ka nderveprime Efekte kumulative Efekte sinergjike S'ka ndikim

6 KAPITULLI VI.

VLERËSIMI I PËRPUTHSHMËRISË SË OBJEKTIVAVE

Objektivat e percaktuara mjedisore duhet të jenë në përputhje me Ligjin 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”, objektivat e percaktuara në SKZHI II dhe Direktiven 2001/42/KE, të cilat janë te rëndësishme për të vlerësuar politikën dhe projektet që parashikon Strategjia për të arritur objektivat e tij, për të percaktuar rëndësinë e objektivave mjedisore, duhet të vlerësohet përputhshmëria e objektivave dhe politikave të Strategjisë me objektivat e percaktuara mjedisore. Vlerësimi i përputhshmërisë krijon konflikte apo veprime të ndërsjellta mes objektivave dhe politikave të ndryshme, si dhe konflikte të theksuara të interesit mes objektivave; të gjitha këto duhen vënë në dukje vecanerisht në pjesën e Vlerësimit të projekteve specifike të Strategjisë. Përputhshmëria e politikave të Strategjisë është vlerësuar duke i kombinuar këto politika me objektivat mjedisore të kësaj VSM-je. Vlerësimi është bërë duke përdorur përafrimin standart në formë matrice për të kryer Vlerësimin numerik të nivelit të përputhshmërisë është përdorur grafiku i Vlerësimit që jepet në Tabelën më poshtë:

Tabela Nr.8, Grafiku i Vlerësimit të Nivelit të përputhshmërisë mes objektivave:

Niveli i Përputhshmërisë	Vlerësimi numerik absolut	Vlerësimi numerik mesatar
Objektivat përputhen plotësisht	3	3.00
Objektivat përputhen pjesërisht	2	1.50-2.99
Lidhja mes objektivave është e zbehtë	1	0.00-1.49
Nuk ka lidhje mes objektivave	0	0.00
Objektivat nuk përputhen	-1	negativ

6.1 Vlerësimi i përputhshmërisë së objektivave dhe politikave të Strategjisë Kombëtare Minerare me objektivat mjedisore

Rezultatet e Vlerësimit të përputhshmërisë së politikave të Strategjisë me objektivat mjedisore janë paraqitur në Tabelën me poshtë. Tabela tregon se, në parim, të gjitha politikat e Strategjisë janë në përputhje me objektivat mjedisore.

Bazuar në analizën e detyrimeve të specifikuara në konventat e ratifikuara dhe në direktivat respektive të BE-se, komponëntet më të rëndësishëm mjedisorë dhe objektivat mjedisorë si me poshtë:

 Toka:

Objektiva mjedisore 1 (OM 1): Garantimi i menaxhimit dhe përdorimit të qëndrueshëm të tokës dhe mbrojtja e saj.

Objektiva mjedisore 2 (OM 2): Ruajtja e mjedisit fizik dhe tërësisë së elementëve natyrorë të zonës nga erozioni/sedimentim.

 Ajri:

Objektiva mjedisore 3 (OM 3): Garantimi i arritjes së objektivave afatgjata për sasitë vjetore të shkarkimeve të ndotësve, për të arritur përputhshmërinë me kufijtë maksimale të lejueshëm nga BE për shkarkimet e ndotësve atmosferike.

Faktorët klimatike: Objektiva mjedisore 4 (OM 4): Adoptimi i infrastrukturës në përgjigje të ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore të emetimeve të gazeve serë në nivelet e përcaktuara në SKZHI II.

 Uji:

Objektiva mjedisore 5 (OM 5): Kufizimi i efekteve negative mbi ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore, ujrat e njelmët, ujrat bregdetare dhe burimet e ujit të pijshëm.

Mjedisi natyror dhe biodiversiteti: Objektiva mjedisore 6 (OM 6): Garantimi i kohezionit të popullatave dhe mbrojtjes së biodiversitetit.

Objektiva mjedisore 7 (OM 7): Ruajtja e zonave që kanë një status të veçantë mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime të konsiderueshme. Ruajtja e biodiversitetit dhe zhvillim i integruar i ekoturizmit në harmoni me zonimin e zonës së pejzazhit të mbrojtur.

Objektiva mjedisore 8 (OM 8): Ruajtja e popullatave të zogjeve me rëndësi të veçantë kombëtare dhe ndërkombetare nëpërmjet sigurimit të korridoreve komunikues dhe reduktimit të efekteve negative të Strategjisë Minerare mbi to.

 Mbetjet:

Objektiva mjedisore 9 (OM 9): Zhvillimi dhe aplikimi i skemës së menaxhimit të mbetjeve dhe njëkohësisht reduktim i sasisë së depozitimit të mbetjeve nëpërmjet proceseve të reduktimit dhe rritjes së riciklimit e ripërdorimit.

 Zhurma:

Objektiva mjedisore 10 (OM 10): Reduktimi i ndotjes së zhurmes/akustike dhe përafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

 Popullsia dhe ekonomia lokale:

Objektiva mjedisore 11 (OM 11): përmirësimi i kohezionit social, sigurisë së jetesës dhe levizshmërisë së qëndrueshme.

 Trashëgimia Kulturore:

Objektiva mjedisore 12 (OM 12): Ruajtja e shtrirjes, përmbajtjes dhe veçorive të zonave dhe strukturave të trashëgimise kulturore.

 Peisazhi:

Objektiva mjedisore 13 (OM 13): Garantimi i ruajtjes së peizazheve të veçanta dhe zonave peizazhistike me veçori dalluese në nivel kombëtar dhe krijimi i një imazhi peizazhi me cilësi të lartë. Shpjegimi i përcaktimit të objektivave mjedisore jepet në seksionet në vijë.

Tabela Nr.9, Vlerësimi i përputhshmërisë së politikave të Strategjisë me Objektivat

Objektivat Mjedisore	OM 1	OM 2	OM 3	OM 4	OM 5	OM 6	OM 7	OM 8	OM 9	OM 10	OM 11	OM 12	MESA
	TARJA												Vlerësimi Numeri
Objektivat e Strategjisë Minerare	Toka – Përdorimi i qëndrueshem i tokës	Toka – Shfrytëzimi i burimeve natyrore	Ajri – Emetimet e ndotesve	Faktoret Klimatike – Adaptimi ndaj ndryshimeve klimatike	Uji – Kufizimi i efekteve negative	Mjedisi Natyror – Kohëzimi i popullatave dhe biodiversiteti	Mjedisi NATyror – Zonat e Mbrojtura	Mbetjet – Kompletimi i landfilleve	Zhurmat – Reduktimi i zhurmave në deri në nivlete e QBSH-se	Popullsia dhe asetet materiale – kohezioni social, siguria e trafikut	Trashegimia kulturore – Ruajtja	Peisazhi – Ruajtja	
POLITIKA I - FORCIMI I VLERËSIMIT DHE NXJERRJES SË BURIMEVE MINERARE													
OS 1. Hartimi dhe zbatimi i Planit Kombëtar të Kërkimeve Gjeologjike	2.85	2.81	2.75	3	3	2.55	3	3	2.5	3	2.8	2	2.8
OS 2. Rivlerësimi i vendburimeve me rezerva ekzistuese sipas standardit ndërkombëtar UNFC (United Nations Framework for Resources/Reserves Classification).	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS 3. Integrimi i kërkimeve gjeologjike me planifikimin hapësinor, zhvillimin territorial dhe mbrojtjen e mjedisit	2.85	3	2.45	3	3	3	3	2.5	3	3	3	2	2.8
OS 4. Krijimi i mekanizmave të përbashkët publik–privat për financimin dhe promovimin e kërkimeve të reja gjeologjike dhe minerare.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
POLITIKA 2 - MODERNIZIMI, RICIKLIMI DHE DIVERSIFIKIMI I ZINXHIRIT TË PLOTË TË VLERËS NË SEKTORIN MINERAR													
OS 1 Rregullimi i kornizës ligjore për leje perpunimi në gjithë zinxhirin e vlerave	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

OS 2 Modernizimi dhe zgjerimi i kapaciteteve të përpunimit dhe riciklimit përmes teknologjive të inovacionit	2	2	2	2	2	2	2	2	1.5	2	2	2	2.0
OS 3 Rritja e përpunimit lokal dhe e vlerës së shtuar në vend.	2.45	3	2	3	2	2	3	3	1	3	3	3	2.5
OS 4 Zhvillimi i industrisë përpunuese dhe ricikluese të lidhur	3	3	3	2	1	3	3	2	1	3	3	3	2.5
OS 5 Integrimi i zinxhirit të furnizimit dhe inicimi i projekteve strategjike në kuadër të Aktit Evropian për CRM	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
POLITIKA 3 - SIGURIA, MJEDISI DHE ZHVILLIMI I QËNDRUESHËM													
OS1 – Rritja e sigurisë teknike në punë në sektorin minerar	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS2 – Menaxhimi i qëndrueshëm i zonave minerare, rehabilitimi i zonave të ndotura, rehabilitimi i atyre të trashëguara dhe/ose ekzistuese.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS3 – Zbatimi i standardeve mjedisore dhe certifikimi i impianteve përpunuese.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
POLITIKA 4 - FORCIMI I KAPITALIT NJERËZOR DHE TEKNOLOGJISË													
OS4.1 – Nxitja e interesit publik dhe të rinjve për arsimin dhe karrierat në fushat e gjeologjisë, minierave dhe përpunimit të lëndëve të para minerale dhe në veçanti atyre kritike (CRM)	3	3	2	3	2	1	3	3	2	3	3	3	2.6
OS4.2 – Përshtatja e programeve arsimore, kërkimore dhe profesionale me kërkesat e tregut për profesione të reja të punës	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS4.3 – Krijimi i infrastrukturës moderne kërkimore dhe laboratorike që mbështet arsimin, inovacionin dhe industrinë minerare	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS4.4 – Nxitja e rikthimit të specialistëve shqiptarë të formuar jashtë vendit dhe forcimi i arsimit profesional në zonat minerare	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS4.5 – Rritja e kapaciteteve të institucioneve publike për monitorim, kontroll dhe	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

menaxhim cilësor të sektorit minerar													
POLITIKA 5 - INFORMACION I INTEGRUAR DHE TRANSPARENÇË NË SEKTORIN MINERAR													
OS5.1 – Krijimi i një databaze kombëtare të integruar dhe digjitale për të gjitha të dhënat minerare dhe gjeologjike	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS5.2 – Sigurimi i aksesit të strukturuar dhe të diferencuar për përdoruesit publikë dhe privatë	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0
OS5.3 – Mbështetja e vendimmarrjes strategjike, planifikimit të qëndrueshëm dhe transparencës publike	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3.0

6.2 MATRICAT DHE MASAT KRYESORE PËR ARRITJEN E QËLLIMEVE STRATEGJIKE JANË:

MATRICA E MASAVE – POLITIKA 1

“FORCIMI I VLERËSIMIT DHE NXJERRJES SË BURIMEVE MINERARE”

Tabela Nr.10. Forcimi i vlerësimit dhe nxjerrjes së burimeve minerare

POLITIKA	OBJEKTIVAT SPECIFIKE	MASAT PRIORITARE	TREGUESIT	INSTITUCIONET PËRGJEGJËSE	AFATI
POLITIKA 1 – Forcimi i vlerësimit dhe nxjerrjes së burimeve minerare	OS 1 – Hartimi dhe zbatimi i Planit Kombëtar të Kërkimeve Gjeologjike	1.1 Hartimi dhe miratimi i ndryshimeve ligjore dhe nënligjore që mundësojnë zgjerimin e kërkimeve minerare, përmirësimin e procedurave të licencimit per kerkim zbulimin e mineraleve ne teresi dhe lendet e para kritike ne vecanti	Ligji/Udhëzimi i miratuar	MIE, SHGJSH, AKBN, RIC Albania	2026 - 2027
		1.2 Hartimi I Programit Kombetar i Kerkimeve Minerare, si instrument strategjik per orientimin e kerkimeve kombetare ne perputhje me Aktin Evropian per Lendet e Para Kritike (CRM ACT)prognozë për CRM dhe zonat me potencial të lartë	Programi Kombetar I Kerkim Zbulimit i miratuar	SHGJSH, AKBN, RIC Albania	2026– 2028
		1.3 Kerkim zbulime gjeologjike, gjeofizike dhe gjeokimike (airborne survey)	km² të mbuluara; dataset-e të verifikuara	SHGJSH	2026– 2030
		1.4 Zbatimi, duke filluar nga viti 2028, nga SHGJSH, i programit kombëtar të kërkimeve në zonat me potencial të lartë për lëndë të para kritike me 2 deri 3 projekte kërkimore private ose private & publike çdo vit	2 deri 3 projekte kërkim-zbulimi private publike çdo vit,	SHGJSH, MIE, RIC Albania	2028-2040
		1.5 Përgatitja e “Exploration Data Packages”, për t’u ofruar investitorëve informacion të standardizuar dhe të verifikuar gjeologjikisht.	20 paketa deri në 2030	SHGJSH	2030 - 2040
POLITIKA 1	OS 2 – Rivlerësimi i vendburimeve sipas UNFC	2.1 Udhëzuesi teknik për aplikimin e UNFC	Udhëzuesi i miratuar	MIE, SHGJSH, RIC Albania	2026– 2027
		2.2 Rivlerësimi i rezervave kombëtare sipas UNFC	80% e rezervave deri 2035	SHGJSH, AKBN	2026– 2040
		2.3 Regjistri dixhital i burimeve minerare (UNFC)	Regjistër funksional	AKBN, SHGJSH	2026– 2040

		2.4 Trajnime për institucionet dhe operatorët	Nr. trajnimeve & certifikimeve	MIE, SHGJSH, AKBN, RIC Albania	2026–2030
POLITIKA 1	OS 3 – Integrimi i kërkimeve gjeologjike me planifikimin hapësinor dhe zonat e mbrojtura mjedisore	3.1 Modul GIS për integrim të të dhënave minerare–territoriale	Modul funksional	MIE, SHGJSH, AKBN, ASIG	2025–2027
		3.2 Përditësimi i planeve kombëtare me zonat e zhvillimit territorial me prioritet minerar	Dokumente të harmonizuara	MIE, MTE, Bashkitë, AKBN, SHGJSH	2026–2030
		3.3 Identifikimi i zonave me konflikte hapësinore	Raport sintezë; zona të harmonizuara	MIE, MTE, Bashkite, AKBN, SHGJSH	2026–2028

MATRICA E MASAVE – POLITIKA 2

MODERNIZIMI, RICIKLIMI DHE DIVERSIFIKIMI I ZINXHIRIT TË PLOTË TË VLERËS NË SEKTORIN MINERAR

Tabela Nr. 11. Modernizimi, riciklimi dhe diversifikimi i zinxhirit të plotë të vlerës në sektorin minerar

POLITIKA	OBJEKTIVAT SPECIFIKE	MASAT PRIORITARE	TREGUESIT PËR ÇDO MASË	INSTITUCIONET PËRGJEGJËSE	AFATI
POLITIKA 2 – Modernizimi, riciklimi dhe diversifikimi i zinxhirit të plotë të vlerës në sektorin minerar	OS 1 – Rregullimi i kornizës ligjore për leje përpunimi dhe procesimi në gjithë zinxhirin e vlerës	1.1 Hartimi dhe miratimi i ndryshimeve ligjore për licenca të dedikuara për përpunim, procesim metalurgjik dhe rafinim	Ligj/ndryshime ligjore dhe aktet nënligjore të miratuara.	MIE, AKBN, RIC Albania	2026-2030
		1.2 Përgatitja e udhëzuesit teknik për miratimin dhe monitorimin e skemave teknologjike të miratuara nga AKBN	Udhëzuesi teknik i publikuar; nr. skemave të miratuara; nr. i kontrolleve teknologjike vjetore	MIE, AKBN, RIC Albania	2026–2030
		1.3 Përafrimi i plotë i kornizës ligjore me CRM Act dhe Direktivat Evropiane në fuqi	Raport vlerësimi i BE; dispozita kombëtare të përafruara deri në 2030	MIE, AKBN, SHGJSH, RIC Albania	2026-2030
POLITIKA 2	OS 2 – Modernizimi dhe zgjerimi i kapaciteteve të përpunimit dhe riciklimit përmes teknologjive të inovacionit	2.1 Mbështetja e investimeve në teknologji të avancuara për përpunim dhe riciklim; Ndërtimi i të paktën 3 impianteve të reja përpunimi/riciklimi sipas standardeve ISO dhe ESG	≥3 impiante të ndërtuara dhe certifikuara deri në 2040	MIE, AKBN, RIC Albania, operatore private	2026–2040
		2.2 Zbatimi i projekteve pilot me teknologji të avancuara (hidrometalurgji, in-situ leaching, bioteknologji, AI, sensor-based sorting)	≥4 projekte pilot të zbatuara; raporte teknike dhe rezultate të vlerësuara	RIC, universitete, AKBN, operatorë private	2026–2040
	OS 3 – Rritja e përpunimit lokal dhe e vlerës së shtuar në vend	3.2 Krijimi i të paktën 2 zonave industriale minerare (hubs për pasurim, rafinim, prodhim material)	≥2 zona industriale të miratuara dhe funksionale deri në 2040	MIE, AIDA, Bashkitë, AKBN, RIC Albania	2027–2040

		3.4 Reduktimi i eksportit të lëndës së papërpunuar; Arritja e objektivit që të paktën 30% e kromit, bakrit dhe nikelit të përpunohet në vend	% e xeherorit të përpunuar në territor; raportime vjetore	MIE, AKBN	2026–2030
		3.5 Nxitja e investimeve të direkte në zinxhirin e përpunimit të CRM (ferrokrom, bateri, aliazh)	Rritje 50% e investimeve private në projekte të integruara CRM deri në 2035	MIE, AKBN, RIC Albania	2026–2035
POLITIKA 2	OS 4 – Zhvillimi i industrisë përpunuese dhe ricikluese të lidhur (mbetje/mining waste)	4.1 Hartimi i Planit Kombëtar për Riciklimin dhe Valorizimin e mbetjeve minerare (mining-waste to resources)	Plani i miratuar; lista e prioriteteve për dambat dhe skoriet	MIE, MTE, AKBN	2026-2028
		4.2 Identifikimi dhe karakterizimi i dambave dhe skorieve historike (Rubik, Kurbnesh, Kukës, Burrel, Elbasan) për rikuperim metalesh	Raporte teknike për çdo sit; databazë e përditësuar për Cu, Zn, Ni, Co, Cr, RË	AKBN, SHGJSH, RIC Albania	2026–2028
		4.3 Zbatimi i projekteve të riciklimit/valorizimit për të paktën 20% të sterileve ekzistuese deri në 2035	% e sterileve të rikuperuara; volum metalesh të rikuperuara	MIE, operatorë privatë	2026–2035
		4.4 Zbatimi i kuadrit “end-of-waste” dhe certifikimi ambiental i impianteve të pasurimit	Kuadri end-of-waste i miratuar; nr. impianteve të certifikuara deri në 2030	MTE, MIE	2026–2035
		4.5 Krijimi i Fondit të Rehabilitimit të Zonave Minerare dhe Task-Force Kombëtare për Mbetjet Minerare	Fondet funksionale; Task-Force operacionale deri në 2027	MIE, AKBN, MTE	2026–2030
POLITIKA 2	OS 5 – Integrimi i zinxhirit të furnizimit dhe projekteve strategjike në kuadër të CRM Act	5.1 Identifikimi dhe zhvillimi i projekteve kombëtare/rajonale që mund të klasifikohen si “Strategic Projects under the CRM Act”	≥3 projekte të regjistruara si Strategjike deri në 2040	MIE, RIC, AKBN	2026–2040

		5.2 Krijimi i marrëveshjeve të bashkëpunimit industrial dhe teknologjik me kompani evropiane (çelik, bateri, aero-hapësirë)	Nr. marrëveshjeve të nënshkruara; volum eksportesh të produkteve të përpunuara	MIE, RIC Albania, operatorë privatë	2026–2035
--	--	---	--	-------------------------------------	-----------

6.3 ANALIZA E PERPUTHSHMERISE SE DREJTIMEVE PRIORITARE TE STRATEGJISE ME OBJEKTIVAT MJEDISORE TE VSM

Duke e parë në këndvështrimin e përputhshmerise me objektivat mjedisore, drejtimit prioritar të Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar qëndrojnë si me poshtë ku kemi objektiva që përputhen plotësisht dhe pjesërisht:

Gjashtë (14) nga drejtimit prioritar përputhen plotësisht me objektivat mjedisore;

Një (6) nga drejtimit prioritar përputhen pjesërisht me objektivat mjedisore;

Objektivat që ka një lidhje të pjesshme me objektivat mjedisore është “Ritja e industries perpunuese dhe ricikluese”, pasi lidhen kryesisht me Rritje e shkallës së ndërhyrjeve në terren me qellim ngritjen dhe zhvillimin e e aktivitetit minerar, si dhe depozitimet e krijuara prej tyre dhe depozitimi në terren deri ne trajtimin e këtyre mbetjeve, e cila do te kishte nje impakt të konsiderueshem ne mjedis, por me krytjen e nje procesi transparent të vlerësimit të ndikimit ne mjedis për cdo projekt të propozuar për të përmbushur këtë objektiv, si dhe zbatimi rigoroz i kushteve të lejes së mjedisit për cdo instalim, do të ketë një ndikim të reduktuar dhe kontrolluar në mjedis.

Në këndvështrimin e lidhjes mes objektivave mjedisore dhe drejtimeve prioritar të Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar shfaqet një tablo e qartë ku mund te themi perputhshmeri te plote me drejtimit prioritar te strategjise. Kjo eshte ne linje me qellimet dhe strukturen e strategjise dhe menyren e parashikuar per zbatimin e tij (prioritizimi i investimeve, fazimi etj.) Persa i perket nivelit te larte te mosperputhshmerise qe verehet tek sektori i energjise ndikimet negative qe pritet te shfaqen mund te parandalohen apo zbuten duke aplikuar masat e duhura zbutese.

Si përfundim mund të thuhet se, në këndvështrimin e përgjithshem, drejtimit prioritar të Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar janë në përputhje me objektivat mjedisore të VSM-së.

7 KAPITULLI 7. VLERËSIMI I NDIKIMEVE MJEDISORE

7.1 VLERESIMI I PASOJAVE NGA ZBATIMI I PLANIT DHE NDIKIMET E PASOJAVE TE ZBATIMIT TE PLANIT PER REALIZIMIN E OBJEKTIVAVE MJEDISORE TE PLANIT

PERDORIMI I TOKES BUJQESORE DHE PYJEVE

Në qoftë se strategjia nuk miratohet, vëllimi i perdorimit aktual të tokës bujqësore dhe pyjeve do të mbetet në nivelin aktual. Zhvillimi dhe Infrastruktura e aktiviteti minerae nuk do të avancojë në shfrytëzimin pajisjen (dhenien) e lejeve mienrare shfrytëzimi dhe kërkim zbulimi apo te avancoje dhenia e lejeve të reja mbi bazen e nje analize te nevojave dhe mundesive; prandaj krijimi i kesaj Strategjie mund te jete i paplanifikuar dhe I oragnizuar në plane te detajuara sipas zonave dhe zërave përkatës, gje e cila do të këtë nje efekt negativ në perdorimin aktual te hapësires, si dhe ne vellimin e perdorimit aktual tokes bujqesore dhe pyjeve.

PERDORIMI I BURIMEVE NATYRORE

Vendi ynë disponon realisht burime natyrore optimale, respektivisht për frymë popullsie krahasuar me statistikarajonale por edhe ato botërore (në disa burime natyrore me vlereë për ekonominë), pozicion të mirë gjeostrategjik, popullsi të re dhe me nivel arsimor në rritje, krahas trashëgimisë së një tradite, në disa sektorë të furnizimit me uje dhe kanalizimeve. Në këto kushte, një orientim me optimal për zhvillim, duke patur në konsideratë edhe një shpërndarje me të mirë në rajonet e vendit, krijon mundësi për zhvillim harmonik e të qëndrueshëm.

Ne qofte Strategjia Kombetare për Zhvillimn e Sektorit Minerar nuk miratohet, industria minerare dhe infrastruktura e saj bazuar në parimin e zhvillimit te qendrueshem nuk do te ndertohet apo modernizohet ne menyre te tille qe minerali I zbuluar dhe mbetjet nga shfrytezimi te trajtohen, ne menyre qe shumica e tyre te riperdoret ne nje kantier ndertimi te infrastruktures apo te riciklohet ne materiale ndertimi. Nderhyrjet infrastrukturore te paplanifikuara, projektet e menaxhimit te mbetjeve apo te rastit, pengojne gjithashtu perdorimin e sasive te medha te materialeve te ndertimit te prodhuara nga riciklimi i ketyre materialeve ne kantieret e tjera te ndertimit apo nga perpunimi i llojeve te tjera te mbetjeve te cilat perdoren per te prodhuar materiale ndertimi te cilesise. Ky seksion perfshin vlerësimin e ndikimeve mjedisore të prioriteteve të strategjisë në lidhje me tematikat / sektorët e veçante mjedisore dhe objektivat mjedisore. Udhëzimet, masat zbutëse dhe masat specifike paraqiten më poshtë:

7.1.1 Toka

Objektivi Mjedisor 1: Ndikimet që lidhen me menaxhimin dhe përdorimin e qëndrueshëm të tokës

Ndikimi me i madh gjatë fazës së ndërtimit pritet në zhvillimet e infrastrukturës, sidomos asaj rrugore, të mbetjeve, të qëndrave të shërbimeve, etj... ndërkohë që nga fusha të tjera do të jenë të

kufizuara në një territor me të ngushtë lokal. Nuk priten ndikime në ato sektore ose nën sektorë ku perqendrimi me i madh i aktiviteteve do të ketë të bëjë me plotësimin e boshllëqeve ligjore dhe të strukturës ku gjithë detyrat dhe angazhimet do të jenë të natyrës institucionale dhe organizative. Përmes okupimit të tokës, zhvillimi I aktivitetit minerar, kërkimet gjeologjike dhe ndërtimet në infrastrukturë prodhojnë ndikime të gjera të pakthyeshme, që reflektohen pas zhvillimit si një ndryshim në përdorimin e tokës. Toka bujqësore dhe pyjet do të pësonin shkatërrim të pakthyeshem në seksionet e marra nga ndërtimet e reja ose ato të rindërtuara mbi seksionet e vjetra. Shpesh investimet e reja në aktivitet minerar krijojnë edhe fragmentime të tokës bujqësore. Ndikimet afatshkurter (të riparueshme) që mund të ndosin gjatë fazës së vënies në punë të këtij aktiviteti ku përfshijnë lidhjet përmes tokave bujqësore ose pyjore, demtimet dhe okupimet e tokave ose demtimin e produkteve për shkak të afersisë me sheshet e objektit, ndotjet e tokës etj. Për shkak të zhvillimeve të reja, përdorimi I tokës bujqësore ekzistuese pëson ndryshim nga ana e pozicionimit të lidhjeve të reja infrastrukturore. Masat që zbatohen mund të sjellin rënie të përhershme të potencialit dhe prodhimtarisë të tokës bujqësore që nënkupton humbjen e përhershme të funksionimit të tokës për prodhimtarinë bujqësore. Nëse masat e aktivitetit minerar dhe infrastrukturës shtrihen edhe përtej territoreve aktuale të zhvillimit, fragmentimi I tokës bujqësore do të rritet dhe kushtet për prodhimtarinë bujqësore do të përkeqësohen edhe më tej. Pozicionimi i vendosjes së strukturave infrastrukturore të reja në hapësira të hapura dhe me natyrë për të konservuar biodiversitetin do të sjellin ndërhyrje direkte tek aktivitetet e vazhdueshme të zonave pyjore të cilat duhet të kryejnë funksionet vegjetative bimore me anë të drureve si aktivitet primar (demitime të pakthyeshme). Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Kapitullin 8 duhet të merren parasysh për të realizuar këtë objektiv.

Objektivi Mjedisor 2: Ndikimet që lidhen me shfrytëzimin e burimeve natyrore

Aktivitetet ndërtimore në përgjithësi (rindërtime ose të reja) të infrastrukturës janë burim i prodhimit të sasive të mëdha të mbetjeve, dhe gjithashtu krijojnë presione mbi përdorimin e burimeve natyrore. Mbetjet gjenerohen jo vetëm përkohësisht gjatë fazës së ndërtimit, por edhe në mënyrë të vazhdueshme gjatë fazës operacionale si edhe për efekt të proceseve të mirëmbajtjes së strukturave. Impakti nga gjenerimi i mbetjeve është i përhershëm dhe në mjaft raste i pakthyeshem në lidhje me impaktin ndaj burimeve natyrore. Prandaj, ky impakt negativ ndaj mjedisit duhet të pakësohet me anë të masave për menaxhimin e mbetjeve. Duke konsideruar menyrën sesi gjenerohen dhe llojin e strukturës, sasi të mbetjeve të gjeneruara nga zhvillimet në infrastrukture prej çdo sektori ekonomik duhet të konsiderohen si sasira të mëdha, sidomos prej veprave të nivelit kombëtar ose rajonal, ndërkohe që sasitë e mbetjeve nga zhvillimet në nivel lokal priten të jenë më të lokalizuara dhe më të pakta krahasuar me dy nivelet e para..

Ndërtimet e reja ose zgjerimet e infrastrukturave sipas sektoreve, brenda kuadrit të zbatimit të masave specifike të angazhimeve për secilin nga drejtimit e veprimeve prioritare respektive të Strategjisë, ofrojnë një mundësi ideale gjatë fazës së ndërtimit për ripërdorimin ose procesimin e

materialeve dhe mbetjeve industriale të prodhuara, ku efekti i sinergjise reflektohet vecanerisht në faktet e mëposhtme:

- Sasira të mëdha mbetjesh mund të përdoren vecanerisht në ndërtimet e rrugëve dhe infrastrukturave të ngjashme ku materialet mbushëse janë mjaft të nevojshme;
- Substanca potenciale toksike të mbetjeve mund të mobilizohen në mënyrë permanente në rast se ato përdoren në mënyrë të duhur; dhe
- Kompozite të reja të ndërtimit shpesh kanë karakteristika më të mira funksionale në krahasim me ato konvencionale.

Në vijim të zbatimit të masave specifike që paraqiten në Plan, administrimi ekonomik i burimeve natyrore duhet të mbështetet nga masa të tjera të përgjithshme shtese që promovojnë pakesimin e ndotjes së mjedisit duke përdorur materiale të ricikluar në ndërtimin dhe rindërtimin e infrastrukturës së parashikuar për çdo sektor. Prandaj, masa të tilla duhet të përgatiten dhe të përfshihen që në fazat e hershme të programeve të zhvillimit në çdo sektor dhe për çdo masë specifike me vete. Udhezimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Kapitullin 8 duhet të merren parasysh për të realizuar këtë objektiv.

7.1.2 Ajri

Objektivi Mjedisor 3: Garantimi i arritjes së objektivave afatgjata për sasitë vjetore të shkarkimeve të ndotësve, për të arritur përputhshmerinë me kufijtë maksimale të lejueshëm nga BE për shkarkimet e ndotësve atmosferike.

Shkarkimet e ndotësve janë karakteristike gjatë fazës së ndërtimit të infrastrukturës dhe atë të operimit në një sërë aktivitetsesh nga sektore të ndryshme të ekonomisë, por në lidhje direkte me Strategjinë ndikimi kryesor vjen nga sektori i transportit të kësaj industrie pasi janë mjete të renda dhe të vjetra në përdorim. Gjatë fazës së ndërtimit ose të rindërtimit të infrastrukturës, dhe hapjes së punimeve infrastrukturë dhe minerare shkarkimi i ndotësve krijon impakt afat shkurtër në mjedis, kështu që shumica e efekteve të tyre janë të kthyeshme. Gjatë fazës së operimit të infrastrukturës, shumica e shkarkimeve janë të pranishme si në ajër edhe në ujë e tokë, në varesi të proceseve të aktiviteteve që krijohen nga operimi i infrastrukturës perkatese. Zbatimi i masave specifike që synojnë arritjen e qëllimeve të Strategjisë pritet të kenë një impakt pozitiv për shkak të pakesimit të shkarkimeve të ndotësve, së pari për shkak të masave të parashikuara lidhur me sistemet multimodale të transportit siç janë transporti transferues me kargo dhe pjesërisht në transportin e pasagjerëve det - tokë me mjetet rrugore dhe hekurudhore. Masa të tjera nga sektoret që emetojnë shkarkime të ndotësve në ajër priten gjithashtu të kontribuojnë me efekte pozitive për shkak të pakesimit të ndotësve të shkarkuar, në vecanti të atyre që synojnë pakesimin e bllokimeve/ngjeshjes dhe përdorimin më të madh të sistemit publik të transportit si edhe kontrollit të shkarkimeve në ajër nga industritë dhe promovimit të metejshëm të energjive të gjelbërta përmes investimeve të pritshme në hidrocentrale dhe gazit natyror. Megjithatë, ekziston edhe rreziku që Permiresimi i metejshëm i rrjetit rrugor do të prodhojë të ashtu quajturin ‘kerkese e detyruar’ për shkak të pakesimit të ngjeshjes, i cili nga ana tjetër mund të rrisë sasine e

shkarkimeve te ndotesve, vecanerisht ne zona ku nuk kishte ndotje para se te zbatoheshin masat e Planit. Gjithsesi, impaktet negative me Permiresimin e rrjetit rrugor mund te pakesohen dhe biles te parandalohen permes marrjes njekohesisht te masave te pergjithshme per promovimin e perdorimit te rrjetit publik te transportit te pasagjerve dhe bicikletave. Sfidat kryesore dhe prioritetet e prezantuara ne SKZHI II qe pasqyrohen edhe ne Strategji jane: (1) kompletimi i adoptimit dhe zbatimit te standarteve Europiane mbi cilesine e ajrit urban dhe shkarkimeve ne ajer; (2) konsolidimi i Sistemit Kombetar te Monitorimit sipas standarteve Europiane; dhe (3) adoptimi e zbatimi i planeve te veprimit mbi cilesine e ajrit si ne nivel Qendror dhe ate lokal. Duke konsideruar qe sektori i transportit prodhon sasira te konsiderueshme shkarkimesh te ndotesve te ajrit brenda sasise se lejuar tavan te shkarkimeve ne ajer te percaktuara/synuara per Shqiperine, mund te ishte me e pershtatshme te supozohej per vlere me te ulta te percaktuara/synuara per shkarkimin total te ndotesve ne Shqiperi ne menyre qe te pakesohen shkarkimet e ndotesve nga transporti.

Objektivi strategjik eshte “Arritja e permiresimeve te matshme ne 2024 per cilesine e ajrit permes”:

- ✓ Objektivit prej 40% pakesim ne nivelin e ndotesve ne zonat urbane; dhe
- ✓ Arritja e niveleve objektive te ndotesve te ajrit duke u bazuar ne shendetin human, sipas vlerave respektive: per NOx - 40 μm^3 , per PM10 - 40 μm^3 , per PM2.5 - 25 g/m^3 dhe SO2 - 125 μm^3 .

Shperndarja reciproke e ngarkeses per te arritur tavanet e shkarkimeve kombetare vjetore per cdo sektor (energjia, industri, tregeti dhe sherbime, transport, bijqesia dhe menaxhim i mbetjeve) do te percaktohet me ne detaje permes amendimeve prej Programit Operacional te perputhshmerise me tavanet e shkarkimeve kombetare. Gjithsesi, kerkesat per pakesimin e shkarkimeve nga transporti nuk priten te jene me te ulta sesa pakesimi mesatar i percaktuar per shkarkimin total te ndotesve ne Shqiperi. per kete arsye, tavanet e shkarkimit per NOx dhe PM2.5 qe jane ndotesit kryesore prej transportit rrugor jane percaktuar ne baze te pakesimit indikativ ne shkarkimet ndotese.

Tabela Nr. 12. Përqëndrimet në vlerë limit të lejuar sipas ligjeve në Shqipëri, EU, USA dhe OBSH.

PËRQËNDRIMET LIMIT TË NDOTËSVE TË AJRIT				
NDOTËSI	STANDARTI			
	SHQIPERI	EU-27	USE EPA	OBSH
PM 2.5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	20	10	9	5
PM 10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	40	20	150	15
CO ₂	350	350	450	350
NO ₂ ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	60	40	53	10

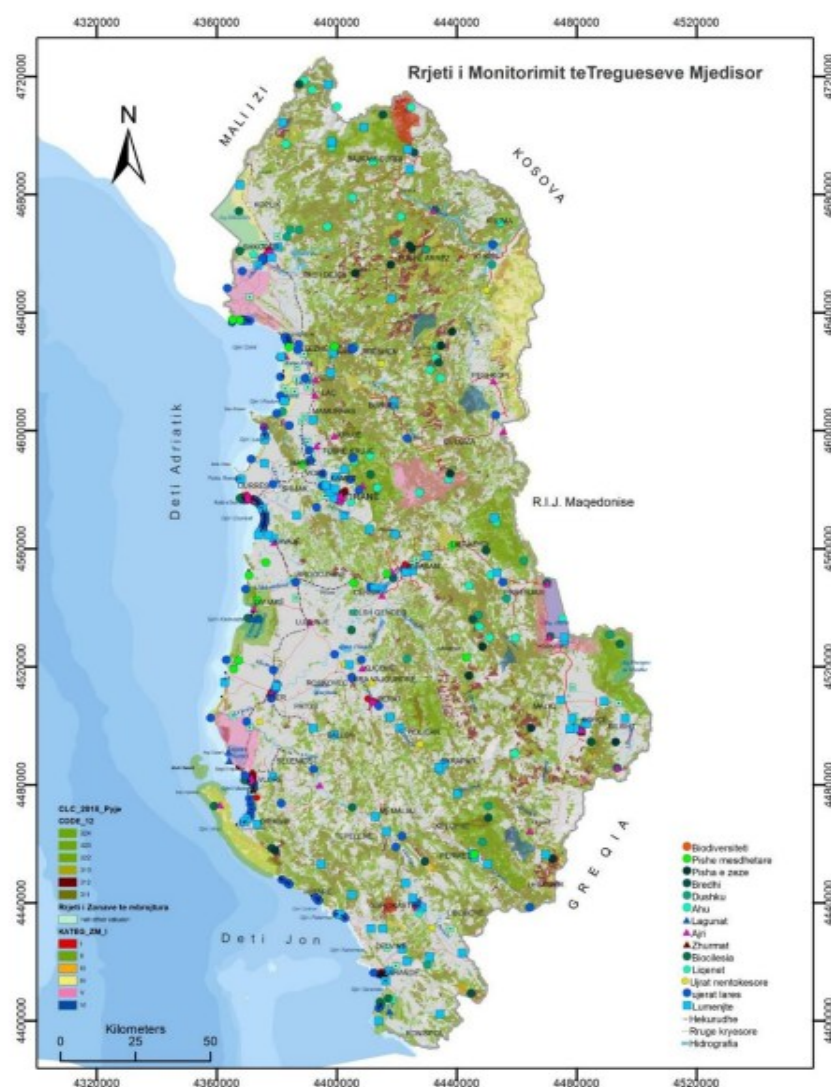

Figura Nr. 5, Harta e matëse së ndotjes së Ajrit në Shqipëri

Burimi: Ministria e Mjedisit

Rinovimi i mjeteve motorike kontribuon se tepërmi në pakesimin e shkarkuesve ndotes, si edhe zhvillimi i standarteve sipas tipave të aprovuar për mjetet siguron që shumica e shkarkimeve të ndotesve të synuara për transportin të arrihen. Masat për promovimin e transportit publik të pasagjereve dhe transportin hekurudhor kargo kontribuojnë gjithashtu në pakesimin e shkarkimit të ndotesve. Strategjia nuk mund të adresojë specifikisht promovimin e rinovimit të mjeteve, por me anë të të gjithë masave/veprimeve, vecanërisht atyre që promovojnë transportin në industrinë minerare nga rruga në objekt dhe lidhjet e saj me infrastrukturën, ka ndikim pozitiv në mjedis dhe kontribuon qenesisht në arritjen e synimeve për shkarkimet kombëtare. Përsa i takon shkarkimeve të grimcave pezulli në ajër, ato do të pesojnë rritje të perkohshme në zonat ku do të zbatohen masat e rindertimit të infrastrukturës sipas sektoreve (impakte të kthyeshme). Në përputhje me rregullat që rregullojnë masat për pakesimin e shkarkimeve të grimcave nga sheshet e ndertimit zbatimi i punimeve në ndertim garanton që rritjet e perkohshme lokale të ndotesve të mjedisit në ajër të jenë ende të pranueshme për mjedisin dhe njerëzit. Ekspozimi në ajër të ndotur ka impakt kryesor negativ mbi shëndetin human. Është përlogaritur se 2 milion njerëz vdesin vazhdimisht çdo vit për shkak të ajrit të ndotur. Problemet me të shumta në sigurimin e cilësisë së ajrit të përshkrahshëm të mjedisit lidhet me arritjen të tavanit të përcaktuar për grimcat. Transporti është burimi kryesor ndotes i ajrit të mjedisit përmes grimcave pezulli në ajër. Grimcat mund të japin një sërë impaktesh negative mbi shëndetin: ato shkaktojnë dhe rrendojnë astmat, krijojnë aterosklerozë, përkeqësojnë përvijimin e semundjeve të frymëmarrjes dhe kardiovaskulare, shkaktojnë kancer, etj.. Raporti i mortalitetit në zonat ku ndotja me grimca pezulli është I lartë është 15 – 20 për qind më i lartë në krahasim me zonat me ajër relativisht të pastër. Pritet që zbatimi i masave të Planit të ulin në mënyrë permanente shkarkimet e grimcave nga transporti rrugor, së pari për shkak të eliminimit të bllokimeve të trafikut, mënyrës së mirë të shtresave sipërfaqesore të rrugëve dhe përdorimit të më shumë mjeteve rrugore me efikasitet energjie. Siç u përmend më sipër, sfidat kryesore dhe prioritetet prezantohen në SKZHI II dhe ato janë përmbledhur në tabelën më poshtë në raport me pakesimin e ditëve kur PM10 tejkalon standartet. Në mënyrë që të arrihen objektivat e eliminimit të mos-përputhshmërisë së cilësisë së ajrit me standartet e përcaktuara për cilësinë e ajrit, që ndodh shpesh në disa zona të kufizuara, zakonisht në bashkitë me densitet të lartë, është imperative që Qeveria dhe Institucionet respektive të përgatisin dhe adoptojnë Planin e Cilësisë së Ajrit në ato zona që tejkalojnë ndotjen e ajrit në mjedis. Programe të detajuara të veprimave për të reduktuar ndotjen nga grimcat PM10 do të vijojnë përgatitjen e këtyre planeve. Këto programe dhe veprime që vijnë nga Plani do të duhet të jenë në bashkëpunim të plotë me njëri-tjetrin. Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Seksionin 10 duhet të merren parasysh për të realizuar këto objektiv.

7.1.3 Faktoret klimatike

Objektivi Mjedisor 4: Adoptimi i infrastrukturës në përgjigje të ndryshimeve klimatike dhe reduktimi i sasive vjetore të emetimeve të gazeve sere në nivelet e përcaktuara në SKZHI II.

Nje sere aktiviteteve ndertimore te infrastruktures dhe praktika sektoriale kane impakt permanent (te kthyshem) mbi shkarkimet e gazeve sere (GHG), qe perbejne shkaku kryesor te ndryshimeve klimatike. per shkakun qe karburantet fosile (nafta dhe derivatet) clirojne GHG ne ajer gjate perdorimit perfaqesojne ne keto momente burimin me te rendesishem te energjise ne sektorin e transportit e bejne sot kete sektor te parin si burim shkarkimesh te gazeve sere ne Shqiperi, pasi sektori i energjise ketu eshte hidro. Impakti ne ndryshimet klimatike eshte gjithashtu pasoje ne kushtet e motit dhe klimes qe po rriten cdo vit. Nje tjetere pasoje e temperaturave te larta globale jane ndryshimet ne modelimet e fenomeneve mesatare klimatike dhe ngjarjet me te shpeshta te kushteve ekstreme te motit (thatesira, permbytje, erozione, stuhi me bresher, vale te nxehta, temperature te uleta me ngrica, etj.). Vendimi 406/2009/EC percakton minimumin e kontributit te Shteteve Anetare te EU per te kapur angazhimin e reduktimit te shkarkimeve te gazeve sere te Komunitetit per gazet sere qe mbulohen nga ky vendim dhe rregullat per te bere keto kontribute si dhe per Vleresimin e tyre me pas.

Shqiperia ende nuk ka bere transpozimin e ketij vendimi; qe planifikohet te ndodhe. Kjo periudhe eshte brenda kohes se zbatimit te Strategjise; prandaj parashikimet e ketij vendimi ne lidhje me faktoret klimatike duhet te adresohen ne avance. per me teper, SKZHI II vendos synimin per shkarkimet e gazeve sere si vijon:

- Nje synim 8% reduktim te GHG sic krahasohet me skenarin baze³; dhe
- Nje synim 40% reduktim ne sasine e HCFC-s (hidroklorofluorokarbon).

Ne nivelin strategjik te zhvillimit te sektoreve, masat ne lidhje me fushen e adaptimit te ndryshimeve klimatikemund te trajtohen si te pergjithshme. Perpara projektimit dhe zbatimit te cdo veprimi individual dote jete e nevojshme te krijohen udhezues specifik, metodologji dhe procedura per grumbullimin e informacionit rreth ngjarjeve ekstreme te motit dhe per te planifikuar dhe zbatuar detyrat respektive.

Shkarkimet e gazeve sere nga sektore te tille si transporti rrugor, bujqesia, energjia, etj. perfaqesojne nje rrezik te konsiderueshem per masat zbutese te ndryshimeve klimatike. Ne vijim vec shkarkimeve te perkoheshme te gazeve seregjate fazes se ndertimit te veprave infrastrukturore te parashikuara ne Plan, shkarkimet e gazeve sere priten te rriten edhe pse do te merren masa per te eliminuar mjaft pengesa. Zbatimi i masave specifik duhet te garantojne perdorim me te madh te transportit public, metodave te reja bujqesore te kultivimit dhe vaditjes, energjise te rinovueshme, etj. Promovimi i ketyre masave dhe perdorimi i mjeteve te reja te energjise eficiente do te kontribuojne ne parandalimin e shkarkimeve nga sektoret kontribues ne GHG ne fazen afat-mesme dhe ndoshta nje renie.

Rritja e shkarkimeve te gazeve sere nga transporti ajror priten per shkak te punimeve te ndertimit, nderkohe qe rritjet potenciale ne shkarkimet e gazeve sere per shkak te rritjes se volumeve te transportit ajror nuk perfaqesojne nje ndarje te rendesishme ne strukturen totale te shkarkimeve ne Shqiperi, i ngjashem me transportin ajror eshte edhe ai detar per sa i takon kontributit ndares ne prodhimin e gazeve sere.

Transporti ngelet sektori kyc ne arritjen e objektivave kombetare mbi masat per ndryshimet klimatike i vijuar nga sektori bujqesor dhe perdorimi i tokes. Udhezimet e pergjithshme dhe

masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 10 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

7.1.4 Uji

Objektivi Mjedisor 5: Kufizimi i efekteve negative mbi ujerat nentokesore dhe siperfaqesore, ujerat e njelmet, ujerat bregdetare dhe burimet e ujit te pijshem.

Impaktet me te medha per arritjen e ketij objektivi mjedisor pritet nga zhvillimet e sektoreve kyc te lidhur me ujin si edhe ato qe mund te ndikojne ne cilesine dhe funksionimin natyror te baseneve ujore (ujesjelles/kanalizimet, vaditja dhe bujqesia e blegtoria ne pergjithesi, industria ushqimore dhe perpunuese, sherbimet dhe turizmi, shendetesia, etj)

Impaktet mbi ujerat siperfaqesore, nentokesore, ujrak e njelmet, ujrak bregdetare dhe burimet e ujit te pijshem jane karakteristike te periudhes se ndertimeve ose rindertimeve te infrastruktures dhe gjithashtu ne vijim te operimit te strukturave edhe me teper. Kjo ne varesi respektive te sektoreve perkates ne lidhje me nevojën per perdorimin e ujit ose nderveprimet me burimet dhe trupat natyrore ujore. Ne shumicen e rasteve keto impakte krijohen sit e limituara ne mjedisn lokal, megjithate ne mjaft raste ndodh efekti kumulativ I impaktit dhe krijohen ngarkesa ndotjeje te medha ndotese qe ngrihen ne nivel rajonal dhe disa here edhe nderkufitar pertej kufijve. Impaktet ndertimore te infrastruktures ngelen ne pergjithesi afat shkurter dhe te rikthyeshme (rasti psh i cilesise se ujrave). Pas fazes ndertimore, impaktet jane kryesisht me pak te perhapura, port e parykthyeshme permanente (rasti psh i impaktit te morfologjise se vijes ujore natyrore, kushteve hidrologjike ic conditions, ruajtja e zonave). Impaktet e mesiperme mund te prodhojne ndryshime ne elementet cilesore per krijimin e statusit ekologjik te ujrave siperfaqesore, qe jane elementet biologjik, hidromorfologjik, mbeshtetes, kimik dhe fiziko-kimik dhe ne statusin kimik te ujrave. Nese udhezimet e pergjitheshme dhe masat zbutese vezhgohen, ndryshimet ne elementet cilesore nuk do te kapercejne se tepermi qe te kercenojne arritjen e objektivave mjedisore. Veprimet e sektoreve qe ndikojne ne ujrak dhe objektivat mjedisore mbi ujrak permblidhen si me poshte:

- Pozicionimi i veprave infrastrukturore mund te ndikojne ne menyre permanente te drejtperdrejte ose indirekt situaten hidrologjike ne nje zone te caktuar duke sjelle edhe siuate eko-morfologjike mbi rrjedhen e ujit;
- Rrjedhja e vazhdueshme e substancave te rrezikshme qe rezultojne nga burime te ndryshme ndotese (impakt ne cilesine e ujrave siperfaqesore dhe ato nentokesore, impakt potencial mbi ujrak balneare);
- Derdhja e substancave te rrezikshme per shkak te ngjirjeve te jashtezakonshme (impakt potencial direkt, ne distance te larget deri nderkufitar mbi cilesine e ujrave siperfaqesore dhe nentokesor, impakt potencial mbi ujrak balneare);
- Rrezik i larte ekzistent nga permbytjet (aplikimi i zgjidhjeve ndertimore me kete kriter si rrezik i larte) ne zonat qe permbyten ose masa rregulluese ne rrjedhen e ujrave;

ndryshime ne situaten hidrologjike ne nje zone te caktuar, perfshire pakesimin ne zonat mbajtese (direct ose ne distance);

- Ndryshimet ne regjimin ujqor te ujrove nentokesore per shkak te ujrove te nderhyrjeve te veprave infrastrukturore (psh tunelet);
- Pozicionimi i strukturave infrastrukturore ne zonat aquifere me ndjeshmeri te larte ose shume te larte mund te kene impakt negative mbi burimet ujore ekzistuese dhe potenciale (direkt, indirekt, nderkufitar);
- Pozicionimi ne zonat e ujrove te mbrojtur te burimeve ujore (ndikim lokal, potencialisht rajonal dhe nderkufitar).

Shqiperia ka aprovuar, Ligjin Nr. 29/2024 “Për Burimet Ujqore”, Ligjin Nr. 111/2012 “Menaxhimi i Integruar I Burimeve Ujqore” dhe “Strategjine Kombetare Sektoriale per Furnizimin me Uje dhe Kanalizimet 2014-2040”, “Strategjine Ndersektoriale per Menaxhimin e Mbetjeve 2025-203” dhe “Planin Kombetar per Menaxhimin e Mbetjeve 2025-2030”. Midis te tjerave, keto dokumente percaktojne qe aktivitete ne uje dhe tokat anash ujrove mund te kryhen vetem nese ato jane bazuar mbi planet e zhvillimit hapasinor dhe nuk mund te pozicionohen diku tjeter pa gjeneruar kosto te larta disproporcionale. Pozicionimi i ketyre aktiviteteve mund te ndikojne thelbesisht mbi statusin ekologjik te rrjedhave ujore dhe te pakesojne zonat e mbajtjes dhe impaktet kumulative mbi biodiversitetin e zones dhe sherbimet e ekosistemeve te zones. Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 10 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

7.1.5 Natyra

Objektivi Mjedisor 6: Garantimi i kohezionit te popullatave dhe mbrojtjes se biodiversitetit Impaktet qe kane te bejne me fragmentimin e habitateve dhe biodiversitetin jane karakteristike gjate fazes se ndertimit ose rindertimit te infrastruktures dhe me tej. Ato verehen me teper ne mjedisin lokal, ndersa ne rastin e projekteve me shtrirje te gjere impaktet ndihen edhe ne nivelin rajonal dhe pergjate kufijve (psh ne migrimin e karnivoreve te medhenj, rrugët e migrimit te shpendeve, vijat ujore te kalimit nderkufitar etj.). Gjate ndertimit ose rindertimit te infrastruktures, impaktet jane kryesisht afat-shkurter dhe te kthyeshme (psh ndotje nga zhurmat e sheshit te ndertimit, kafshet largohen prej makinerive te ndertimit, etj.). Pas ndertimit, impaktet jane kryesisht permanente dhe te pakthyeshme per shkak te ndryshimeve ne perdorimin e tokes (psh nderprerja e rrugeve te migrimit, rritja e zhurmes nga strukturat e zhvilluara ne vend, pengesa ne mjedis – linja elektrike, etj.).

Ndertimi i strukturave te reja dhe rindertimi ose modernizimi i infrastruktures ekzistuese mund te rezultojne ne:

- Humbje te zonave te habitatit dhe llojeve te habitatit dhe perfaqesuesve individuale te llojeve te bimeve dhe kafsheve (impakt direkt, i perhershëm);

- Impakt direkt, permanent mbi funksionimin e disa habitateve për shkak të fragmentimit të habitatit;
- Në rastin e aktiviteteve me shtrirje të gjere në një habitat me të rrezikuar, një impakt direkt është i mundshëm mbi biodiversitetin e zonës me të ngushtë ose të gjere (impakt permanent);
- Kalimet e reja shpesh fragmentojnë habitatet e kafsheve të egra dhe ndërpresin rrugët migratore dhe rrugicat e fluturimit ose pengojnë migrimin e disa grupeve të kafsheve (veçanërisht të gjitarëve dhe amfibeve, nëse një rrugë kryqëzohet me një korridor migrimi ose fluturimi, konflikte me të shpendet dhe lakuriqet e natës janë gjithashtu të mundshme), të cilat mund të pengojnë në mënyrë permanente migrimin e kafsheve individuale midis popullatave individuale dhe të shkaktojnë një rënie të biodiversitetit në disa zona (impakt direkt, kumulativ, i largët);
- Shumica e problemeve të migrimit ndodhin në fazat e ndërtimit të infrastrukturave të mëdha ku nuk ka përkujdesje për rindërtimin e kalimeve dhe komunikimeve të shkeputura të habitateve (p.sh. ndërtimi i urave të gjelbërta). Kjo duhet të merret parasysh kur projektohet dhe ndërtohet (impakt direkt, në distancë);
- Në zonat ku nuk merren masa mbrojtëse ekziston mundësia e konflikteve mes infrastrukturës së ngritur dhe gjitarëve gjatë levizjeve ditore dhe amfibeve që levizin gjatë sezonit të migrimit (impakt direkt, në distancë); demtime të rregullta dhe të shpeshta mund të shkaktojnë gjithashtu rënie të përmasave të popullatave (impakt direkt, kumulativ, në distancë);
- Zhurma ka impakt negativ veçanërisht për shpendet dhe gjitarët dhe nuk është i pranishëm vetëm në distancën me të afërt të aktivitetit, por përhapet mjaft me gjere (impakt në distancë); Rrezatimi në drejtim të qiellit prej ndricimit të strukturave të ndryshme të infrastrukturave mund të krijojë shqetësim direkt në ciklin jetësor, veçanërisht për kafshët që janë aktive natën dhe ato që janë aktive në mbremje;
- Pozicionimi i aktiviteteve në ujë ose në tokat në krahe të vijave ujore⁴ (që lejohet për marrëveshje me rëndësi kombëtare dhe që nuk mund të pozicionohen diku tjetër pa gjeneruar kosto të përmasave të mëdha), mund të krijojë impakte negative permanente dhe direkte për habitatet ujore dhe ato përgjatë vijave, veçanërisht kur infrastruktura shtrihet përgjatë rrjedhave ujore.

SKZHI II prezanton sfidat kryesore lidhur me mbrojtjen e mjedisit, të cilat janë: (1) nevojë për të krijuar rrjetin ekologjik Natura 2000 për Shqipërinë dhe Komunitetin Evropian; (2) rishikimin dhe forcimin organizativ të strukturave menaxhuese të zonave të mbrojtura; dhe (3) nevojë për të garantuar zbatim me efektiv të planeve të menaxhimit për zonat e mbrojtura dhe planet e veprimit për llojet dhe habitatet. Gjatë fazës së projektimit dhe sidomos përpara nisjes së fazës së zbatimit të aktiviteteve specifike individuale të Planit duhet të perfshihen masa që do të lehtësojnë ruajtjen e korridoreve migratore të kafsheve dhe në këtë mënyrë të arrihet objektivi i SKZHI II “Përmirësimi dhe forcimi i mbrojtjes së

natyres”. Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 10 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

Objektivi Mjedisor 7: Ruajtja e zonave qe kane nje status te vecante mbrojtjeje, prej aktiviteteve me ndikime te konsiderueshme.

Zhvillimet infrastrukturore ne mjediset natyrale perfaqesojne nje humbje permanente te habitateve dhe ndikojne ne menyre negative permanente ne perhapjen natyrale te tipeve te habitateve dhe ato te habitateve te llojeve te bimeve dhe kafsheve, ne cilesine e tyre dhe ne integrimin e habitateve te popullatave. Nese zhvillimi vendoset ne zona me status natyror te mbrojtur, impaktet mund te jene vecanerisht te zgjeruara dhe shkaterruese, pasi ato mund te degradojne ne menyre permanente nivelin e konservimit te mjedisit natyror dhe objektivat e mbrojtjes per zonat e mbrojtura, sic jane ato per pikat e Natura 2000, Zonat me Rendesi Ekologjike (IEAs) dhe vecorite e vlerave natyrore. Vemendje e vecante duhet te kushtohet nese strukturat e infrastruktures pozicionohen ne zonat e mbrojtura ku mund te ndodhin humbje permanente te sipërfaqeve te kualifikuara, tipet kyc te habitateve, habitatet e llojeve, impakte mbi integritetin, funksionalitetin dhe kohezionin e zonave. Ketu jane te mundshme edhe impaktet permanente dhe direkte mbi cilesine e vecorive te vlerave dhe te tipeve te tyre per shkak te te cilave eshte bere deklarimi i vecorise. Duke qene se nje pjese e mire e territorit te Shqiperise eshte deklaruar zone me nje statur natyror te mbrojtur, ka mjaft mundesi qe ndertimet e reja te kalojne prane ose hyjne ne territoret e ketyre zonave. Impaktet ne zonat me status natyror te mbrojtur jane te mundshme gjate periudhes se ndertimeve te reja ose rindertimeve te sistemeve te infrastruktures dhe ne vijim. Ato jane me te dukshme ne mjedisin lokal, nderkohe qe per aktivitete te zgjeruara, ato mund te ndjehen ne nivel rajonal dhe pertej kufirit (psh, impakti mbi kohezionin dhe integritetin e rrjetit te Natura 2000). Gjate periudhes se ndertimeve te reja ose rindertimeve te sistemeve te infrastruktures, impaktet jane kryesisht afat-shkurter dhe te kthyeshem (psh ndotje nga zhurma ne kantierin e ndertimit, turbullimi i vijave ujore). Pas ndertimit, impaktet jane kryesisht permanente dhe te pakthyeshme per shkak te ndryshimeve ne perdorimin e tokes (psh, rritje e ndotjes nga zhurmat prej transportit, pengesat ne mjedis, shkaterrimi i habitateve ten je lloji te kualifikuar, etj. Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 10 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

7.1.6 Mbetjet

Objektivi Mjedisor 8: Kompletimi teresor i infrastruktures se landfillleve e incineratoreve dhe njekohesisht reduktim i sasise se depozitimit te mbetjeve ne landfill nepermjet proceseve te reduktimit dhe rritjes se riciklimit e riperdorimit.

Problemet / shqetesimet kryesore qe lidhen me kete sektor jane listuar me poshte:

Prania e zonave te ndotura te njohura si Hot-Spote (mbetje kimike, materiale te rrezikshme) qe akoma nuk jane sistemuar (ndotja e tokes nga aktivitete Industriale perpara vitit 1990). Nga 36, jane rehabilituar vetem 5 pika te rrezikshme mjedisore. Prania e vend-depozitimeve te hapura (te ligjshme dhe te paligjshme) te hedhjes se mbetjeve. MZHU po punon per sakesimin e numrit. Kapacitet i pamjaftueshem i landfillleve ekzistues/mungesa e tyre (SKMM pozicionin politiken 1 landfill per rajon). Menaxhimi i mbetjeve eshte akoma ne nivele te ulta, sisteme grumbullimi miks ka vetem ne qytete. 70% e ish komunave nuk e ofrojne fare sherbimin e mbledhjes se mbetjeve. Mbetjet inerte, mbetjet e rrezikshme, mbetjet spitalore dhe mbetjet e kafsheve nuk trajtohen sipas kerkesave ligjore, mungesa e landfillleve per mbetjet e rrezikshme. Nuk ka landfillte te vecanta, trajtim i vecuar behet vetem nga sektori privat. Ndarja ne burim e mbetjeve / riciklimi, e cila megjithese eshte kerkese ligjore qe prej vitit 2011, nuk realizohet ne praktike. Kuadri ligjor i pergjigjet kerkesave te BE-se, por nuk mund te ndryshoje realitetin per shkak te mungeses ne investime Zhvillimi i zonave te caktuara mund te cenoje integritetin e shtresave te ujrave nentokesore dhe ndotja me kimikate te rrezikshme mund te kaloje ne shtresat nentokesore. Mund te shkaktojne semundje kancerogjene deri ne largesi te medha prej zonave ne fjale. Pikat e vjetra e te nxehta perbejne rrezik jo vetem per shendetin e njeriut, por krijojne ambient per investime te reja para pastrimit te duhur. Planet sektoriale mund te parashikojne nderhyrje teknike, rinovime urbane, pra te krijojne kushte per nje rritje ekonomike te qendrueshme. Planet nuk mund te garantojne zhvillime ne keto pika/sheshe. Kriteret e forta mjedisore-shendetsore percaktojne zonat e perjashtuara nga zhvillimi urban. Djegie te mbetjeve ne fushe, perhapja e ndotesve nepermjet ajrit konsiderohet si nje rrezik serioz per shendetin, gje qe krijon rrezeqe potenciale per shendetin e banoreve lokale. Rrjedhjet e mbetjeve nga fusha ndotin ujerat siperfaqesore te lumenjve qe kalojne prane. Pamje e shemtuar vizive e territorit qe ndikon ne imazhin e tij te pergjithshem dhe terheqes per aktivitetet, vizitoret dhe banoret. Mbetjet e ketyre zonave depozitohen ne lumenj ose ne ane te rrugeve te cilat pastrohen nga ujrat dhe ne kete menyre zhvendosen ne nje pjese tjeter toke dhe ne fund ne rrjedhjet ujore. Planu synon eliminimin e venddepozitimeve te mbetjeve pergjate lumenjve si dhe mbulimin e venddepozitimeve te hapura dhe perdorimin e tyre si hapësira te gjelbra Nuk ka zbatim te direktives se BE per landfillet. Ka efekt te drejtperdrejte ne zhvillimin e turizmit dhe zhvillimin e pergjithshem ekonomik te vendit. Ka dhe nje efekt te drejtperdrejte ne aktivitetet turistike dhe ekonomike te vendit. Planu parashikon rritjen e numrit te landfillleve dhe promovim te incinerimit. Ne qytetet bregdetare eshte e domosdoshme te ndertohen edhe pika per perpunimin e mbetjeve pasi ndotja eshte nje nga shkaqet kryesore qe ul cilesine e mjedisit ne qytetet kryesore. Nevoja dhe investime te shtuara per landfillte, nga menaxhimi jo i diferencuar i mbetjeve. Nuk kursehen hapësira dhe ka impakte negative ne mjedis mungesa e infrastruktures per grumbullimin e diferencuar te mbetjeve (kontenierte), nxitja e riperdorimit, riciklimit dhe rikuperimit. Nga Zonat rurale qe nuk mbulohen me sherbim nje sasi e konisderueshme mbetjesh qarkullojne ne rrjetin hidrik duke krijuar nje potencial ndotes, duke ndikuar keshtu vecanerisht ne degradimin e zonave te mbrojtura bregdetare dhe ulur keshtu aftesine e tyre ripërteritese. Ndikim tjeter negativ eshte edhe degradim i peisazhit dhe mjedisit. Shumica e ish komunave

(sot njesi administrative), rreth 70% e tyre, nuk e ofrojnë fare shërbimin e mbledhjes së mbeturinave. Ndertesat e shumta informale nuk kanë mbledhje të rregullt të mbetjeve të ngurta. Plani parashikon ngritjen e infrastruktures së duhur për trajtimin e mbetjeve të ngurta dhe bashkë duhet ta konsiderojnë këtë një prioritet me nisjen e planeve të përgjithshme vendore. Strategjia në Infrastruktura dhe përpunim të Mbetjeve duhet të ndermerren nga ministritë e linjës dhe NjQV- të. Rrezik potencial për shëndetin nga hedhja e mbetjeve të rrezikshme (MRR) dhe atyre klinike në zona të pacaktuara. Shkarkimi i MRR në ujë, ajër ose tokë shkakton rreziqe për shëndetin e njerezve dhe mjedisin, sjell ndotjen e tokës dhe ujerave nëntokësore pastrimi i të cilave kërkon kosto të mëdha. Hedhja e MRR në kanale demton sistemin e kanalizimeve dhe ve në rrezik funksionimin e impianteve të trajtimit të bimeve. MRR në skrap metali ose materiale të tjera të ricikluara shkakton rreziqe mjedisore dhe të shëndetit në industrinë e riciklimit.

Plani parashikon ngritjen e landfillëve industriale rajonale. Aktivitetet e riciklimit kufizohen të sektori informal dhe sektori privat zhvillon mbledhjen e pjesëve të riciklueshme të mbetjeve jo nepermjet sistemit. Plani parashikon riciklimin përkrah rritjen e kapacitetit të landfillëve. Gjithashtu rekomandohen masa dhe programe për riciklimin e mbetjeve të cilat do të kishin një impakt në zgjatjen e përdorimit të landfillëve duke siguruar edhe përfitim ekonomik. Strategjia e menaxhimit të mbetjeve duhet të përfshijë dhe mundësitë e incentivimit të riciklimit nga konsumatorët si dhe krijimin e zonave të dekompozimit të mbetjeve organike në cdo zonë rurale për krijuar lende të përdorueshme për industrinë bujqësore për një ekonomi ciklike. Problemi i tjerë që shfaqet në këtë sektor janë: mosrealizimi i objektivave të synuara në dokumentat strategjike dhe afatet përkatëse, dhe gjetja e zgjidhjeve të përkohshme Qendrore, rajonale, vendore që ndikojnë negativisht mjedisin. Në këtë kuader, Plani duhet të përcaktojë qartë standartin e detyrueshëm sektorial të shërbimit që imponon me të rregullime financiare në funksion të mbrojtjes së burimeve dhe zhvillimit të turizmit. Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Seksionin 10 duhet të merren parasysh për të realizuar këtë objektiv.

7.1.7 Ndotja prej zhurmes

Objektivi Mjedisor 9: Reduktimi i ndotjes së zhurmes/akustike dhe përafrimi me nivelet e rekomanduara nga BE dhe OBSH.

Në zona individuale pritet një nivel më i lartë ndotjeje mjedisore gjatë fazës së ndërtimit dhe më tej gjatë fazës së operimit. Për këtë, masat zbutëse do të duhet të realizohen gjatë fazës së ndërtimit, vecanërisht mbikqyrja e shkarkimeve të përshkruara prej makinerive të ndërtimit, vendosja e një kohe të limituar për ndërtimin dhe nëse nevojitet zbatimi i masave për të parandaluar zhurmen të përhapet në mjedis. Impaktet gjatë fazës operacionale do të jenë afatgjate. Si rregull, projektet me shtrirje të gjera ose si korridore (rruge, linja tubacionesh, shtylla elektrike, etj.) nënkuptohet të kanë impakt më të madh mbi mjedis dhe në mënyrë direkte përgjatë korridoreve, por në të njëjtën kohë mund të zbuten me rirregullimin e aktiviteteve ato bëjnë të mundur të pakesojnë impaktet lokale sidomos aty ku densiteti i popullsisë është i lartë. Në

perputhje me legjislacionin mbi mbrojtjen nga zhurmat, kushtet e meposhteme mund te aplikohen gjate fazes se operimit te strukturave te reja ne infrastrukture:

- Nje burim i ri zhurme nuk duhet te prodhoje ndotje pertej kufirit te lejuar te zhurmes ne mjedis;
- Nje burim i ri zhurme nuk duhet te rris ndotjen nga zhurma, ne nje zone ku zhurma ishte tashme pertej kufirit te lejuar, perpara se te te vendosej ky aktiviteti i burimit te ri;
- Masat e mbrojtjes nga zhurma duhet te garantojne parandalimin dhe pakesimin e zhurmes qe vjen nga perdorimi ose operimi i nje burimi ne mjedis.

Nga aspekti i mbrojtjes prej zhurmave, keto masa mbrojtese te rreferuara ne legjislacion duhet te perdoren per te pakesuar ndotjen nga zhurmat ne te gjitha aktivitetet e pritshme per te ulur dhe mbajtur me poshte se niveli ligjor i percaktuar. Zbatimi i masave te metejshme shtese per mbrojtjen nga zhurmat do te jete I nevojshem ne zonat e qendrave te medha urbane dhe korridoret e lidhjeve te infrastruktures. Politikat sektoriale per masat e veprimit do te bejne te mundur gjithashtu indirekt lehtesimin e situates ekzistuese qe do te rezultojne ne pakesimin e ndotjes nga zhurmat ne zonat kryesore hub te transportit, ne rrjetin e autostradave dhe ne qendrat kryesore urbane (Tirana, Durres, Vlora, Korca). Rritje e ndotjes nga zhurmat pritet ne afersi te aeroporteve (Rinas, Kukes dhe aeroporti i jugut), vecanerisht nese rritet trafiku ajror. Veprimet me te rendesishme ne Plan, nga aspekti i mbrojtjes se mjedisit nga zhurmat jane ato aktivitetet qe garantojne pakesimin e shkarkimit te zhurmes, sic jane modernizimi i mjeteve dhe i vete infrastruktures dhe teknologjise si dhe masat per pakesimin e impaktit te zhurmes ne mjedis. Veprime qe influencojne indirekt ne riorientimin e rrjedhes se trafikut ne korridoret e transportit te distancave te gjata dhe ne mjedisin urban (transporti public) jane gjithashtu te rendesishme. Ne pozicionimin e veprimeve mbi infrastrukturen sipas sektoreve te zhvillimit ne hapesire, zgjidhjet e pergjithshme dhe teknike do te duhet te sigurohen te tilla qe garantojne se ndotja nga zhurmat nuk e tejkalon kufirin e lejuar. Gjithe masat zbutese qe kerkohen burojne nga legjislacioni dhe synimet jane te vendosura ne SKZHI-II. Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese qe paraqiten ne Seksionin 10 duhet te merren parasysh per te realizuar kete objektiv.

7.1.8 Popullatat dhe asetet materiale

Objektivi Mjedisor 10: Permireshimi i kohezionit social, sigurise se jeteses dhe levizshmerise se qendrueshme.

Ne vijim te impakteve mbi shendetin human, arritjet e ketyre objektiveve influencojne gjithashtu konsiderueshem situaten ekonomike te njerezve dhe asetet materiale qe ata kane ne dispozicion. Gjithashtu, ato kane sinergji te rendesishme pasi synojne te kufizojne rritjen e mbipopullimit, kerkojne perdorim ne rritje te zgjidhjeve mbi ofrimin e sherbimeve dhe infrastruktures, hapesires dhe energjise, si edhe te efektet e demshme mbi asetet materiale per shkak te ekspozimit te tyre ne mjedise te ndotura. Impaktet do te jene pozitive, permanente dhe rajonale. Sipas SKZHI-II, objektivat kryesore mbi popullsinë dhe asetet materiale jane (i) Mundesi me te medha dhe cilesi me te mire te arsimimit; (ii) Nje sistem kujdesi shendetesor me i forte dhe me i

aksesueshem; (iii) Zgjerimi i mundësive për punësim; (iv) Forcimi i sistemit të sigurimeve shoqërore dhe mbrojtjes sociale; (v) Krijimi i një shoqërie gjithëpërfshirëse; (vi) Garantimi i barazisë gjinore; (vii) Fokus më i madh tek artet dhe kultura; (viii) Forcimi i rolit të sporteve. Për sa i takon problemet kryesore që lidhen me çështjet e mirëqenies, sigurisë dhe shëndetit, në mënyrë të përbledhur ato kanë të bëjnë me aksesimin e trafikut dhe transportit në zonat urbane dhe rurale, lidhur ngushtë me levizshmërinë drejt tregjeve dhe ruajtjen e lidhjeve në komunitet. Nderkohe komunitetet lokale e kanë sfidën më të madhe me ruajtjen e situatës social-ekonomike (përfshirë bujqësinë, hortikulturën, akuakulturën, pyjet, shërbimet utilitare, edukimin etj.). Zhvillimet e parashikuara në Strategjinë detyrimisht që do të shkaktojnë me shumë trafik, me shumë emetime, me shumë zhurmë dhe me shumë trysni mbi burimet natyrore. Për të patur një zhvillim të qëndrueshëm Strategjia parashikon, ndër të tjera edhe zhvillimin e sistemeve të trajtimit të mbetjeve dhe të ujërave të zeza. Në këtë këndvështrim problemi që shkaktohet nga menaxhimi i dobët i këtyre sistemeve ka gjasa të zvogëlohen.

Ndër rreziqet dhe shkaqet e tyre mund të përmendim:

- Rritjen e nivelit të zhurmave dhe uljen e cilësisë së ajrit, që shkaktohen nga shtimi i trafikut, rritja e aktiviteteve urbane dhe shtimi i zhurmave nga aktivitetet e shërbimeve në komunitet;
- Uljen e cilësisë së ajrit që shkaktohet nga trafiku i renduar;
- Cilësia e ujit të pijshëm e shkaktohet nga pakesimi i burimeve ujore për shkak të keqmenaxhimit të tyre si dhe për shkak të rritjes së ndotjes dhe eutrofikimit
- Rritja e sasisë së mbetjeve në vendet e paautorizuara që vjen si pasojë e keqmenaxhimit të mbetjeve të ngurta dhe mungesës së ndërgjegjesimit.
- Zhvillimet e reja në qendrat urbane dhe industriale do të sjellin rritjen e numrit të banorëve dhe të përdoruesve të rrugëve, duke sjellë kështu një rrezik real për sigurinë e njerezve.

Fokusimi në zhvillimet infrastrukturore që i përgjigjen realizimit të qëllimeve dhe objektivave përkatëse, kryesisht për t'i shërbyer rritjes së pritshmërisë të numrit të vizitorëve në zonat përkatëse, mbart me vetë rrezikun që komunitetet dhe vendbanimet ekzistuese mund të neglizhohen nga pikepamja e shërbimeve komunitare. Nderkohe që zhvillimi i përgjithshëm social-ekonomik pritet që të kontribuojë në rritjen e mirëqenies së njerezve, ekziston rreziku që rritja ekonomike të ketë një shpërndarje të cekuilibruar.

Ndër rreziqet dhe shkaqet e tyre mund të përmendim:

- ✓ Mungesa e transportit dhe levizshmërisë e shkaktohet nga humbja e lidhjeve me token bujqësore, plazhet dhe shërbimet sociale, si dhe nga një transport publik i pamjaftueshëm
- ✓ Prishja e cilësisë së jetesës që vjen si pasojë e zhvillimeve të reja të cilat demtojnë mënyrën tradicionale të jetesës dhe sjellin rritje të kostove baze të jetesës.

Ndërgjegjësimi i njerezve mbi problemet mjedisore nuk rezulton automatikisht me ndryshimin e sjelljeve të tyre. Duke dhënë informacione, rritur ndërgjegjësimin, dialogimin me të gjitha palët e interesuar dhe me përfshirjen e publikut në proceset vendimarrëse për politikat e propozuara do të kontribuojë se tepërmi në ndryshimin e modeleve të sjelljes për sa i takon zgjidhjeve të

qendrueshme, gjë që është theksuar se tepermi edhe në udhëzimet strategjike të Planit Kombëtar Mjedisor të Veprimit. Plan i ofron zgjidhje që kanë të bëjnë me mobilitete të qendrueshme alternative si është rasti i trafikut të bicikletave që klasifikohet midis menyrave me të pershtatshme të transportit në terma mjedisor dhe të shëndetit. Në nivel kombëtar ky përafrim me anë të sistemit të rrugëve për bicikletat mund të lehtësojë transferimet në distancat e zakonshme të levizjeve nëpër qytete dhe zonat fushore dhe bregdetare në distance të shkurtra dhe për rekreacion në distance të gjata. Krijimi i rrugëve të bicikletave dhe rrugicave të marshimeve me anë të aksesimit të pershtatshëm në qendrat e rekreacionit do të kishte një impakt pozitiv në shëndetin human (impakt lokal). Sa i takon përhapjes gjeografike të zonave të banuara në Shqipëri, veprimet e paraqitura në Strategji do të sjellin zonat e largëta më afër (në kohë dhe hapësirë) me qendrat kryesore dhe vecanerisht me tregjet dhe shërbimet. Ky është impakt pozitiv, rajonal dhe permanent. Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Seksionin 10 duhet të merren parasysh për të realizuar këto objektiv.

7.1.9 Trashegimia kulturore

Objektivi Mjedisor 11: Ruajtja e shtrirjes, përmbajtjes dhe vecorive të zonave dhe strukturave të trashegimise kulturore.

Zhvillimet e infrastruktures mund të krijojnë impakte direkte në njësi dhe zona të trashegimise kulturore gjatë fazës së ndërtimit dhe më tej të operimit si rezultat i efekteve të mëposhtme:

- ✓ Degradimi i vecorive të peisazhit përreth njësive të trashegimise kulturore (impakt indirekt, i pakthyeshem);
- ✓ Dëmtimi i strukturave të trashegimise kulturore (impakt direkt, i pakthyeshem);
- ✓ Shkatërrim i mbetjeve arkeologjike gjatë fazës së ndërtimit (impakt direkt, lokal, i pakthyeshem);
- ✓ Vibrime që mund të shkaktojnë dëmtime të strukturave të trashegimise kulturore (impakt indirekt, i pakthyeshem);
- ✓ Clairime gazrash ndotes që bëjnë pjesë në kontribuimin e shirave acid dhe që shkaktojnë dëmtime të strukturave të trashegimise (impakt indirekt, kumulativ, në distance).

Duke qenë se Shqipëria ka një diversitet të madh të trashegimise kulturore, në terma kompozimi dhe përhapjeje në të gjithë vendin, gjë që ka të ngjare që ndërtimet e reja të infrastruktures do të përziejnë në këto zona, vecanerisht me peisazhin kulturor, peisazhin historik, trashegimine arkitekturore dhe zonat e tyre të influencës si edhe pikat arkeologjike. Pozicionimi i infrastruktures sipas sektoreve do të ndryshojë në mënyrë permanente përdorimin e hapësirës në këto zona. Për këtë, duhet të zbatohen masa të pershtatshme për të ruajtur vecoritë e zonës së trashegimise kulturore. Nga aspekti i ruajtjes së mbetjeve arkeologjike, aktivitetet në mjedis konsiderohen akte destruktive (psh germimet). Kërkime paraprake arkeologjike në plan të gjërë do të duhet të kryhen, rezultatet e tyre do të duhet të merren në konsideratë kur të pozicionohen strukturat e infrastruktures dhe masat për të ruajtur mbetjet arkeologjike do të duhet të zbatohen. Në vijim të impakteve direkte permanente, zbatimi i veprimeve të Strategjisë mund të ndikojë

gjithashtu në trashëgimë kulturore në mënyrë indirekte, dmth duke përkeqësuar vecoritë e peisazhit në mjedisin përreth njesisë së trashëgimë kulturore, vibracionet mund të shkaktojnë dëmtime në strukturat e trashëgimë kulturore, dhe shkarkimet e gazeve që janë përberes të shirave acide mund të shkaktojnë dëme në strukturat e monumenteve. Për më tepër në efektet indirekte, impakti i gazeve mund të jetë kumulativ dhe të ndikojë në distanca të mëdha. Gjate fazës së operimit, këto veprime mund të kenë një impakt të drejtperdrejtë pozitiv mbi trashëgimë kulturore. Arritja me lehtë tek zonat me rëndësi historike dhe kulturore do të rezultojë në rritjen e numrit të vizitoreve. Nga ana tjetër, një impakt pozitiv i drejtperdrejtë mund të kthehet shpejt në impakt negativ. Me shumë vizitore mund të prodhohen me shumë mbetje dhe të rritin ndotjen akustike. Udhezimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Seksionin 10 duhet të merren parasysh për të realizuar këto objektiv.

7.1.10 Peisazhi

Objektivi Mjedisor 12: Garantimi i ruajtjes së peisazheve të vecanta dhe zonave peisazhistike me vecori dalluese në nivel kombëtar dhe krijimi i një imazhi peisazhi me cilësi të lartë.

Percaktimi i impaktit mbi cilësinë e peisazhit, buron kryesisht nga vecoritë vizive të hapësirës dhe nga elementet karakteristike të peisazhit që janë të pranishme në këto hapësira. Peisazhi cenohet me shumë nga infrastruktura që shtrihet në zona të hapura, ku impaktet janë me të dukshme për shkak të një niveli të lartë shtrirjeje (impakte të përheshme, të paktheshme. Ndikimi është vecanerisht i lartë në rastin e një ndërhyrjeje infrastrukturore në zona me peisazh të jashtëzakonshëm, apo me tipare të vecanta, si dhe në zona peisazhistike me elemente natyrore të mbrojtur, të cilët mbartin një kuptim të rëndësishëm simbolik. Impaktet mbi vecoritë peisazhistike të zonave mund të perkufizohen si direkte, kumulative, indirekte dhe të dobëta. Strukturat infrastrukturore në hapësira, bëjnë elemente të peisazhit dhe pjesë përberëse të tij. Kështu që, sistemi i këtyre strukturave duhet të bëhet në përputhje me tipologjinë ekzistuese të peisazhit. Marrja në konsideratë e vecorive natyrore dhe topografisë së zonës ku parashikohet të zhvillohet projekti, do të reduktojë fragmentimin e peisazhit. Udhezimet e përgjithshme dhe masat zbutëse që paraqiten në Seksionin 10 duhet të merren parasysh për të realizuar këto objektiv.

7.2 KONKLUZION MBI VLERESIMIN

Si konkluzione të përgjithshme mund të themi se Strategjia, me anë të pozicionimit të përshtatshëm të aktiviteteve hapësinore dhe duke ndermarre gjithë masat zbutëse, të gjithë grupet e veprimeve janë të pranueshme nga këndvështrimi mjedisor. Në përputhje me gjetjet, janë propozuar masa zbutëse të përgjithshme dhe specifike. Gjate zbatimit të veprimeve, priten të ndodhin impakte pozitive dhe negative. Impaktet pozitive priten për mbetjet dhe ndryshimet klimatike si edhe për popullatat dhe asetet materiale, pasi objektivi i kësaj Strategjie është

përpunimi i mbetjeve të dal nga aktiviteti minerar. Vlerësimi i rezultateve tregon se nuk do të ketë impakte mbi faktoret klimatike duke konsideruar që mjetet e transportit do të vijojnë të rinovohen në të ardhmen edhe me tej, gjë që do të sjellë si pasoje permiresim të cilësive së ajrit dhe cilësive së shëndetit human, midis të tjerave për më tej në pjesën pozitive të impakteve mbi popullatën dhe asetet materiale do të vijë si rezultat i zbatimit të infrastruktures në përgjithësi që do të bëjë të mundur pakësimin e kohës së udhëtimit, sigurinë në lëvizje, përafrimin me tregjet dhe qendrat kryesore urbane dhe shërbimet publike në përgjithësi. Përgjithësisht, shumica e impakteve negative janë të lidhura me fazën e planifikimit dhe me fazën e pasurimit përpunimit të mineraleve të cilat do të krijojnë dëm të perkohshëm në mjedis pasi Shqipëria ka vecori të theksuara diverse dhe të shumta nga ana natyrore, kulturore dhe peisazhi që mund të ndikohen konsiderueshëm prej zhvillimeve të industrisë, sidomos atyre me shtrirje të gjera. Impaktet negative shfaqen në fazën e planifikimit prej aspekteve të përdorimit të tokës, efekteve në ujë, natyrë (si biodiversiteti edhe zonat me status të mbrojtur), trashëgimie kulturore dhe peisazhin. Këto impakte do të kërkojnë krijimin e një programi bashkëkohor mbi masat zbutëse dhe një zbatim të përshtatshëm të këtyre masave. Impakte negative mbi shëndetin human mund të ndodhin për shkak të rritjes së ndotjes nga zhurmat dhe impaktet në cilësinë e ajrit, vecanërisht në zonat me densitet të lartë aktiviteti minerar ku do të përqendrohen edhe një seri veprimesh në territor të ngushtë dhe kjo do të ndikojë kryesisht në fazën e zbatimit të projekteve specifike.

Sipas fazave të zbatimit të projekteve të propozuara, ndikimet mjedisore do të konsiderohen si pjesë e procesit të aplikimit për leje mjedisore (që mund të kërkojë Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (VNM) dhe Vlerësimin Teknik në varesi të shkallës, vendit dhe natyrës së zhvillimit të propozuar). Nevojitet integrim i mëtejshëm i zbatimit të strategjisë së planet sektoriale, me qëllim zbatimin e masave dhe proceduave të parashikuara nga VNM-të specifike në vijim.

8 KAPITULLI 9. UDHËZIME DHE MASAT ZBUTËSE

Ky paragraf percakton udhezimet dhe masat mbrojtese per te siguruar arritjen e objektivave te rendesishem mjedisore ne fushat e vecanta. Duke zbatuar udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese, ndikimet negative te pershkruara ne Kapitullin 7 do te parandalohen dhe do te sigurohet arritja e objektivave mjedisore. Per me teper, ky seksion ofron disa masa specifike zbutese te zbatueshme per projektet specifike te pershkruara ne Strategji. Eshte e rendesishme te theksohet se lista e dhene me poshte e masave specifike per zbutjen nuk eshte shteruese. Masa me te detajuara ne aspektin e permbajtjes dhe analizes do te duhet te pergatiten si pjese e VNM-ve individuale per cdo projekt specifik te Strategjise.

8.1 TOKA

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivat Mjedisore 1 dhe 2 Duke zene nje territor te caktuar, ndertimi i infrastruktures se parashikuar do te shkaktoje ndikime te gjera te perhershme, te cilat do te pasqyrohen si nje ndryshim ne strukturen e perdorimin e tokes. Prandaj, kur planifikohet integrimi i infrastruktures se parashikuar ne mjedis, duhet te garantohet menaxhimi i qendrueshem i tokes dhe mbrojtja e saj. Aktivitetet ne token bujqesore dhe pyjore duhet te reduktohet ne nivelin me te ulet te mundshem, dhe duhet t'i jepet prioritet i larte planifikimit te aktiviteteteve ne toke me potencial me te varfer te prodhimit, dhe toke jashte zonave te dendura pyjore apo zonave pyjore me funksione te rendesishme te prodhimit te lendes se pare te drurit. Me integrimin e infrastruktures se parashikuar ne mjedis, permiresimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kane perparesi mbi ndertimet e reja. Infrastruktura e parashikuar duhet te planifikohet ne ate menyre qe mos te rrite probabilitetin e rreshqitjeve te tokes ne zonen perreth aktiviteteteve. Per te siguruar perdorimin e qendrueshem te burimeve natyrore, do te duhet qe projektet specifike te plotesohen me udhezime per te promovuar riciklimin dhe riperdorimin e mbetjeve te ndertimit ne ndertimin dhe rikonstruksionin e infrastruktures se re, dhe me e rendesishmja, perdorimin e materialeve te certifikuara te ndertimit, prodhuar nga riciklimi i post-produkteve ose mbetjeve nga sektoret e tjere. Kur perdoren materiale ndertimi per infrastrukturen e re, te cilat nuk jane me origjine primare natyrore, duhet te merret parasysh fakti se:

- ✓ kerkohen sasi me te medha te materialeve te ndertimit, kryesisht si mbushje;
- ✓ mobilizohen ne menyre te perhershme disa substanca te rrezikshme nga materialet e mbetjeve; dhe
- ✓ materialet e reja te ndertimit mund te kene cilesi me te mira funksionale se materialet me origjine natyrale.

Masa Zbutese Specifike

- ***Punimet ne dhera te ndotura***
 - ✓ Gjate punimeve mund te zbulohen dhera te ndotura. Keto dhera duhen larguar. Pastaj duhet vendosur toke artificiale me gjeomembrane, argjile dhe shtrese plehu, mbi te cilen

duhet te mbillet bar dhe peme. Kjo toke artificiale duhet te mbuloje edhe siperfaqet e ndotura qe nuk do te levizen.

- ✓ Te gjithë materialet ndotes (dherat dhe mbetjet) qe do te largohen, duhet te depozitohen dhe groposen ne vende te caktuara ku duhet te jene te izoluara nga ujerat nentokesore.

Ndotja e tokes

- ✓ Toka qe shtrihet nen rruge mund te jete ne rrezik gjate ndertimit, pasi mund te ndotet nga derdhjet e hidrokarbureve dhe ato kimike. Pastaj toka mund te sherbeje si nje burim ndotjeje kur pershkohet nga ujerat nentokesore.

Metoda e thyerjes e shkembrit

- ✓ Ne zonat ku kerkohen prerje te medha, do te ndeshen shkembinte, te cilet mund te kerkojne zhvendosje dhe perpunim. Metoda e zhvendosjes mund te varioje nga germimi me nje ekskavator, deri tek shperthimi per materiale te forta, i cili do te sjelle zhurme te konsiderueshme dhe dridhje qe lidhen me te ku duhen zbatuar rregullat nga punet me lende plasese.

Erozioni

- ✓ Percaktimin e vijes bregdetare qe nenkupton percaktimin nga ana ligjore te asaj qe quhet vija zero e detit mbi bazen e se ciles do te realizoheshin me mire vleresimet e erozionit detar, dinamikës se levizjes se bregdetit dhe te sedimenteve
- ✓ Duhet ndermarre mbrojtja e argjinatures nga erozioni, me qellim qe te sigurohet stabilizimi i argjinatures, perfshire edhe perzgjedhjen e material me pak te erodueshem, perdorimin e gabioneve dhe gureve te thyer, si dhe nje ngjeshje te mire, vecanerisht perreth urave dhe tombinove.
- ✓ Mbjellja duhet perfunduar sa me shpejt te jete e mundur, menjehere pas mbushjes, per te lehtesuar rigjenerimin e nje mbulesë stabilizuese te tokes. Aty ku eshte e nevojshme do te kerkohet hapje e kanaleve per te siguruar mbjelljen e suksesshme te bimeve.
- ✓ Aty ku eshte e nevojshme, zonat e shkarkimit prej strukturave kulluese do te pajisen me gure te thyer, per te reduktuar erozionin, vecanerisht ne rastet kur jane instaluar strukturat e kullimit dhe/ose nivelet e formacioneve te rruges jane ngritur dhe krijojne shpate te zhveshura, te cilat kerkojne stabilizim, perpara fillimit te sezonit te shirave.

8.2 AJRI

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 3

Ne planifikimin e politikave dhe aktiviteteve te Strategjise Minerare ne zonat e ndotjes se tepruar te ajrit, duhet te merren parasysh objektivat e SKZHI II dhe standartet e lejuara te emetimeve, te percaktuara nga BE, OBSH dhe legjislacioni perkates shqiptar. Duhet te pergatitet nje program i detajuar i masave per zvogelimin e ndotjes me grimca PM10 dhe PM2.5 per zonat problematike. Programi do te duhet te verehet gjate planifikimit te politikave dhe projekteve specifike te

Strategji e për zonat problematike, në një shkallë më të gjërë. Prioritet në procedurën e përzgjedhjes duhet t'i jepet varianteve të cilat ofrojnë përmirësimin më të madh të cilësive së ajrit të ambientit. Gjate përgatitjes së politikave dhe projekteve të reja në këtë Strategji, duhet të respektohen udhëzimet dhe masat në vijim, në mënyrë që të arrihen objektivat e reduktimit të ndotjes së ajrit të ambientit në zonat e ndikimit të aktiviteteve përkatëse:

➤ Cilesia e ajrit-komuniteti

- Monitorim i rasteve të sëmundjeve dhe shkaktoreshave
- Përcaktimi i zonave urbane të reja me cilësi të lartë ajri për popullsinë
- Dizajnim i kushtet dhe kriteret e përshatjes ndaj ndryshimeve klimatike, mirëmbajtje dhe zëvendësim i materialeve rezistente ndaj ndryshimit të temperaturave dhe lagështisë
- Përdorim i mjeteve të transportit publik me emetime të gazeve në nivele të ulëta ose me filtra ajri të reduktimit maksimal
- Përcaktimi i zonave industriale me teknologji të lartë dhe me emetime të gazeve në sasi të ulëta

➤ Cilesia e ajrit - ekosistemet

- Identifikimi dhe monitorimi i burimeve të gazeve që shkaktojnë shiun acid
- Komunikim ndërkufitar institucional për të shmangur incidentet mjedisore të qarkullimit të ajrit si dhe përcaktimi i masave konkrete të veprimit në raste të incidenteve ndërkufitare
- Përcaktimi i kriterëve të tjetërimit të sipërfaqeve të tokës dhe qëllimit të përdorimit të saj që në fazat e projektimit
- Shtimi i sipërfaqeve me pyje dhe bimësi
- Strukturimi i kerkesave për lende drusore
- Përcaktimi i masave të emergjencave në rastet e aksidenteve industriale për zvogëlimin e ndikimeve në mjedis dhe në cilësinë e tij

➤ Masa Zbutëse Specifike

- Monitorimi i cilësive së ajrit në të gjithë territorin e vendit duke vendosur stacione automatike të monitorimit si në zonat urbane dhe ato rurale (të gjitha bashkitë të këtyre tre stacioneve monitorimi sipas specifikës së zonave industriale dhe të banimit) Koordinimi midis institucioneve Qendrore dhe vendore për vlerësimin e kushteve mjedisore që lidhen me cilësinë e ajrit dhe me masat ndaj ndryshimeve klimatike

Gjate fazes së ndertimit, masat më të zakonshme specifike të rekomanduara në punimet infrastrukturorë rruges konsistojnë në:

- Implementimi i sistemit të shtypjes së pluhurit: ujitja e aneve të rrugëve, përdorimi i ndarjeve të rrugëve për të kufizuar nxjerrjen e pluhurit (për shembull përdorimi i larjes së rrotave, gjë që behet përdite); dhe Kufizimi i shpejtesise së impianteve të levizshme në rrugë.

Ulja e ndikimit nga ndertimi përfshin gjithashtu:

- vendodhjen potenciale të zonave që kerkohen instalimin e kantierit, magazinim si dhe zonat e stabilizimit të tokës; dhe rruget e transportit që përdoren për shpërndarjen e materialeve.

Përsa i përket fazes së shfrytëzimit të infrastruktures propozohen masat specifike të mëposhtme:

- kontrolli i kufijve të shpejtesise së automjeteve gjatë sezonit më nivelin më të lartë të ndotjes së ajrit më pezulli në qendrat kryesore urbane; dhe
- mirëmbajtje e rregullt e sipërfaqeve rrugore për të pakesuar sa më shumë që të jete e mundur ringritjen e pezullive.

8.3 FAKTORET KLIMATIKE

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutese për të arritur Objektivin Mjedisor 4

8.3.1 Masat zbutese ndaj ndryshimeve klimaterike

Zbatimi i masave për të arritur objektivat e Planit duhet të marrë parasysh të ashtuquajturat objektiva indikative për të reduktuar emetimet e gazit, të cilat janë të përcaktuara deri në vitin 2020 në SKZHI II për reduktimin e emetimeve të gazit serre. Në këtë kuder duhet mbajtur në vëmendje si më poshtë:

- përcaktimi i protokolleve dhe monitorimi i rasteve të trajtimit të semundjeve që vijnë si pasoje e ngjarjeve të motit;
- përcaktimi i masave të emergjencave civile për të shmangur/zbutur ndikimet nga kushtet ekstreme të motit
- Përcaktimi i kriterëve dhe politikave për futjen e teknologjive bashkëkohore në bujqësi si dhe praktikave më të mira të bujqësisë organike
- zbatimi i një politike parkimi kufizuese në zonat urbane; dhe
- integrimi i ceshtjeve të ndryshimeve klimatike në kuadrin politik dhe ligjor duke specifikuar institucionet dhe përgjegjësitë për identifikimin, zbatimin dhe monitorimin e masave zbutese/pershtatese ndaj ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

8.3.2 Pershtatja ndaj ndryshimeve klimatike

Projektet specifike të Planit duhet të hartohen në një mënyrë të tillë që të sigurojnë një përdorim efektiv të burimeve, që do të thotë se ndjeshmeria e infrastrukturës së parashikuar ndaj ndryshimeve klimatike, fatkeqesive natyrore dhe fatkeqesive antropogjenike duhet të verifikohet. Kjo do të thotë se kur planifikohet infrastruktura, duhet të merren në konsideratë masa nga vlerësimet e rreziqeve, të cilat do të rrisnin elasticitetin e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike në mënyrën e duhur, vecanërisht në lidhje me reshjet, përmbajtjet, temperaturat e larta dhe valet e tërmetit, theksuar, rritjet e nivelit të detit dhe stuhite. Në këtë kuadër, është e nevojshme të:

- përgatitet një analizë e ndjeshmerisë së infrastrukturës së parashikuar ndaj ndryshimeve klimatike, dhe
- zbatohen masat dhe orientimet e bazuara në rezultatet e analizave të cilat përmirësojnë në mënyrën e duhur elasticitetin e infrastrukturës ndaj ndryshimeve klimatike.

Për të arritur objektivin mjedisor në lidhje me pershtatjen ndaj ndryshimeve klimatike, duhet të sigurohen si më poshtë:

- në terma afatgjatë, infrastruktura duhet të jetë më pak e ndjeshme ndaj pasojave të reshjeve ekstreme (shirave, debores, apo edhe ngricave);
- gjatë planifikimit të çdo ndërtimi të ri apo zgjerimi të strukturave ekzistuese, duhet të kryhet një analizë ndjeshmerie e infrastrukturës së parashikuar në kushtet ekstreme të motit, dhe në bazë të rezultateve të saj, duhet të përgatitet një plan masash për të reduktuar në mënyrë të përhershme pasojat e këtyre fenomeneve;
- zbatimi i masave për të reduktuar ndjeshmerinë e infrastrukturës ndaj kushteve ekstreme të motit duhet të bëhet një detyrë qendrore e menaxhimit të çdo lloji infrastrukturë. Qëllimi i zbatimit të këtyre masave duhet të bazohet sidomos në reduktimin e demit të shkaktuar për përdoruesit e infrastrukturës së ndjeshme ndaj motit, nëse ata nuk mund ta përdorin atë; dhe
- duhet të përcaktohen qartë udhëzimet për metodologjinë, procedurat dhe realizimin e mbledhjes së informacionit mbi kushtet ekstreme të motit, si dhe për planifikimin dhe zbatimin e masave për të reduktuar ndjeshmerinë e infrastrukturës së parashikuar ndaj kushtet ekstreme të motit,

Masa Zbutese Specifike

Shtimi i sipërfaqeve me pyje dhe bimesi

Strukturimi i kerkesave për lende drusore

Dizenjimi dhe percaktimi i kriterëve të ndertimit të infrastrukturave nentokesore me materiale dhe struktura rezistente ndaj kushteve të motit dhe në vecanti ndaj temperaturave të larta dhe lageshtise

- ✓ Ndalimi i nderhyrjeve ilegale në infrastrukturën nentokesore
- ✓ Monitorimi i vazhdueshëm i kushteve ekologjike të mjedisëve natyrore
- ✓ Monitorimi i dinamikës së vijës bregdetare dhe nivelit të detit
- ✓ Monitorimi i nivelit të detit dhe cilesisë së ujërave në zonat ligatinore dhe ujërat nentokesore
- ✓ Monitorimi i vijës bregdetare dhe sasisë së sedimenteve që vijnë nga lumenjtë
- ✓ Monitorimi i levizjes së tokës dhe tjetërsimit të saj
- ✓ Monitorimi i gjendjes së monumenteve dhe veprave të trashëgimisë kulturore
- ✓ Monitorimi i levizjes së popullsisë në zonat urbane dhe rurale
- ✓ Ndertimi i impianteve të trajtimit të mbetjeve të lengeta urbane dhe industriale për të zvogëluar sasinë e lendeve ndotëse në mjediset ujore, tokësore dhe ajrore, dhe
- ✓ Percaktimi i zonave buferike për rastet e ndikimeve nga rritja e nivelit të detit

8.4 UJI

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 5

Në mënyrë që të kufizohen efektet e presionit që do të ushtrojë infrastruktura e parashikuar në burimet ujore dhe kështu të parandalohen ndikimet negative në cilësinë e ujit (sidomos ujit të pijshëm), duhet të shmanget integrimi hapësinor i infrastrukturës së re në zonat e mbrojtura ujore. Në integrimin hapësinor të infrastrukturës së re, është e nevojshme që të shmanget integrimi i objekteve në zonat në rrezik nga permbytjet dhe erozioni si pasoje e tyre. Në rast të nderhyrjeve në këtë zonë, duhet të provohet se niveli ekzistues i rrezikut nga permbytjet në zonën përreth nuk do të rritet. Udhëzimi i lartpërmendur duhet të merret parasysh në mënyrë që të reduktojë presionin e infrastrukturës së re në zonat në rrezik nga permbytjet, dhe për të siguruar se niveli i rrezikut nga permbytjet në zonë të vecanta nuk do të rritet. Kur planifikohen nderhyrjet në zonat me rrezik jashtëzakonisht të lartë, shumë të lartë dhe të lartë të akuifereve, është e nevojshme që të studjohen dhe planifikohen zgjidhjet e duhura teknike për të parandaluar ndikimet negative gjatë ndertimit dhe shfrytëzimit, si dhe në rastin e ngjarjeve të jashtëzakonshme (p.sh. rrjedhjet e substancave të rrezikshme). Shqyrtimi i udhëzimit të lartpërmendur do të reduktojë probabilitetin e ndotjes nentokesore, duke siguruar ndikime të kufizuara të presionit të infrastrukturës së re në ujërat nentokesore. Sa më shumë që të jete e mundur, infrastruktura e re nuk duhet të nderhyjë në tokë bregdetare. Aktivitetet e tilla mund të ndikojnë në mënyrë të konsiderueshme në statusin ekologjik të rrjedhave ujore, të zvogëlojnë basenët mbrojtës ujore, dhe të prodhojnë ndikime kumulative mbi biodiversitetin e zonës dhe shërbimet e ekosistemeve të zonës. Në rastet e përjashtimit të kësaj mëse, kjo duhet të behet e mundur vetëm në bazë të argumentimit të ekspertëve, duke deklaruar se elementi i infrastrukturës nuk mund të integrohet në vende të tjera pa shpenzime jashtëzakonisht të larta.

Ne llogaritjen e ketyre shpenzimeve duhet te perfshihen edhe kostot qe vijne si pasoje e pakesimit te sherbimeve qe vijne nga ekosistemi. Shqyrtimi i udhezimit te lartpermendur do te beje llogaritjen e kostove me te sakte dhe te balancuar. Duhet te priten me pak aktivitetet e zonat bregdetare. Kjo do te parandalonte ndikime te rendesishme negative ne gjendjen ekologjike te rrjedhave ujore. Ne menyre qe te zvogelohen ndjeshem ndikimet negative ne cilesine e ujit te detit, duhet te merren masat e meposhtme:

- te blihen pajisjet e duhura per t'u marre me derdhjet e substancave te rrezikshme ne det;
- te ndertohet infrastruktura e duhur per te pritur dhe asgjesuar mbetjet nga anijet dhe strukturat portuale;
- te sigurohet qarkullimi i rrjedhave ujore dhe keshtu te parandalohet eutrofikimi permes planifikimit te duhur dhe funksionimit te porteve.

Masa Zbutese Specifike

- Ne rast se zbatimi i nje projekti specifik do te ndikojte ndjeshem ne ndonje akuifer, gjate hartimit te dokumentacionit te projektit duhet bere edhe nje vleresim i demit ndaj ujerave nentokesore. Vleresimi duhet te perfshije gjithashtu edhe nje menyre per ta kaluar kete zone (si psh ndertimin e nje ure) per te garantuar mbrojtjen e ujit nentokesor.
- Duhet bere percaktimi i zonave me specifike per qellime te perdorimit te ujerave per HEC-e, rezervuare, per bujqesine.
- Duhen planifikuar zgjidhjet e duhura teknike per te parandaluar ndikimet negative mbi ujerat e larjes, gjate fazeve te ndertimit dhe shfrytezimit te infrastruktures, si dhe ne rastet e ndodhive te jashtezakonshme (psh derdhjet e substancave te rrezikshme).

Ndikimet e ndotjes do te shmangen duke adoptuar praktika te mira te menaxhimit te punes ne terren, sic jane:

- Nuk do te autorizohet depozitimi i produkteve te demshme ne nje distance me pa se 50 m nga brigjet e lumenjve si dhe do te kufizohet prane rrjedhave te tjera ujore sic jane kanalet kulluese;
- Ambientet e magazinimit duhet te rrethohen dhe mbulohen per te parandaluar derdhje te ndryshme;
- Kanalet anesore do te ndertohen perpara ndertimit te rruges, per te parandaluar derdhjen e rrjedhjeve te rruges gjate ndertimit, ne lume, apo kanalet kulluese;
- Hedhja e betonit duhet te behet duke perdorur armaturen e duhur, per te shmangur ndotjen;
- Kur derdhjet nga kantieri duhet te shkarkohen ne nje lume, norma e derdhjeve duhet te kontrollohet, ne menyre qe ajo te mos shkaktojte permbytje lokale ne rrjedhen e ujit, apo erozioni;

- Ne rast se ka derdhje serioze të kimikateve apo lengjeve gjatë ndertimit, kontraktori duhet të hartojë një program të masave për ujërat sipërfaqesore dhe të nëntokesore. Marrja e mostrave të ujërave nëntokesore duhet të bëjë in situ matjen e pH, turbullirës dhe percjellshmërisë elektrike. të gjitha veprimet e kërkuara dhe, nëse nevojiten, analizat, duhet të bëhen në përputhje me legjislacionin shqiptar.

8.5 MJEDISI NATYROR

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivat Mjedisore 6 dhe 7

Për të ruajtur në mënyrë të përhershme mjedisin natyror dhe biodiversitetin, duhet të merren parasysh masat e mëposhtme:

- Shfrytëzimi i infrastruktures ekzistuese ka përparësi mbi ndërtimin e infrastruktures sere;
- Nëse aktivitetet në mjedisin e paprekur nuk mund të shmangen, duhet të shmangen aktivitetet në zonat e mbrojtura, zonat me rëndësi mjedisore dhe zonat me karakteristika të çmuara natyrore;
- Prioritet duhet t'i jepet varianteve me më pak ndikim në rrugët e migrimit të kafshëve të egra (variante të cilat kalojnë me shumë neper tunele dhe variante të cilat ndërpresin me pak rrugët e migrimit);
- Duhet të sigurohen pasazhe të përshtatshme për kafshët e egra, gjë që është në përputhje me praktikën me të mira evropiane. Për sa të planifikohet çdo ndërtim i ri, duhet të kryhet një studim apo të përmbledhen rezultatet e studimeve ekzistuese, të cilat do të lehtësojnë integrimin në mënyrë të përshtatshme të një strukture të caktuar në një vend (formen, madhësinë, dhe sistemin e objektit dhe rrethinave të tij). Planet duhet gjithashtu të parashikojnë pasazhe për kafshët e vogla (amfibet, gjitarët e vegjël, zvarranikeve) në baze të studimeve ekzistuese ose, nëse është e nevojshme, hulumtimeve shtesë.

Në integrimin hapësinor të infrastruktures së parashikuar, duhet të shmangët nderhyrja e projekteve në zonat me karakteristika të çmuara natyrore. Shqyrtimi i udhëzimit do të lehtësojë ruajtjen e llojeve dhe karakteristikave të vlefshme natyrore. Në integrimin hapësinor të infrastruktures së parashikuar, duhet të shmangët nderhyrja e projekteve në zonat e mbrojtura. Nëse aktivitetet në zonat të tilla nuk mund të shmangen, dhe nëse kjo është e lejuar në baze të aktit për mbrojtjen e një zone të caktuar, duhet të merren parasysh udhëzimet, bazat dhe kushtet për ruajtjen e zonave të mbrojtura të natyrës të cilat janë në regjim mbrojtjeje, të miratuar me aktet për mbrojtjen. Shqyrtimi i udhëzimit do të lehtësojë mbrojtjen e zonave të mbrojtura. Periudha për zbatimin e projekteve duhet të rregullohet sipas cikleve jetësore të kafshëve dhe bimëve, dmth:

- duke ju pershtatur kafsheve pa apo me aktivitete me nje shtrirje ne nje mase te vogel, qe perkon me periudhen kur kafshet kane nevojë per qetesi, ose nuk mund te levizin larg, sidomos gjate periudhes se riprodhimit, shumimit, rritjes, dhe dimerimit;
- duke ju pershtatur bimeve duke lehtësuar prodhimin e fares, mbjelljen natyrore dhe format e tjera te riprodhimit.

Respektimi i mases do te zvogeloje shqetësimet per ciklet e jetes se kafsheve dhe bimeve dhe do te rrise probabilitetin per te arritur apo ruajtur nje gjendje te favorshme te popullsisë. Mundësite e arritjes se objektivit per ruajtjen e biodiversitetit do te jene me te larta. Ne perputhje me objektivin SKZHI II "nje rritje e synuar te 17% e siperfaqes se Zonave te Mbrojtura te territorit nepermjet permiresimit dhe menaxhimit te integruar te zonave te mbrojtura" siperfaqja e zonave te mbrojtura pritet te rritet. Prandaj, nderhyrja e parashikuar ne zonat e propozuara per mbrojtje duhet te shmanget per te parandaluar konfliktet e mundshme dhe ndikimet negative ne arritjen e objektivave mjedisore te ruajtjes se natyres.

Sa me shume qe te jete e mundur, infrastruktura e re nuk duhet te nderhyje ne toke bregdetare. Aktivitetet e tilla mund te ndikojne ne menyre te konsiderueshme ne statusin ekologjik te rrjedhave ujore, per te zvogeluar basenet mbrojtese ujore, dhe per te prodhuar ndikime kumulative mbi biodiversitetin dhe shërbimet e ekosistemeve te zones. Ne rastet e perjashtimeve, kjo duhet te behet e mundur vetem ne baze te argumentimit te eksperteve, duke deklaruar se elementi i infrastruktures nuk mund te integrohet ne vende te tjera pa shpenzime jashtezakonisht te larta. Ne llogaritjen e ketyre shpenzimeve duhet te perfshihen edhe kostot qe vijne si pasoje e pakesimit te shërbimeve qe vijne nga ekosistem. Shqyrtimi i udhezimit te lartpermendur do te beje llogaritjen e kostove me te sakte dhe ne menyre te balancuar sic duhet. Ne zonat bregdetare pritet te zhvillohet me pak nderhyrje, per te parandaluar keshtu ndikime te rëndësishme negative ne biodiversitetin e ketyre zonave.

Masa Zbutese Specifike

Projektet specifike duhet te plotësohen me detyren per te mbrojtur ne menyre me adekuate llojet e vecanta te kafsheve prej rreziqeve qe vijne si pasoje e ndertimit te infrastruktures dhe industrise minerare te re. Duhet te zbatohet masa zbutese specifike: Sigurimi i korridoreve te migrimit dhe siguria e kafsheve. Permbajtja e kesaj mase duhet te jete si me poshte:

- Te ulet fragmentimi i habitateve te llojeve, duke krijuar pasazhe per kafshet e egra ne linjat ekzistuese te levizjes (vecanerisht per gjtaret dhe amfibet). Per kete qellim, fillimisht, duhet te kryhet nje studim apo te permblidhen te dhenat nga monitorimet ekzistuese rreth vdekshmerise se kafsheve te egra ne rruge. Pastaj, bazuar ne gjetjet e studimit, do te krijohen lehtësira per migrimin e kafsheve te egra. Ne kuader te kesaj mase, do te pergatitet nje liste prioritare e zonave 'te zeza' ku kafshet rrezikohen me shume dhe ne keto zona do te zbatohen masat zbutese perkatese (sisemim te

vendkalimeve, gardhe anesore etj.). Gjithashtu kjo gje ndikon pozitivisht ne permiresimin e sigurise se trafikut.

- Ne zonat ku planifikohet infrastruktura e re, duhet te sigurohet ruajtja e rrugeve ekzistuese te migrimit, duke ndertuar strukturat e duhura dhe duke kryer gjithë sistemimet e tjera per te parandaluar levizjen e kafsheve te egra (sidomos mishngrenesve, drereve, lakuriqve te nates dhe amfibeve). Per nevoja te planifikimit, do te pergatitet ne fazen e pare nje studim (ose nese eshte e mundur do te permblidhen rezultatet e studimeve tashme te kryera), i cili do te perfshije te dhena per speciet, migrimi i cilave do te preket nga aktiviteti, si dhe udhezime per projektuesin qe do te planifikoje objektin apo nderhyrjen (vendndodhja, forma, madhesia, gjelberimi i objektit dhe rrethinave, etj).

Keto masa do te lehtësojnë lidhjet mes habitateve (rivendosin apo ruajnë rruget e migrimit) te specieve dhe arrijne e objektivat mjedisore qe lidhen me mbrojtjen e natyres.

8.6 MBETJET

Udhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 8

Zhvillimet e parashikuara padyshim qe mbartin pasojen e gjenerimit te shtuar te sasise se mbetjeve, te cilat mund te cenojne integritetin e shtresave te ujrave nentokesore dhe ndotja me kimikate te rrezikshme mund te kaloje ne shtresat nentokesore. Nga ana tjetër mund te shkaktohen semundje kancerogjene deri ne largesi te medha prej zones se ndotur. Pikat e vjetra e te nxehta perbejne rrezik jo vetem per shendetin e njeriut, por krijojne ambient per investime te reja para pastrimit te duhur. Gjenerimi i mbetjeve ka efekt te drejtperdrejte ne zhvillimin e turizmit dhe zhvillimin e pergjithshem ekonomik te vendit si dhe ne integritetin e zonave te mbrojtura mjedisore. Masat zbutese qe duhen parashikuar dhe zbatuar lidhur me administrimin e mbetjeve jane si me poshte:

- Rehabilitimi /Inkapsulimi i pikave te nxehta mjedisore, rinovimi urban dhe riperdorimi i tokes , duke i kthyer ne zone te gjelbra me vlere rekreative per qytetin, te tjerat ne perputhje me normat e sigurise.
- Propozohet te studiohen te gjitha territoret e objekteve industriale qe kane perdorur ose gjeneruar kimikate te rrezikshme per shendetin dhe te prioritizohen mbi bazen e shkalles se rrezikut, duke zbatuar te gjitha direktivat e BE-se qe lidhen me kontaminimin e rrezikshem te tokes.
- Strategjia te percaktoje dhe te ndaje zonat e ligjshme dhe te paligjshme te hedhjes se mbetjeve dhe perpunimi I tyre.
- Inventarizmi dhe diagnostifikimi i vend-depozitimeve, si dhe percaktimi i prioriteteve, planifikimi dhe duhet bere dhe raportimi. Rekomandimin e rregullimeve institucionale dhe financiare per te arritur kete.

- Duhet ripare norma 1 landfill/rajon sipas strategjise kombetare, kur pritet rikompozim i rajoneve ne kuadrin e reformes se re territorial. Rekomandimin e rregullimeve institucionale dhe financiare per te arritur kete.
- Hartimi i projekteve te standardizuara dhe mbeshtetja teknike duhet t'u ofrohen zonave te mbetjeve dhe autoriteteve lokale per te garantuar cilesine e pershtashme te planeve dhe qe rezultatet e tyre te jene te krahasueshme. Ne kuadrin e reformes territoriale bashkite duhet te zgjerojne sherbimin ne keto zona.
- Jane te domosdoshem buxhete te mjaftueshme per menaxhimin e mbetjeve, qe perfshijne gjithashtu dhe sektorin privat
- Landfilli apo impianti i trajtimit mund te organizohen vetem ne nivel rajonal si dhe perpunimi I mbetjeve te krijuara rishtas nga aktiviteti minerar.
- Te shihet mundesia e ngritjes se nje landfilli industrial qendror per depozitimin e mbetjeve te ngurta industriale mbas trajtimit te tyre me metodat e percaktuara nga Konventa e Bazelit, duke shmangur depozitimin e tyre ne landfillet urbane
- Strategjia duhet te saktesoje orientimin drejt trajtimit te tyre sipas hiearkise qe eshte me praktikja dhe me e arritshmja ne nivelet e ulta, te nderlidhura me masa qe varen shume nga aktoret kryesore ne qeverisjen Qendrore, politikat e saj dhe pergjegjesite e prodhuesve. Zbatimi I Strategjise Kombetare te Menaxhimit te Mbetjeve duke vendosur standarde lokale, per te cilat kane rene dakord te 3 nivelet.
- Duhet planifikuar zonat e pershtatshme per vendndodhjen e zones se riciklimit, kompostimit, duke konsideruar me perparesi ndikimin ne mjedis.
- Krijimi i kushteve te duhura per donatoret nderkombetare (vecanerisht per fondet e BE-se) per te financuar infrastrukturat e nevojshme.
- Mobilizimi i nje instrumenti financues nga niveli kombetar, rajonal dhe lokal, me qellim qe te plotesohen funksionet e tij ne fushen e menaxhimit te mbetjeve.
- Forcimi i mekanizmave per mbledhje me te mire te tarifave dhe zbatimi i sanksioneve
- Percaktimi i zonave nderkufitare detare per menaxhimin e incidenteve te ndotjes industriale.

8.7 ZHURMAT

Udhhezimet e pergjithshme dhe masat zbutese per te arritur Objektivin Mjedisor 9

Kur te planifikohen politikat per zhvillimin e infrastruktures se parashikuara, ne menyre qe te zvogelohet ndotja akustike ne mjedis ne perputhje me objektivat e percaktuara ne SKZHI II, eshte e nevojshme te sigurohen masa qe kontribuojne ne:

- reduktimin e ekspozimit te zonave urbane ndaj ndikimeve negative;

- mbrojtjen e mjedisit.

Ndotja akustike ne Shqipëri është vecanerisht e lartë ne qendrat urbane dhe ne zonat e qendrave me të rëndësishme me zhvillime infrastrukturore. Prandaj është e domosdoshme që të merren masa për të zvogeluar ndotjen e mjedisit. Zbatimi i masave është i nevojshëm ne zonat me ndotje të tepruar akustike ne situatën aktuale, ndërsa duhet gjithashtu të merren masa zbutëse ne të gjitha zonat ku Plani parashikon infrastrukture të re. Gjate përgatitjes së akteve hapësinore për projektet e infrastrukturës, duhet të respektohen udhëzimet e mëposhtme për të arritur objektivin e reduktimit të ndotjes nga zhurma:

- duhet të sigurohen për atë që të jete e mundur, masa për të reduktuar emetimet e zhurmës ne burim (masa ne rrjetin apo strukturen perkatese infrastrukturore, automjetet ne përdorim, masa logjistike, riorganizimin e perkohshëm ose të përhershëm të levizjeve tranzite, reduktimi i orareve të punës apo zvogelimi i shpejtesinë ne zonat e ekspozuara ndaj zhurmës, etj.) ;
- ne zonat ku tejkalohen tavanet e ndotjes, duhet të merren masa për të parandaluar shtrirjen e zhurmës ne mjedis (nepermjet barrierave të zhurmës dhe argjinaturave, galerive të mbuluara, etj) dhe për të siguruar kushte të mira jetëse ne ndërtesa (mbrojtja pasive);
- duhet të shmanget sa më shumë që të jete e mundur nderhyrja ne zonat e qeta të banuar dhe / ose ne zona të cilat janë të përcaktuara ne baze të legjislacionit për mbrojtjen nga zhurma si vecanerisht të ndjeshme ndaj zhurmës (ndërtesat e banimit, objektet e kujdesit shëndetësor, zonat turistike);
- duhet të shmanget sa më shumë që të jete e mundur nderhyrja ne zonat e qeta ne natyrë (zonat e mbrojtura ne përputhje me rregullat për ruajtjen e natyrës).

Masat për mbrojtjen e mjedisit nga zhurma ne duhet të përqendrohet kryesisht ne: (a) masat për të reduktuar emetimet e zhurmës ne burim; (b) masat për të parandaluar shtrirjen e zhurmës ne mjedis; dhe (c) nëse është e nevojshme, masa për krijimin e kushteve të përshtatshme të jetesës ne ndërtesat e mbiekspozuara. Masat për të reduktuar emetimet e zhurmës ne burim janë me të efektshme. Emetimet e reduktuara të zhurmës nga burimet e saj mund të arrihet kryesisht përmes modernizimit të logjistikës ne përdorim, riorganizimit të flukseve të trafikut dhe orareve të kryerjes së nderhyrjeve infrastrukturore, etj. Qëllimi i SKZHI II ne lidhje me vlerat e zhurmës ne vitin 2020 është të arrije objektivin e 56 dB / dite dhe 45 dB / natë. Masat për të parandaluar përhapjen e zhurmës ne mjedis (barrierat e zhurmës / argjinaturat dhe mbrojtja pasive) janë përdorur kryesisht për të mbrojtur mjedisin nga zhurmat e shkaktuara prej sektorit të transportit. Masat janë të përshtatshme kryesisht për mbrojtjen e zonave me dendësi të madhe të popullsisë përgjate rrjetit rrugor, nderkohe që zbatimi i këtyre masave përgjate rrugëve ekzistuese që kalojnë përmes vendbanimeve me një strukture urbane të formuar dhe të dallueshme tashmë, është i arsyeshëm vetëm ne raste të jashtëzakonshme. Masat për të siguruar kushte të duhura jetësore (përmirësimi me hapësira mbrojtëse të izolimit nga zhurma të dritareve ne ndërtesat e

ekspozuara se tepermi) janë të pershtatshme në zonat ku masat e tjera nuk janë teknikisht të zbatueshme apo ekonomikisht të qëndrueshme.

Masa Zbutese Specifike

Rritje e ndikimeve të ndotjes akustike pritet gjithashtu gjatë zbatimit të aktiviteteve të infrastruktures. Ndikimet e fazes së ndërtimit do të jenë afatshkurter dhe të kthyeshme. Në vecanti, për të reduktuar ndikimet gjatë zbatimit të aktiviteteve, duhet të merren masat e mëposhtme zbutese:

- Përdorimi i pajisjeve dhe makinerive të ndërtimit të prodhuara në përputhje me normat e emetimeve të zhurmës nga makinerive të ndërtimit, në përputhje me rregullat mbi emetimet e zhurmës nga makineritë e përdorura në vende të hapura dhe në përputhje me direktivat perkatese të BE-së;
- Do të ndiqen menyrat më të mira të praktikueshme, duke përfshirë edhe mirëmbajtjen e duhur të impianteve, për të minimizuar zhurmat e prodhuara nga operacionet në terren, dhe në të gjitha rastet, në përputhje me rregullat shqiptare;
- Sheshet e ndërtimit dhe rruget e transportit duhet të zgjidhen në mënyrë të tillë që ndotja akustike nga makineritë e transportit, funksionimi i pajisjeve në katier dhe ndërtimet e objekteve, të mos tejkalojë vlerat kufi në ndërtësat më të afërta;
- Çdo impiant, i tillë si gjeneratorë apo pompa, që është i nevojshëm të përdoret para dhe pas orarit zyrtar të punës, do të jetë i rrethuar nga një bariere akustike apo reflektor portativ;
- Implementimi i masave të perkohshme për të mbrojtur nga zhurma zonat e populluara pranë kantierëve të ndërtimit dhe rrugëve të transportit ku janë tejkaluar vlerat kufi.
- Respektimi i afateve kohore për ndërtimin afër zonave të populluara;
- Publiku i gjere dhe banorët e zonës do të informohen paraprakisht kur të kryhen vepra që emetojnë zhurma të konsiderueshme;
- Në kantierin e punimeve nuk do të përdoret asnjë makineri apo pajisje që shkakton shqetësim të publikut për shkak të zhurmës;

Përsa i përket venies në shfrytëzim të aeroportit të Kukësit dhe ndërtimit të aeroportit në jug, duhet evidentuar se reduktimi i zhurmës që shkaktohet nga transporti ajror nuk është i realizueshëm, përveçse kur sigurohen standartet e adoptuara globalisht për emetimet e mjeteve fluturuese dhe masat logjistike për menaxhimin e transportit ajror. Reduktimi i emetimeve dhe ndotja e mjedisit e shkaktohet nga transporti ajror rregullohet përmes Direktives 2002/30/KE mbi përcaktimin e rregullave dhe procedurave në lidhje me prezantimin e kufizimeve operacionale që lidhen me zhurmen në aeroporte. Një masë zbutese për të pakësuar ndikimin e aeroporteve në rritjen e nivelit të ndotjes akustike është garantimi i lidhjeve të transportit multimodal ku mund të shpërndahet kapaciteti i transportit të pasagjerëve dhe të mallrave.

8.8 POPULLSIA DHE ASETET MATERIALE

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutese për të arritur Objektivin Mjedisor 10

Zhvillimet e reja infrastrukturore (sidomos qendrat multimodale të transportit) pritet që të shkaktojnë një rritje të niveleve të zhurmës në mjedisin përreth tyre. Për të shmangur një përkeqesim të mjedisit ku jetohet në zonën përreth këtyre zhvillimeve, ky fakt duhet të mbahet në vëmendje kur të bëhet verifikimi i mundësive për zhvillim në fazat e mëvonshme, në kuadër të sigurimit të një lidhjeje multimodale në rajonin përreth. Projektet specifike duhet të kenë në fokus edhe garantimin që infrastruktura e re vihet në dispozicion të të gjithë përdoruesve. Kjo pritet të inkurajojë përfshirjen me aktive të komunitetit në kuadër të sistemeve infrastrukturore, në mënyrë që ta bëjë atë me të arritshme për të gjitha shtresat dhe kategoritë sociale. Kur planifikohen politikat dhe projektet e reja, prioritet duhet t'i jepet përmirësimit të lidhjeve dhe zhvillimit në zonat me pak të zhvilluara. Zbatimi i projekteve të kësaj natyre do të përmirësojë aksesin, dhe kështu do të kontribuojnë në zhvillimin me të shpejtë ekonomik në zonat me pak të zhvilluara.

8.9 TRASHEGIMIA KULTURORE

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutese për të arritur Objektivin Mjedisor 11

Zhvillimi i infrastrukturës së parashikuar mund të ndikojë në njesitë dhe zonat kulturore, veçanërisht në aspektin e degradimit të karakteristikave të peizazhit të rrethinave të njesive të trashëgimisë kulturore, dëmtimit të objekteve të trashëgimisë kulturore, si dhe shkatërrimit të mbetjeve arkeologjike nga vibrimet gjatë kryerjes së aktivitetit të cilat mund të shkaktojnë dëm në objektet e trashëgimisë kulturore. Për të shmangur këto ndikime, duhet të merren parasysh si më poshtë:

- Prioritet është mos kryerja e aktivitetit në zonat e trashëgimisë kulturore. Duhet të ruhet sidomos integriteti dhe tiparet e peizazheve kulturore, zonave të ndikimit të trashëgimisë arkitektonike dhe mbetjeve arkeologjike.
- Në kuadër të ruajtjes së mbetjeve arkeologjike, aktivitetet në mjedis konsiderohen akte destruktive (p.sh. gërmimi). Do të duhet të kryhen hulumtime të shumta paraprake arkeologjike, rezultatet e të cilave do të duhet të merren parasysh kur të përcaktohet vendosja e skytivitetit. Gjithashtu do të duhet të zbatohen masat për të ruajtur mbetjet arkeologjike.
- Zbulimet e një rendësie të madhe mund të kërkojnë ndryshimin e puneve përgatitore (projektit) për një detyrë të vecante. Në rast të zbulimit të gjetjeve apo mbetjeve arkeologjike, do të njoftohet menjëherë autoriteti perkates. Zona me pas do të studiohet dhe mundësisht do të rrethohet; duke mos lejuar asnjë zhvillim të mëtejshëm në atë zonë derisa ceshtja të zgjidhet sipas procedurave të përcaktuara.

- Ne rastet kur vendet arkeologjike mund të rrezikohen nga aktivitetet e ndertimit, vendi do të jetë i mbrojtur nga rrethimi për të parandaluar demtimin e paqellimshëm ose si pasoje e neglizhencës ndaj arkeologjisë.
- Me integrimin e aktivitetit të parashikuar në mjedis, përmirësimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kanë përparësi mbi ndertimet e reja.
- E gjithë puna e ndertimit do të jetë e kufizuar brenda korridorit të punimeve. Në rast se nevojiten më shumë hapësira ose aktivitete të lidhura me ndertimin jashtë korridorit të punimeve, do të informohen paraprakisht autoritetet kombëtare përkatëse.

8.10 PEISAZHI

Udhëzimet e përgjithshme dhe masat zbutëse për të arritur Objektivin Mjedisor 12

Për të siguruar ruajtjen e peizazheve të jashtëzakonshme, zonave të peizazheve me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar dhe një imazh të cilësise së lartë të peizazhit, duhet të ndiqen udhëzimet e mëposhtme:

- Nderhyrjet e infrastruktures së re nuk duhet të integrohen në zonat e vecanta të peizazhit apo peizazheve me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar;
- Në integrimin hapësinor të projekteve specifike duhet të kerkohen vende jashtë zonave me peizazhe të vecante apo zonave me peizazhe me karakteristika të dallueshme në nivel kombëtar;
- Duhet të zbatohen masat e duhura teknike për të siguruar një imazh të cilësise së lartë të peizazhit, vecanerisht në rastin e aktiviteteve në njesitë e ruajtura apo të pasura kulturore të natyrës;
- Me integrimin e infrastruktures së parashikuar në mjedis, përmirësimet brenda korridoreve apo strukturave ekzistuese kanë përparësi mbi ndertimet e reja.

8.11 STRATEGJIA E PEIZAZHIT

Në rastet kur projekti specifik i mbivendoset ndonjë peizazhi ekzistues bujqësor apo rural, duhet të ndiqet një qasje ku synohet mbrojtja e vlerave rurale dhe rezidenciale dhe pasurimi i peizazhit përgjatë anëve të rrugës. Objektivat e punimeve peizazhistike:

- Të zhvillohet një peizazh, karakteristikat e të cilit lidhen me modelin, shkallën dhe diversitetin e karakteristikave të peizazhit ekzistues ;
- Të minimizohen ndërhyrjet vizuale dhe të zvogelohet natyra negative e çdo pengese vizuale;
- Për të mbrojtur, të rikthehen apo të zmadhohen elementet e peizazhit ekzistues, të prekur drejtpërdrejt nga propozimi;

- Te ndihmohet ne krijimin e kushteve te kendshme e te sigurta te drejtimit te mjeteve;

8.12 MASAT E PERGJITSHME ZBUTESE NDAJ PEIZAZHIT

Gjate zgjedhjes dhe projektimit te detyrave te propozuara, konsiderate duhet t'i jepet shmangies se ndikimeve kudo qe te jete e mundur. Ne kete kuader, alternativa perfundimtare e miratuar per cdo projekt duhet te zgjidhet e tille qe te minimizojë ku te jete e mundur ndikimin ne karakteristikat e banimit, karakteristikat topografike, pemet dhe pyjet. Megjithate, disa ndikime jane te pashmangshme, dhe masat e propozuara synojne te zbutin natyren negative te ketyre ndikimeve. Ne rastet kur shtrirja vertikale propozon argjinatura te larta qe krijojne ndikime te rendesishme ne mjedis, keto perforcime te larta nuk duket te jene optimizuar. Ato duhet te jene ku eshte e mundur, te reduktuara deri ne nivelin e tokes apo 1m lartesi.

Masa te tjera te pergjithshme perfshijne:

- Ne skarpata, per te parandaluar renien e shkembinjve, duhet te jene me preferueshme bordurat e gjera se platformat e ndermjetme. Skajet e skarpatave duhet te rrumbullakosen. Shpatet e parregullta duhet te jene me te preferueshme se siperfaqet gjeometrike.
- Zbatimin e standardeve kombetare shqiptare te rrugeve per pastrimin e kantiereve dhe rivegjetacionin, per te siguruar ruajtjen e komoditeve te nevojshme te peizazhit.
- Per mbushje, shpatet duhet ti nenshtrohen mbjelljes hidraulike me nje perzierje fare qe perfshin si farat e barit, ashtu edhe te shkurreve mesdhetare. Pervet kesaj, mbjellja ne vendet e ndjeshme, vecanerisht ne afersi te ambjenteve te banimit dhe rekreacionit, do te perdoret per te reduktuar apo zbutur pengesat vizuale te shkaktuara nga ngritja e argjinaturave te projektit, sidomos ne kryqezime.
- Per zonat potenciale ne nje nivel (pas optimizimin te lartesisë se projektit) bimesia e propozuar do te permiresojë ndikimet negative te automjeteve, si dhe hapësiren vizuale te projektit te propozuar.
- Pergjate gjatesise se projektit perkates do te trajtohen sipas rastit: venddepozitimet per mbeturinat, zonat e perkohshme te ndertimit, zonat e peizazhit brenda kryqezimeve, zonat e vogla te fushave te copezuara, feramat apo pronat e tjera te siguruara per ndertimin e projektit. te pikat e mbetjeve do te psh: mbillet ne menyre hidraulike. Zonat e perkohshme te ndertimit do te jene te rrethuara dhe te integruara vizualisht duke perdorur mbjelljen e bimeve sipas kerkeses.

9 KAPITULLI 10. MONITORIMI I NDIKIMEVE NË MJEDIS

Sistemi i monitorimit të ndikimeve në mjedis, të cilat do të shkaktohen nga zbatimi i *Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040*, është një mjet i thjeshtë për t'u përdorur për një monitorim efektiv. Monitorimi i ndikimeve është jashtëzakonisht i rëndësishëm për zbatimin e *Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040* dhe, në përputhje me Ligjin 91/2013 dhe Direktiven 2001/42/EC, zbatimi i një programi duhet të monitorohet, me qëllim që të identifikohen efektet negative të paparashikuara, në mënyrë që të krijohet mundësia për një reagim të hershëm ndaj këtyre efekteve dhe të behen adaptimet e mundshme. Në këtë kuader, është hartuar edhe sistemi i monitorimit të ndikimeve kryesore në mjedis, të cilat pritet që të shkaktohen nga zbatimi i *Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040*. Këto ndikime janë identifikuar gjatë Vlerësimit të ndikimeve mjedisore të planit përkatës. Sistemi i monitorimit përfshin të gjithë indikatorët përkatës për çdo sektor mjedisor (biodiversiteti, cilesia e ajrit, ndryshimet klimatike, toka, uji, peisazhi, trashëgimia kulturore, etj.) dhe identifikon autoritetin dhe përgjegjësinë për matjen e çdo indikatorit mjedisor të propozuar. Grumbullimi i të dhënave sugjerohet që të mbështetet në dy burime:

- a) të dhënat e para që merren nga matja e parametrave të mjedisit, dhe
- b) vlerësimi i indikatorëve mjedisore.

Procesi i mbledhjes së të dhënave përmes matjeve mund të realizohet duke përfshirë Autoritetet Rajonale (Qarqet), por edhe Institucionet Shtetërore (përmes Ministrisë së Mjedisit), Pushtetin Lokal, institucione kerkimore shkencore dhe ato profesionale, si dhe ndermarrjet e shërbimeve publike (lëndfillet, ujësjellës – kanalizime etj.). Matja e indikatorëve mjedisore është një proces kompleks; ai është një proces që kryhet rregullisht dhe për më tepër, në mënyrë të vazhdueshme. Në këtë këndvështrim në duhet që të bazohemi në eksperiencën dhe në sistemet e monitorimit që përdoren nga strukturat e tjera, duke theksuar, nga njëra anë, monitorimin e zbatimit të standarteve të nevojshme të matjeve nga strukturat e tjera, dhe kryesisht nga operatorët përkatës (përmes përfshirjes së tyre në procesin e nxjerrjes së lejeve përkatëse mjedisore), dhe nga ana tjetër, duke u përqendruar tek procesi i grumbullimit, përpunimit dhe shpërndarjes së të dhënave. Autoritetet Rajonale duhet të luajnë një rol kyç në procesin e administrimit dhe shpërndarjes së të dhënave. Në këtë kontekst, autoritetet përkatëse duhet të planifikojnë dhe të veprojnë si një qendër mbledhjeje, analizimi dhe shpërndarjeje të informacionit. Me konkretisht, roli i Autoriteteve Rajonale duhet të përfshijë sa më poshtë:

Mbledhjen e të dhënave prej matjeve që kryhen nga shërbimet publike dhe private rajonale, qoftë në mënyrë të përhershme, qoftë të përkohshme.

Mbledhjen e të dhënave baze që kryhet nga ndermarrjet e shërbimeve publike (lëndfillet, ujësjellës – kanalizime, OSHË, strukturat e menaxhimit të zonave të mbrojtura etj.).

Marrjen e të dhënave baze që mbledhen nga administrata publike (si psh Sistemi Kombëtar i Monitorimit të Cilesisë së Ujërave Siperfaqësore, etj).

Marrjen e të dhënave baze që mbledhen nga institucionet kërkimore shkencore dhe organizata të tjera.

Analizën dhe sintezën e të dhënave, me qëllim nxjerrjen e konkluzioneve mbi gjendjen e mjedisit në një zonë të caktuar.

Ruajtjen e të dhënave dhe krijimin e intervaleve kohore me qëllim monitorimin e gjendjes së mjedisit në kohë të caktuara.

Shpërndarjen e të dhënave përmes raporteve perkatese, në përputhje me legjislacionin në fuqi. Këto raporte synojnë që:

te plotësojnë kërkesat e legjislacionit,

te informojnë palët që marrin pjesë në procesin e planifikimit dhe monitorimit të zbatimit të Planit (vendim-marrësit),

te informojnë publikun që preket nga *Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040*

Tabela me poshtë paraqet programin e monitorimit të ndikimeve mjedisore të *Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040*. Tabela është hartuar sipas sektoreve të mjedisit si më poshtë:

- ❖ Biodiversiteti
- ❖ Popullsia
- ❖ Shëndeti i njerezve
- ❖ Fauna
- ❖ Flora
- ❖ Toka
- ❖ Uji
- ❖ Ajri
- ❖ Faktoret klimatike
- ❖ Asetet e prekshme
- ❖ Trashëgimia kulturore (përfshirë trashëgiminë arkitektonike dhe arkeologjike)

❖ Peisazhi

❖ Lidhja mes ketyre faktoreve

Per cdo sektor mjedisor jane dhene indikatorët perkates, strukturat pergjegjese per monitorimin, parametrat mjedisore dhe frekuenca e monitorimit. Sic u permend edhe me siper, theksohet qe monitorimi i ndikimeve te *Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040* ne mjedis do te realizohet, aty ku eshte e mundur, duke perdorur te dhena qe dalin nga:

- Sistemi ekzistues i monitorimit te parametrave mjedisore nga Ministria e Mjedisit (MM) apo institucione te tjera. Disa parametra qe maten dhe japin te dhena jane:
 - Cilesia e ajrit (niveli i ndotjes),
 - Cilesia e ujit (ujerat siperfaqesore, ujerat nentokesore, ujerat e plazheve ne bregdet).
- Studime te vecanta dhe te pavarura per identifikimin e ndikimeve mjedisore ne kuader te programeve apo projekteve te tjera.
- Raportet e pergatitura nga kontraktore/konsulente te ndryshem, me te dhena te drejtperdrejta ose te referuara nga VNM-te individuale .

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

Tabela Nr. 13. Monitorimi i ndikimeve në mjedis prej zbatimit të Strategjisë

Nr	ASPEKTI MJEDISOR	INDIKATORI MJEDISOR	AUTORITETI MONITORUES	PARAMETRAT MJEDISORE	FREKUENCA E MONITORIMIT	KOMENTE
1	Biodiversiteti – fauna - flora	- Sa habitate te rendesishme jane ne gjendje te kenaqshme? - Numri dhe /ose siperfaqja me zona te mbrojtura - Permasat e biodiversitetit, krahasuar me BE (Numri i specieve endemike dhe te rralla - Siperfaqja e mbuluar me pyje - Numri dhe siperfaqja e mbuluar me zona natyrore	- Strukturat e Menaxhimit te Zonave te Mbrojtura - Drejtorite pergjegjese ne qarqe	- Habitatet - Numri dhe /ose siperfaqja me zona te mbrojtura - Numri i specieve endemike dhe te rralla - Siperfaqja e mbuluar me pyje - Numri dhe siperfaqja e mbuluar me zona natyrore	Sipas Planit te Menaxhimit Cdo vit	
2	Popullsia – shendetet i njerezve	- Vitet e jetegjatesise se shendetshme - Aksidentet ne pune - Perqindja e njerezve qe jetojne nen minimumin jetik	Drejtorite pergjegjese ne qarqe	- Vitet e jetegjatesise se shendetshme - Aksidentet ne pune - Perqindja e njerezve qe jetojne nen minimumin jetik	Cdo vit	
3	Toka	- Perqindja e tokes se degraduar - Sasite e mbetjeve te eliminuara ne landfille - Gjenerimi i mbetjeve per fryme dhe totali - % e ricikluar (leter, xham, mbetje bashkiake bio te degradueshme, alumin)	Drejtorite pergjegjese ne qarqe Strukturat e Lendfilleve	- Perqindja e tokes se degraduar - Sasite e mbetjeve te eliminuara ne landfille - Gjenerimi i mbetjeve per fryme dhe totali - % e ricikluar (leter, xham, mbetje bashkiake bio te degradueshme, alumin)	Cdo vit	
4	Uji	- Cilesia e ujerave siperfaqesore - Cilesia e ujerave nentokesore - Perdorimi i ujit nga sektori - Perqindja e riciklimit te ujit - Perqindja e popullsise se lidhur me	- Drejtorite pergjegjese ne qarqe - Strukturat e menaxhimit	- Total N, total P, BOD-et, COD, SS, TDS, pH, percjellshmeria, etj. - pH, percjellshmeri, fortesia, kloridet, sulfatet,	Kampionim dhe matje sipas miratimit te kushteve mjedisore per cdo ITUN. Sistemi	Sipas Ligjit nr. 34/2013 qe amendon Ligjin nr 9115, date 24.7.2003 “Per trajtimin mjedisor te ujerave te ndotura” Ligji

Vlerësim Strategjik Mjedisor i Strategjisë Kombëtare për Zhvillimin e Sektorit Minerar 2026–2040

		sherbimin e trajtimit të ujërave të ndotur - Uji i Detit: Cilesia e ujit të bregdetit	te ITUN⁵-ve Ministria e Mjedisit	COD, BOD, nitrati, nitrimi, total P, metalet, detergjentet, ngarkesa toksike e mikrobiologjike, etj. - Parametrat mikrobiologjike për ujin e bregdetit	Kombetar i Monitorimit të Cilesisë së Ujërave Siperfaqësore Programi i Monitorimit të cilesisë së ujit të bregdetit në plazhe	nr. 9915, datë 12.05.2008 “Për Kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe largimin e ujërave të ndotura”. Direktiva 2006/7/EC për menaxhimin e cilesisë së ujërave të largës
5	Ajri	- Ditet kur tejkalohen normat e cilesisë së ajrit⁶ - Shkarkimet sipas Burimit	Ministria e Mjedisit	SOx, NOx, PM10, gazet sere, Pb, CO	Cdo vit	Sistemi i Monitorimit të Cilesisë së Ajrit të Ndotur
6	Faktoret klimatike	- Shkarkimet e Gazeve Sere - Shkarkimet sipas burimit (%) - Zhvillimi i kërkesës për energji - Alokimi i prodhimit të energjisë sipas burimit - Përqindja e BER (%)⁷ - Evoluimi i numrit të automjeteve të udhëtareve	- Ministria e Mjedisit - Ministria e Mjedisit - Drejtorite përgjegjëse në qarqe	SOx, NOx, PM10, gazet sere, Pb, CO Përqindja e Energjisë nga BER (%) Numri i automjeteve të udhëtareve	Cdo vit	Sistemi i Monitorimit të Cilesisë së Ajrit të Ndotur
7	Trashegimia kulturore (përfshirë trashegiminë arkitektonike dhe arkeologjike) – Peisazhi	- Numri i godinave të ruajtura që restaurohen - Numri i vizitoreve - Gjellërim urban për frymë	Drejtorite përgjegjëse në qarqe	- Numri i godinave të ruajtura që restaurohen - Numri i vizitoreve - Gjellërim urban për frymë	Cdo vit	

10 KAPITULLI 11. KONKLUZIONE DHE REKOMANDIME

Proçesi i VSM, nisur nga analiza e impakteve të projekteve strategjike në lidhje me arritjen e objektivave mjedisore konkludon si më poshtë:

- ✚ Në përgjithësi, evidentohet që me anë të pozicionimit të pershtatshëm të aktiviteteve hapësinore dhe duke ndermarre gjithë masat zbutëse, të gjithë grupet e projekteve janë të pranueshme nga këndvështrimi mjedisor. Analiza e impakteve tregon se gjatë zbatimit të secilit prej projekteve strategjike pritet që të ketë impakte në klasifikuar në shkallën A, B dhe C. Asnjë projekt nuk është vlerësuar në shkallën D (projekti është në kundërshtim të plotë me objektivat mjedisore).
- ✚ Gjatë zbatimit të projekteve, priten të ndodhin impakte pozitive dhe negative. Impaktet pozitive priten për ajrin dhe ndryshimet klimatike si edhe për popullsinë dhe asetet materiale.
- ✚ Vlerësimi i rezultateve tregon se nuk do të ketë impakte mbi faktorët klimatike duke konsideruar që mjetet e transportit në industrinë minerare do të vijojnë të rinovohen në të ardhmen edhe me tej, gjë që do të sjellë si pasoje përmirësim të cilësive së ajrit dhe cilësive së shëndetit human.
- ✚ Impaktet negative shfaqen në fazën e planifikimit prej aspekteve të përdorimit të tokës, efekteve në ujë, natyrë (si biodiversiteti edhe zonat me status të mbrojtur), trashëgimie kulturore dhe peisazhin. Këto impakte do të kërkojnë krijimin e një programi bashkëkohor mbi masat zbutëse dhe një zbatim të pershtatshëm të këtyre masave.
- ✚ Përgjithësisht, shumica e impakteve negative janë të lidhura me fazën e planifikimit dhe me fazën e pasurimit përpunimit të mineraleve të cilat do të krijojnë dëm të përkohshëm në mjedis pasi Shqipëria ka vecori të theksuara të ndryshme dhe të shumta nga ana natyrore, kulturore dhe peisazhi që mund të ndikohen konsiderueshëm prej zhvillimeve të industrisë, sidomos atyre me shtrirje të gjera. Impaktet negative shfaqen në fazën e planifikimit prej aspekteve të përdorimit të tokës, efekteve në ujë, natyrë (si biodiversiteti edhe zonat me status të mbrojtur), trashëgimie kulturore dhe peisazhin. Këto impakte do të kërkojnë krijimin e një programi bashkëkohor mbi masat zbutëse dhe një zbatim të pershtatshëm të këtyre masave. Impakte negative mbi shëndetin human mund të ndodhin për shkak të rritjes së ndotjes nga zhurmat dhe impaktet në cilësinë e ajrit, veçanërisht në zonat me densitet të lartë aktiviteti minerar ku do të përqendrohen edhe një seri veprimesh në territor të ngushtë dhe kjo do të ndikojë kryesisht në fazën e zbatimit të projekteve specifike.
- ✚ Sipas fazave të zbatimit të projekteve të propozuara, ndikimet mjedisore do të konsiderohen si pjesë e procesit të aplikimit për leje mjedisore (që mund të kërkojë Vlerësimin e Ndikimit në Mjedis (VNM) dhe Vlerësimin Teknik në varesi të shkallës,

vendit dhe natyres së zhvillimit të propozuar). Nevojitet integrim i mëtejshëm i zbatimit të strategjisë me planin sektorial, me qëllim zbatimin e masave dhe procedurave të parashikuara nga VNM-të specifike në vijim.

- ✚ Impakte negative mbi shëndetin human mund të ndodhin për shkak të rritjes së ndotjes nga zhurmat dhe impaktet në cilësinë e ajrit, veçanërisht në zonat me densitet të lartë banimi ku do të përqendrohen edhe një seri veprimesh në territor të ngushtë dhe kjo do të ndikojë kryesisht në fazën e zbatimit të projekteve specifike.

Në vijim raporti i VSM thekson edhe rekomandimet e mëposhtme të përgjithshme:

- ✚ Ka nevojë për të forcuar bashkëpunimin dhe koordinimin ndërmjet autoriteteve përkatëse të sektoreve të caktuar ekonomike me autoritetet e mjedisit dhe shëndetësisë, veçanërisht kur planifikohen ndertime të infrastruktures së re.
- ✚ Ka nevojë për integrim të mëtejshëm mjedisor të planeve sektoriale dhe atyre vendore në Plan, me qëllim zbatimin e masave zbutëse dhe zbatimin e procedurave të parashikuara nga VSM-ja dhe VNM-të specifike.
- ✚ Ka nevojë për të siguruar infrastrukturen mjedisore dhe standardet e parashikuara për shërbimet në lidhje me menaxhimin e mbetjeve, administrimin e zonave të mbrojtura, furnizimin me ujë, masat adoptuese ndaj ndryshimeve klimatike etj... keto janë të rëndësishme për të shmangur ndotjen mjedisore në zonat apo sektorët përkatës. Kjo nevojë duhet të ndiqet me përmirësimin e praktikës së menaxhimit mjedisor të këtyre sektoreve.
- ✚ Plotësimi i standarteve mjedisore duhet të shoqërohet edhe me rritjen e portofolit financiar dhe investimeve në drejtim të menaxhimit dhe mbrojtjes së mjedisit.
- ✚ Rritja e transparencës për investimet e reja, kontrollin e shkarkimeve në ujë apo ajër, administrimin e zonave të mbrojtura, menaxhimin e mbetjeve, etj. ndihmon në rritjen e bashkëpunimit me publikun dhe zbatimin e politikave të parashikuara nga Planit.
- ✚ Përgatitja dhe zbatimi i strategjive apo projekteve specifike mjedisore si dhe efektshmëria e zbatimit të Planit në teresi, janë masa të rëndësishme për të siguruar shëndetin e publikut dhe për të rritur kontributin në lidhje me arritjen e objektivave mjedisore.

Si rekomandime specifike për Strategjinë, për nga këndvështrimi i impakteve kumulative, mund të përmenden:

- ✚ Impaktet kumulative të projekteve që parashikon të zhvillojë Strategjia do të japin rezultat pozitiv në raport me Objektivat Mjedisore, lidhur me Zonat e Mbrojtura, në rast se krahas zbatimit me prioritet të Legjislacionit Mjedisor dhe “best practices” nderkombetare do të aplikohen masat zbutëse efektive dhe të integruara me mjedisin. Në asnjë rast projektet dhe masat nuk duhet të nderhyjnë në territorin e zonave të mbrojtura (sidomos Parqet Kombetare).

- ✚ Masat ne lidhje me monitorimin e ujrave si dhe aplikimi i masave adaptuese kundrejt permbytjeve dhe ngritjes se nivelit te detit duhet te nderthuren qe ne fazat e hershme te projektimit. Keto masa jane efektive kur aplikohen te integruara ne pellgun ujembledhes te lumenjve dhe bregdetit. Masat adaptuese jane integruar ne Raportin e Komunikimit te Trete te Shqiperise per UNFCCC.
- ✚ Strategjia duhet te nxite realizimin e projekteve te impianteve te trajtimit te ujrave te perdorur urbane dhe ne nje shkalle me te gjere duke e shtrire kete mase edhe ne aktivite e tjera industriale qe krijojne shkarkime ujrash industriale te ndotura dhe qe ndikojne sidomos ne cilesine e ujrave siperfaqesore, nentokesore dhe te ujrave bregdetare.
- ✚ Masat zbutese qe do te zbatohen per zhvillimin e industrise, gjate ndertimit duhet te parashikojne edhe mbrojtjen nga ndotja e ajrit dhe zhurmat duke aplikuar „best practices“. Ne asnje rast nuk duhet te projektohet brenda, por as ne afersi te territorit te zonave te mbrojtura kur impaktet nga shkarkimet ne ajer dhe zhurmat ndikojne ekosistemet dhe habitatet e llojeve nen mbrojtje. Promovimi brenda dhe ne periferite e zonave te mbrojtura duhet te jete ngritja e infrastrukturave te lehta qe mbeshtesin aktivitetet pa makina, ne drejtim te sporteve dhe aktiviteve ne natyre.
- ✚ Te pershejtohen zhvillimet e ngjashme dhe zbatimi brenda rrejtit lokal urban duke aplikuar „best practices“ ndaj permiresimit te cilesise se ajrit dhe uljes se efekteve negative/ndotese nga zhurma.
- ✚ Ne teresi, Strategjia parashikon zhvillime te infrastrukturave ne te gjithë sektoret e ekonomise. Se pari keto projekte pritet te krijojne volume mbetjesh gjate fazes se zbatimit dhe nje pjese e tyre edhe gjate fazes operationale, duke konsideruar edhe disa me impakte te pakthyeshme. Konsiderohet qe volumet e mbetjeve qe pritet te prodhohen nga projektet e inindustrise mienrare do te kerkojne investime shtese per perpunimin e ketyre si objektivi i strategjise dhe depozitimin e mbetjeve per te minimizuar impaktet e drejtperdrejta afatgjate.
- ✚ Elementi i impaktit te mbetjeve te parashikuara kerkon te trajtohet qysh heret ne zhvillimin e masave, ne menyre integrale, Ndersektoriale dhe ne lidhje me menaxhimin e tokes. Keto sisteme duhet te perfshijne 3 R-te (Riciklimi, Riperdorimi, Reduktimi) si pjese e suksesshme e zbatimit ne praktike.
- ✚ Ne kete kuader Strategjia duhet te parashikojë kapacitete me te medha per depozitimin dhe perpunimin e mbetjeve ekzistuese dhe te reja teknologjike duhet te paraprijë investimet ne kete sektor dhe te koordinohen ne kohe sipas rajoneve perketatese ku do te ndodhin zhvillimet (se pari ne zonen bregdetare dhe ne qendrat primare te zhvillimit ne cdo rajon).
- ✚ Ne teresi, projektet specifike duhet te projektohen ne harmoni me standartet e ruajtjes se peisazhit dhe mbrojtjen e trashegimise kulturore, ku se bashku me elementet e cilesise se mjedisit te jene paresore duke aplikuar „best practices“.

SHTOJCA 1

KONSULTIME ME PUBLIKUN